

Isabela Nedelcu 101 greșeli gramaticale

Isabela Nedelcu
**101 greșeli
gramaticale**

HUMANITAS

Isabela Nedelcu (n. 30 aprilie 1975) este absolventă a Secției română–franceză a Facultății de Litere a Universității din București. Doctor în filologie. Din 2008, lector universitar la Facultatea de Litere a Universității din București. Colaboratoare la lucrările principale ale Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” al Academiei Române (unde lucrează din 1999).

Cărți: *Categoria partitivului în limba română*, Editura Universității din București, București, 2009. Coautor: *Gramatica limbii române* (GALR), coord. Valeria Guțu Romalo, Editura Academiei Române, București, 2005 (tiraj nou, revizuit, 2008), vol. I: *Cuvântul* (subcap. „Substantivele masive”; cap. „Prepoziția” [coautor: Fulvia Ciobanu]; cap. „Conjuncția”); vol. II: *Enunțul* (cap. „Grupul prepozițional”; cap. „Conectori frastici și transfrastici”); *Mic dicționar enciclopedic* (MDE), Editura Enciclopedică & Editura Univers Enciclopedic, București, 2005; *Ești COOL și dacă vorbești corect*, carte editată de Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, Consiliul Național al Audiovizualului și Academia Română – Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București, 2008 (ediție revizuită, Univers Enciclopedic Gold, București, 2010); *Morfosintaxa limbii române. Sinteze teoretice și exerciții* (coautori: Gabriela Pană Dindelegan, Adina Dragomirescu), Editura Universității din București, București, 2010; *Gramatica de bază a limbii române* (coord. Gabriela Pană Dindelegan), Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.

Isabela Nedelcu

101 greșeli gramaticale

*Doamnei profesoare Gabriela Pană Dindelegan,
la aniversare*

Colecția „Viața cuvintelor“ este coordonată de Marius Sala.

Redactor: Al. Skultéty

Coperta: Angela Rotaru

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

DTP: Radu Dobreci, Carmen Petrescu

Tipărit la EuroBusinessTipar

© HUMANITAS, 2012, 2013

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NEDELCU, ISABELA

101 greșeli gramaticale / Isabela Nedelcu. – București: Humanitas, 2013

Bibliogr.

Index

ISBN 978-973-50-3959-2

811.135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Cuprins

De ce? / 9

Abrevieri / 15

Semne și convenții grafice / 16

I. Norma și uzul limbii / 19

Raportul dintre normă și abatere. Dinamica limbii și dinamica normei / 20

Cauzele producerii greșelilor / 21

Distincții necesare pentru evaluarea unei exprimări în raport cu norma / 23

II. Greșeli de pronunțare / 26

Pronunțarea unor sunete sau a unor grupuri de sunete / 26

Pronunțarea unor cuvinte străine / 30

Locul accentului în cuvinte românești și împrumutate din alte limbi / 32

III. Greșeli de scriere / 36

Scrierea cu -i, cu -ii sau cu -iii la finala cuvântului / 37

Alte grafii influențate de pronunțare / 41

Scrierea cu î sau cu â / 45

Scrierea cu sau fără cratimă / 48

Scrierea în unu, în două ori în mai multe cuvinte / 52

IV. Greșeli de punctuație / 59

Virgula / 60

Nemarcarea exclamării sau a întrebării / 69

V. Greșeli de morfologie / 71

Substantivul / 72

Greșeli în exprimarea numărului / 72

Desinențe de plural greșite / 72

Desinențe duble de plural / 77

Confundarea pluralului cu singularul / 78

Greșeli în exprimarea cazurilor substantivului / 79

Exprimarea sintetică (prin desinențe) a genitiv-dativului / 80

Exprimarea invariabilă a genitiv-dativului / 82

Construcții prepoziționale cu valoare de genitiv sau de dativ /	83
Exprimarea redundantă a genitivului /	84
Confundarea prepoziției <i>a</i> cu <i>ai</i> , <i>a</i> , <i>ai</i> , <i>ale</i> din structura genitivului /	87
Confundarea dativului cu genitivul /	88
Exprimarea vocativului /	89
<i>Adjectivul</i> /	90
<i>Verbul</i> /	92
Greșeli în exprimarea modului, a timpului, a persoanei și a numărului /	93
Indicativul prezent și conjunctivul prezent /	93
Mai-mult-ca-perfectul /	98
Perfectul simplu /	99
Imperfectul /	101
Viitorul /	102
Conjunctivul perfect /	103
Imperativul /	104
Trecerea verbelor de la conjugarea a II-a (cu sufixul <i>-ea</i> la infinitiv) la conjugarea a III-a (cu sufixul <i>-e</i> la infinitiv) și invers /	106
Verbe reflexive /	108
Verbe impersonale /	111
<i>Adverbul</i> /	113
Confuzii cu adjectivul /	114
Încălcarea restricției de utilizare /	115
<i>Prepoziția</i> /	115
Utilizarea unei prepoziții în locul alteia /	116
Absența prepoziției sau utilizarea superfluă a prepoziției /	124
„Din punct de vedere” vs „din punctul de vedere” /	129
<i>Conjuncția</i> /	131
Înlocuirea unei conjuncții cu alta /	131
Greșeli în utilizarea corelativelor /	134
Omiterea conjuncției /	136
VI. Greșeli de sintaxă /	138
<i>Greșeli în realizarea acordului</i> /	138
Acordul subiectului cu predicatul /	139
Acordul adjectivului și al numeralului cu substantivul și „acordul” adverbului /	145
Acordul adjectivelor /	146
„Acordul” adverbilor /	150
Acordul numeralilor /	152
Acordul lui <i>ai</i> (<i>a</i> , <i>ai</i> , <i>ale</i>) din structura genitivului /	156
<i>Greșeli de topică</i> /	160
<i>Anacolutul</i> /	165
<i>Bibliografie</i> /	167
<i>Surse</i> /	176
<i>Indice</i> /	179

De ce?

Într-un text, numit sugestiv „Iritări”, din cartea *Despre frumusețea uitată a vieții*, Andrei Pleșu aprecia că „despre reaua folosire a limbii române în lumea de azi, fie că e vorba de presa de toate felurile, fie că e vorba de exercițiul cotidian al comunicării, se pot scrie tomuri întregi”.

Într-adevăr, greșelile supărătoare pe care le observăm în utilizarea limbii române reprezintă un subiect mai mult decât generos, nu numai pentru lingvist, ci și pentru oricine este preocupat de exprimarea corectă. Ele singure ar umple tomuri întregi, însă mai important decât simpla lor înregistrare, însoțită de indicația „așa nu e corect”, este să înțelegem de ce se produc și cum să le evităm. Chiar dacă mulți utilizatori ai limbii române neglijează cerințele exprimării corecte, considerând că important este doar conținutul unui mesaj, forma care organizează mesajul este la fel de importantă. Această formă reflectă logica limbii și, implicit, logica celui care o utilizează. Ne dăm seama ușor de modul cum gândește o persoană, dar și de nivelul ei de cultură, după felul cum se exprimă.

Este într-adevăr nevoie de „tomuri întregi” despre folosirea corectă a limbii române, pentru că a învăța să te exprimi de la televizor sau de la radio nu este deloc o soluție sigură (de altfel, multe dintre exemplificările greșelilor cuprinse în această carte sunt culese din emisiuni de televiziune și de radio). Ar trebui, de fapt, ca școala să își conștientizeze rolul ei dintotdeauna, cel de a pune bazele și de a veghea la respectarea exprimării corecte, la cunoașterea normelor gramaticii, utile nu numai pentru explicarea și eliminarea celor mai multe abateri de la norma literară, ci și pentru învățarea limbilor străine.

Dintre numeroasele greșeli care apar în vorbire și în scris, am selectat peste o sută de exemple ca titluri pentru scurtele comentarii care compun această carte (numeralul „o sută una” [greșeli] din titlul cărții se înscrie

în simbolistica titlurilor apărute și proiectate să apară în colecția „Viața cuvintelor”). Desigur că la greșelile propuse spre analiză se pot adăuga multe altele. Scopul nu a fost acela de a prezenta o listă foarte lungă de greșeli, ci de a oferi mai cu seamă strategii de analiză, care, odată asimilate, să se poată aplica în multiple situații. Pe lângă cele peste o sută de exemple numerotate, care constituie titlurile comentariilor, sunt date multe alte exemple care fie sprijină explicațiile privind greșeala semnalată în titlu, fie atrag atenția asupra unor probleme similare. În plus, în notele din interiorul textului am indicat adesea și alte probleme care au legătură, dintr-un anume punct de vedere, cu greșeala respectivă.

Greșelile selectate privesc pronunțarea, grafia, punctuația, morfologia și sintaxa (deci nu numai nivelul gramatical, în sens strict). Nu au fost incluse aici greșelile care apar la nivel semantic și lexical, întrucât acestea fac obiectul unei alte cărți din colecția „Viața cuvintelor”, coordonată de acad. Marius Sala. Este vorba de cartea *101 greșeli de lexic și de semantică*.

Unele greșeli sunt dintre cele mai banale, dar și grave, fiind recunoscute și condamnate de un număr mare de vorbitori (de exemplu, scrierea cu unu, cu doi sau cu trei *i*). Altele sunt mai „subtile”, apărând chiar în exprimarea intelectualilor (bunăoară, folosirea formei incorecte (*ei*) *trebuie*, în loc de (*ei*) *trebuie*).

În selectarea greșelilor, am avut în vedere deopotrivă frecvența și gravitatea lor; nevoia de explicații suplimentare pentru a înțelege și pentru a elimina unele tipuri de greșeli a apărut ca urmare a includerii unor noutăți în ultima ediție a *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (DOOM², 2005). Am încercat să evidențiez și să explic totodată o serie de dificultăți de exprimare, de ezitări, de care am luat cunoștință în experiența mea de vorbitor al limbii române, de telespectator ori de cadru didactic (multe dintre exemplele discutate aici le-am discutat și cu studenții de la Facultatea de Litere, la cursul de „Normă și abateră”).

Exemplele din titluri sunt atestate începând cu anul 2004, cu o excepție, construită prin „valorificarea” titlului cărții de față: „Am selectat o sută una de greșeli” (în loc de *o sută una greșeli*, cum este corect). Și celelalte exemple, care fac parte din comentariu, sunt, în mare măsură, atestate începând cu acest an. Faptul că sunt înregistrate date informații interesante despre uzul limbii, despre frecvența greșelii și circumstanțele favorabile producerii ei, despre tendințele care se manifestă în limbă, despre tipul de emițători la care apare greșeala etc.

Exemplele utilizate în enunțurile-titlu sau în comentariul pe marginea greșelii sunt preluate de pe internet (publicații online, forumuri), precum și din monitorizările unor emisiuni de radio și de televiziune. Menționez că monitorizările – personale și ale câtorva colegi din Sectorul de gramatică al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din București – au fost efectuate, în cea mai mare parte, în cadrul unui parteneriat al Institutului cu Consiliul Național al Audiovizualului, în perioada 2007–2011, fiind coordonate de prof. univ. Rodica Zafiu și de cercetător principal Marina Rădulescu Sala. Pentru toate exemplele atestate sunt indicate sursa și data (pentru exemplele preluate de pe internet, aceste informații apar, integral sau parțial, așa cum au fost disponibile). Pentru că uneori exemplul era prea lung și nu interesa în totalitate, l-am redus, păstrând doar ce era relevant pentru greșeala respectivă. În plus, pentru a focaliza atenția asupra unei greșeli, acolo unde, în context, existau și alte greșeli, le-am corectat pe cele care nu făceau obiectul comentariului (a fost cazul, mai ales, al contextelor de pe diverse site-uri). Pe lângă exemplele înregistrate, am folosit pentru demonstrarea unui aspect sau a altuia și exemple construite.

Pentru a analiza greșelile, este nevoie și de „puțină gramatică” – ca să parafralez titlul cărții marelui lingvist Alexandru Graur, pe care am utilizat-o drept model. Este important să înțelegem de ce facem o anumită greșală, pentru a nu o mai repeta. Ne putem verifica, de multe ori, consultând DOOM-ul, alteori însă avem nevoie de o analiză gramaticală mai amplă, pentru a alege soluția de exprimare corectă.

Pentru că această carte se adresează, în primul rând, vorbitorului preocupat de exprimarea corectă, și nu specialiștilor în lingvistică, terminologia gramaticală folosită în explicarea greșelilor a fost transpusă într-o formă accesibilă, apropiată în cea mai mare măsură de interpretările gramaticii tradiționale. Aspectele teoretice pe care le-a presupus analiza greșelilor reflectă, într-o manieră adaptată scopului acestei cărți și destinatarului ei, concepția din cele două gramatici actuale de referință, care îmbină perspectiva tradițională și cea modernă de analiză gramaticală – *Gramatica limbii române* (GALR 2005/2008) și *Gramatica de bază a limbii române* (GBLR 2010). Am încercat să găesc o formulă de echilibru, care sper să fie mulțumitoare și pentru cititorul filolog, și pentru cel nefilolog, interesat de cultivarea limbii.

În capitolele destinate pronunțării și grafiei, am dat uneori, între paranteze pătrate, transcrierea fonetică, pentru a indica (uneori, aproximativ) modul

cum se pronunță cuvintele aduse în discuție. Transcrierea fonetică a fost, la rândul ei, simplificată tocmai pentru a fi înțeleasă de un public larg.

În unele locuri, am făcut referiri la limba (mai) veche. Semnalarea unor aspecte ce caracterizează fazele anterioare ale românei are rostul de a oferi informații despre evoluția limbii și, totodată, despre evoluția și fixarea normei literare. Aceste informații au rolul de a sugera faptul că problema exprimării corecte trebuie înțeleasă într-un cadru mai complex, care implică, pe de o parte, luarea în considerație a dinamicii limbii nu numai în plan sincron (în limba actuală), ci și diacronic (istoric); pe de altă parte, ele permit urmărirea evoluției și a fixării normei. Datele oferite din texte anterioare secolului al XX-lea (menționate în note, cu corp de literă redus) ajută și la înțelegerea mai bună a manifestării unor fapte de limbă (vezi, de exemplu, informațiile privitoare la apariția și la utilizarea desinenței *-uri* pentru o subclasă de substantive feminine sau cele despre oscilațiile în conjugarea unor verbe). Demonstrarea vechimii unei forme sau a unei construcții, care din punctul de vedere al normei actuale constituie abatere, nu pledează însă pentru acceptarea ei.

O serie de observații, menționate tot în note, se referă la norma prevăzută în vechile lucrări normative, anterioare DOOM² (în special, în DOOM¹). Referirile la norma anterioară au rolul de a atrage atenția asupra unor schimbări cu care nu toată lumea este la curent și de a arăta, implicit, că și norma se modifică parțial în timp.

Mențiunile privitoare la unele fapte de limbă mai vechi raportate la limba actuală, ca și cele privitoare la norma anterioară arată că și greșelile gramaticale au o viață, pe care norma o controlează permanent, pentru ca ele să nu strice logica limbii. În felul acesta, și greșelile de limbă constituie o parte din viața cuvintelor.

Ca răspuns la întrebarea „De ce?“, trebuie să spun și că am scris această carte la propunerea, care m-a onorat, a domnului academician Marius Sala, coordonatorul colecției „Viața cuvintelor“. Îi mulțumesc atât pentru încrederea pe care mi-a acordat-o, cât și pentru citirea manuscrisului și acceptarea lui spre publicare.

Forma și conținutul cărții au fost mult îmbunătățite în urma lecturii făcute de doamna cercetător principal Marina Rădulescu Sala, lingvist cu o experiență bogată, autoare a multe studii de gramatică și coautoare la cele două ediții ale DOOM-ului (pe care le-am utilizat, dat fiind specificul cărții, în mare măsură). Îi mulțumesc pentru generozitatea cu care mi-a oferit numeroase sugestii și informații extrem de utile pentru elaborarea lucrării.

M-am bucurat că această carte a fost citită de domnul redactor Alexandru Skultéty, care, pe lângă observațiile făcute, mi-a semnalat o serie de exemple și de sugestii de interpretare a unor aspecte care pun adesea probleme în utilizarea corectă a limbii române. Îi mulțumesc și pentru comentariile pe care le-a făcut pe marginea diverselor greșeli aduse în discuție, și pentru dialogurile interesante pe care le-am avut cu dumnealui despre utilizarea limbii române.

Abrevieri

<i>cf.</i>	= <i>confer</i>
chin.	= chinezesc
conj.	= conjunctiv
engl.	= englezesc
ex.	= (de) exemplu
fem.	= feminin
fr.	= francez
germ.	= german
<i>ibid.</i>	= <i>ibidem</i>
imperf.	= imperfect
ind.	= indicativ
inf.	= infinitiv
it.	= italian
înv.	= învechit
lat.	= latinesc
magh.	= maghiar
masc.	= masculin
nr.	= număr
pers.	= persoană
pl.	= plural
pop.	= popular
prez.	= prezent
sg.	= singular
sp.	= spaniol
subst.	= substantiv
<i>vs</i>	= <i>versus</i>

Semne și convenții grafice

- ă – indică sunetul, inexistent în limba română, *a* nazalizat (ex.: fr. *champ* [șă]);
- č – indică sunetul redat în ortografia românească prin *ce* sau prin *ci* (ex.: *ceas* [čas], *dulce* [dulče]; *cine* [čine], *ciorap* [čorap]);
- ę – indică sunetul *e* cu statut de semivocală (ex.: *rea* [ręa]);
- k – indică sunetul consonantic redat prin *c* sau prin *k* (ex.: *actor* [aktor]; *karma* [karma]);
- k' – indică sunetul redat în ortografia românească prin *che* sau prin *chi* (ex.: *cheamă* [k'amă], *pachet* [pak'et]; *chior* [k'or], *chitară* [k'itară]);
- g' – indică sunetul redat în ortografia românească prin *ghe* sau prin *ghi* (ex.: *gheară* [g'ară], *ghem* [g'em]; *deghiza* [deg'iza], *maghiar* [mag'ar]);
- ğ – indică sunetul redat în ortografia românească prin *ge* sau prin *gi* (ex.: *ager* [ağer], *geantă* [ğantă]; *argint* [arğint], *legiutor* [leğuiutor]);
- ï – indică sunetul *i* cu statut de semivocală (ex.: *ia* [ia]);
- ı – indică sunetul *i* final desonorizat/„șoptit“ (ex.: *pomi* [pomı]);
- o – indică sunetul *o* cu statut de semivocală (ex.: *roade* [rɔade]);
- ö – indică sunetul, inexistent în limba română, *ö* (vocală anterioară semideschisă labială) (ex.: germ. *Goethe* [göte], *Köln* [köln]);
- u – indică sunetul *u* cu statut de semivocală (ex.: *meu* [meu]);
- ü – indică sunetul, inexistent în limba română, *ü* (vocală anterioară închisă labială) (ex.: fr. *Bruxelles* [brüsel], *Jules* [jül]);
- Ø – indică nerealizarea fonetică a unui component al cuvântului (ex.: desinența de singular în *anØ*, în raport cu pluralul *ani*);
- – sublinierea unei vocale cu o linie indică locul accentului (ex.: *simbol*);

- / – separă variantele; separă alternanțele fonetice;
- [] – se utilizează pentru a indica locul unui semn de punctuație, pentru a indica pronunțarea (transcrierea fonetică), pentru a adăuga un cuvânt sau o construcție în scopul de a explicita un anumit sens ori pentru a delimita între ele unități sintactice și semantice;
- * – se utilizează înaintea variantei greșite presupuse (în „Indice de materii“);
- < – „provine din...“;
- – „a dat..., a rezultat...“.

I. Norma și uzul limbii

Preocupările pentru cultivarea limbii au o tradiție bogată în lingvistica românească. Un moment semnificativ în acest domeniu îl constituie lucrarea din 1943 a lui Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor”*. Direcția de cercetare deschisă de Iorgu Iordan a fost continuată de contribuțiile notabile ale unor lingviști precum Alexandru Graur, Mioara Avram, Valeria Guțu Romalo, Theodor Hristea, G. Gruică. La aceștia se adaugă, bineînțeles, mulți alți lingviști implicați în elaborarea unor lucrări normative sau ale căror reflecții pe marginea diverselor fapte de limbă au fost consemnate în cărți și articole. O parte însemnată dintre studiile referitoare la cultivarea limbii au fost menționate și în paginile acestei cărți (a se vedea bibliografia).

În spatele regulilor de exprimare corectă stau numeroase cercetări privind raportul dintre normă și uz și raportul dintre limba actuală și fazele anterioare, adică ceea ce constituie *dinamica limbii*. Abaterile, ierarhizabile după gradul lor de gravitate, fac parte inevitabil din această dinamică inerentă a limbii și primesc explicații de natură diferită, în funcție de tipul în care se încadrează (influența pronunțării asupra grafiei sau a grafiei asupra pronunțării, influența altei limbi, analogia etc.). Explicațiile nu pledează însă în favoarea acceptării lor, ci au rostul de a face cunoscute cauzele greșelilor, pentru ca ele să nu se mai producă. În stabilirea limitei dintre normă și abatere, trebuie să se țină seama de cerințele limbii literare, formulate de specialiști în lucrările normative cu caracter oficial (cum este

DOOM²), să se ia în considerație o perioadă determinată a limbii (un fapt de limbă veche poate fi în contradicție cu norma actuală), să se aibă în vedere registrul stilistic în care e consemnat un fapt neconform cu norma literară.

Raportul dintre normă și abatere. Dinamica limbii și dinamica normei

În uzul limbii, se manifestă o serie de tendințe, cu explicații diverse; pe unele norma le respinge (vezi, de exemplu, exprimarea complementului direct prin *care* în loc de *pe care*), dar de altele ține seama, admitându-le la un moment dat, pe baza unor argumente convingătoare (vezi construcția, admisă de norma actuală, *un prieten de-al meu*, în locul căreia norma veche recomandă *un prieten de-ai mei*).

Fiind un fenomen viu, limba nu poate fi surprinsă decât în dinamica permanentă a uzului. Sunt relevante în acest sens, de pildă, volumele din ultimii zece ani dedicate dinamicii limbii actuale, coordonate de Gabriela Pană Dindelegan: *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, vol. I (2002) și vol. al II-lea (2003), sau *Dinamica limbii române actuale* (2009), care oferă o imagine largă asupra utilizării limbii române astăzi.

În studierea dinamicii limbii, se iau în considerație diverși factori, dintre care influența altor limbi, evenimentele socio-politice, amprenta unor personalități asupra utilizării limbii într-o anumită perioadă au un rol important. Dinamica limbii nu se limitează la stadiul actual; ea poate fi urmărită și în diacronie, comparând un stadiu al limbii cu altul, anterior, pentru a surprinde schimbările, pentru a înțelege cum a evoluat limba și ce influențe s-au manifestat. În sistemul limbii, sunt domenii în care se produc schimbări, dar și domenii care sunt rezistente la acestea. Lexicul, de exemplu, fiind deschis împrumuturilor, e supus mai frecvent schimbărilor decât morfologia, mult mai rigidă, care păstrează în mare măsură tiparele flexionare vechi

(vezi totuși apariția unui tipar nou de flexiune a substantivelor masculine care include împrumuturi, caracterizat prin desinențele sg. -o – pl. -i: *paparazzo – paparazzi, piccolo – picoli*). /

Nu numai limba cunoaște o dinamică, ci și norma. Dinamica normei este determinată de intervenția specialiștilor, care stabilesc, pe bază de argumente, ceea ce aparține limbii literare și ceea ce nu este acceptabil. Mioara Avram (2003: 16) arată că „în studierea dinamicii normei este esențială distincția dintre norma oficializată și diverse propuneri normative «de autor» exprimate în diverse perioade”. Unul dintre exemplele date de autoarea citată este cel al dinamicii din domeniul ortografiei, care s-a manifestat prin dezbaterile din anii 1991–1993 privitoare la scrierea cu *â*. În raport cu limba, norma este, evident, mai puțin dinamică, pentru că ea trebuie să reflecte un echilibru între subiectiv și obiectiv.

Suntem martori cu toții la tensiunile dintre nou și vechi, dintre propriul mod de exprimare și cel colectiv sau cel oficial. Dar, dincolo de tendințele manifestate în limbă, de preferințele vorbitorilor, norma, care are caracter stabil și unitar, trebuie respectată. Cum spunea profesorul Iorgu Iordan (1977 [1956]: 46), „corectitudine însemnează respectarea legilor structurii gramaticale, ale sistemului lexical și ale celui fonetic: întocmai ca legile după care se desfășoară fenomenele naturii și ale vieții sociale, legile limbii sunt legi obiective, există independent de voința oamenilor și, în consecință, aceștia trebuie să li se conformeze, cu riscul, în caz contrar, de a fi sancționați, nu pe cale «legală», e adevărat, ci pe cale «socială», care, dacă nu duce la pedepse propriu-zise, este totuși, în ce privește rezultatul, tot așa de eficace ca și cea «legală».”

Cauzele producerii greșelilor

Mai multe cauze determină producerea greșelilor. Nivelul scăzut de cultură, dezinteresul față de exprimarea corectă, neatenția, lipsa de inspirație sau graba sunt doar o parte dintre

acestea, care ar putea fi considerate externe procesului propriu-zis de formulare a enunțurilor.

Ne oprim asupra câtorva cauze ale apariției greșelilor, care sunt mai mult de natură lingvistică. Una dintre ele este neglijarea caracteristicilor morfologice sau/și sintactice ale cuvintelor. Utilizarea formei adjectivale *drage* la plural (*dragele mele colege*), în locul formei corecte *dragi* (*dragile mele colege*), sau nemarcarea cu *pe* a complementului direct exprimat prin *care* (*cartea care am citit-o*, în loc de *cartea pe care am citit-o*) sunt doar două exemple de acest tip.

Contextul poate oferi o serie de circumstanțe care favorizează producerea greșelilor. Un exemplu de greșeală favorizată de context este acordul prin atracție („Neînțelegerea problemelor *au făcut* să apară tensiuni între angajați“, în loc de „Neînțelegerea problemelor *a făcut* să apară tensiuni între angajați“).

Influența masivă a limbilor străine, în special a englezei, reprezintă sursa a numeroase greșeli. Pentru a le evita, trebuie să se țină seama de faptul că unele împrumuturi nu au fost adaptate și, de aceea, păstrează caracteristicile limbii din care provin (de pildă, particularitățile de pronunțare a cuvintelor din engleză), dar altele au fost parțial sau integral adaptate și, de aceea, trebuie să respecte normele aplicabile limbii române (se pronunță, de exemplu, *postură*, *cazinou*, nu *postiură*, *cazino*, după franceză). Se preiau adesea nejustificat modele străine, care le înlocuiesc pe cele existente în limba română (vezi, bunăoară, structura *a discuta pe*, în loc de *a discuta despre*). Influența limbilor străine se poate observa, în grade diferite, în toate domeniile la care ne referim: pronunțare, grafie, punctuație, morfologie și sintaxă.

Uneori, greșeala este chiar rezultatul „grijii“ pentru o exprimare corectă. Este vorba, în acest caz, de fenomenul cunoscut în lingvistică sub numele de hipercorectitudine, discutat de Theodor Hristea (1976: 8): „Ca tip special de abatere lingvistică, hipercorectitudinea se datorește, în ultimă analiză, efortului conștient al subiectelor vorbitoare de a se conforma

normelor în vigoare ale limbii literare. În dorința lor de a evita anumite greșeli (în special de pronunțare), vorbitorii ajung să modifice chiar aspectul corect al cuvintelor și, mai rar, să comită unele erori de scriere sau de ordin gramatical.“ Hipercorectitudinea explică greșeli de diverse tipuri (de exemplu, pronunțarea [este], în loc de [ieste], forma de genitiv *săptămânei*, în loc de *săptămânii*, acordul greșit al verbului impersonal *a fi*: „Ce-s cu banii ăștia?“).

Cauzele menționate vor fi invocate în capitolele acestei cărți. În funcție de exemplele care urmează a fi discutate, vor fi semnalate și alte cauze răspunzătoare de apariția diverselor greșeli.

Distincții necesare pentru evaluarea unei exprimări în raport cu norma

Pentru a eticheta drept greșeală o anume exprimare, ca și pentru a aprecia gravitatea ei, trebuie să se țină seama de o serie de aspecte relevante, cum ar fi: caracterul intenționat sau involuntar, mediul în care are loc comunicarea, faptul că o comunicare e scrisă sau orală, particularitățile populare și regionale.

Din punctul de vedere al raportului cu norma literară, este neadecvată cercetarea calității exprimării într-un ziar de satiră precum *Academia Cațavencu*, care, în transmiterea informațiilor, valorifică în mod ironic limbajul cotidian, cu toate caracteristicile lui (oferind, prin aceasta, și o imagine despre dinamica limbii actuale). Iată câteva exemple în care apar mai multe abateri, vădit intenționate, pe care cititorul, obișnuit cu stilul acestui ziar, le va remarca ușor: „În lumea civilizată, o gigacalorie de agent termic costă, la producător, fie el de stat, fie el privat, în jur de 30 de euroi“ (*Academia Cațavencu*, 5.08.2011), „Scena s-a petrecut cu mulți ani în urmă, în separeul unui restaurant bucureștean – nu spui care, să nu-i fac reclamă gratuit...“ (*ibid.*, 18.08.2011), „Dac-ar fi pe bune și nu s-ar tot povesti la teve, ar trebui să rezulte cam 1,6 milioane de români

geți-begeți, cu drept de vot“ (*ibid.*, 10.08.2011), „Păi, se merită să mergi undeva, la străinezi, fără să-ți iei și tu ceva de-acolo?“ (*ibid.*, 14.08.2011).

În evaluarea unei exprimări în raport cu norma, este important, de asemenea, să se țină seama de situația în care are loc comunicarea și, implicit, de rolul persoanelor care o realizează. Într-o emisiune de știri, în cadrul unei prelegeri sau în orice cadru oficial, abaterile de la normă nu sunt tolerabile. Nici chiar greșelile intenționate produse în astfel de situații nu sunt scuzabile, pentru că sunt inadecvate stilistic. În schimb, într-un cadru familiar, colocvial, exprimarea „neliterară“, cu intenție stilistică evidentă, nu este, în anumite limite, condamnată. Se impune totuși ca intenția stilistică de a vorbi familiar, de a ironiza sau de a fi glumeț să fie adecvată situației în care se desfășoară comunicarea și statutului participanților la discuții.

Greșeli se produc și în limba scrisă, și în limba vorbită. Dacă însă în registrul oral greșelile sunt într-o oarecare măsură scuzabile, având în vedere problemele care pot interveni în formularea enunțului (întreruperea, revenirea pentru a lămuri un lucru neînțeles, adăugarea unui element etc.), în scris acestea sunt intolerabile. Scrisul trebuie să aibă un aspect îngrijit, cu atât mai mult cu cât autorul textului are timp să se gândească asupra formulării ideilor și asupra alegerii cuvintelor. Un anacolut apărut în exprimarea orală (bunăoară, „Eu, când merg la cumpărături, nu *îmi* place să fiu însoțită“) nu este atât de incriminant cum este într-un enunț scris.

Unele abateri de la normă sunt exprimări populare sau/și regionale. De exemplu, construcția cu prepoziția *la* („Dau *la copii* bomboane“) în locul forme de dativ („Dau *copiilor* bomboane“) sau folosirea desinenței *-i* la pluralul unor substantive feminine (*ciocolăți*, *înghețări*) aparțin registrului popular. Multe greșeli caracterizează vorbirea locuitorilor unei anumite regiuni, cum este, de pildă, utilizarea invariabilă *a* din structura genitivului, în loc de *al*, *ai*, *ale*. În legătură cu această abatere, justificabilă prin particularități regionale, reproducem răspunsul dat unui cititor de Al. Graur (1987: 205), într-un

articol cu titlul „*a* sau *al*?“: „Un cititor îmi semnalează două greșeli care l-au surprins neplăcut într-un articol publicat de un universitar ieșean într-o mare revistă din București: *spirite partizane a unei separări* și *în serviciul sensibilității și a imaginației*. Cititorul își închipuie că vina trebuie să fie a corectorului. De fapt, întrebuintarea lui *a* pentru *al*, *ai*, *ale* nu este propriu-zis o greșală, ci un «moldovenism». Bănuiesc că aparține autorului. Dar revista în chestiune nu ține să fie tipărită corect, căci refuză să dea corecturi autorilor (o știu din propria mea experiență)“. Și de această dată, raportul dintre normă și abatere trebuie nuanțat.

Multe abateri sunt valorificate în creațiile literare, pentru a caracteriza personajele și cadrul în care se desfășoară evenimentele. Evident că, în acest caz, nu vorbim de greșeli, ci de o marcă stilistică intenționată.

În afara unor situații speciale, cum sunt cele amintite mai sus, abaterile de la norma literară sunt greșeli mai mult sau mai puțin grave și ele trebuie să fie evitate.

II. Greșeli de pronunțare

Regulile ortoepice (de pronunțare corectă) au la bază diverse criterii: vechimea cuvintelor în limbă, statutul de cuvinte împrumutate, tradiția, contextul fonetic. Pentru o pronunțare corectă, trebuie să aplicăm, de la caz la caz, aceste criterii, iar când avem ezitări, să consultăm DOOM² (dicționarul care dă indicații de pronunțare în situațiile speciale), dar și alte lucrări normative (unele vor fi menționate în această secțiune).

Printre greșelile frecvente, ne vom referi la cele care privesc pronunțarea lui *e* în cuvinte neologice și în cuvinte din fondul vechi al limbii, pronunțarea lui *x* (care se realizează fie ca grupul de sunete [ks], fie ca [gz]), înlocuirea lui *ă* cu *e* după consoanele *ș* sau *j* ori apariția alternanței *a/ea* după *ș* sau *j*, pronunțarea unor cuvinte preluate din alte limbi și locul accentului.

Pronunțarea unor sunete sau a unor grupuri de sunete

Regulile ortoepice diferențiază variantele corecte de pronunțare de variantele concurente incorecte, apărute din neglijarea unor aspecte care țin de etimologia cuvintelor sau de contextul fonetic. Vom discuta, mai întâi, prin exemplele de mai jos, despre regulile care trebuie aplicate în pronunțarea lui *e*, a lui *x*, ca și despre cele care intervin în rostirea unor sunete sau grupuri de sunete aflate după consoanele *ș* și *j*.

1. „Sedința anuală a *euoregiunii* [i^euoregiuni]“ (Radio România Actualități, 30.03.2011)

Norma ortoepică condamnă rostirea [i^e] a lui *e* de la începutul unor cuvinte neologice sau de la începutul unor silabe care fac parte din asemenea cuvinte. Prin urmare, rostiri precum [i^euro], [i^epokă], [i^edukație], [i^european]; [idei^e], [alei^e], [poi^ezie] sunt total nerecomandate.

E posibil ca greșeala să apară din cauză că vorbitorii cunosc o altă regulă, conform căreia *e* se pronunță [i^e], numai că aceasta se aplică doar unor cuvinte din fondul vechi (vezi exemplul de mai jos), nu și neologismelor. O greșeală precum cea din titlu poate fi explicată, așadar, prin pronunțare populară.

2. „*EI* [el] a fost împușcat în cap.“ (Național TV, 1.09.2008)

Dacă, în titlul anterior, pronunțarea cu [i^e] la inițiala cuvântului compus *euoregiunii* nu este conformă cu norma, dimpotrivă, în exemplul din acest titlu, *e* de la începutul pronumelui personal trebuia rostit [i^e].

Rostirea cu diftongul [i^e] este corectă numai în câteva cuvinte din fondul vechi, prin tradiție. Astfel, se rostesc cu [i^e] la inițială formele pronumelui personal: *eu* [i^eu], *el* [i^el], *ei* [i^ei], *ele* [i^ele]) și formele verbului *a fi*: *ești* [i^eștⁱ], *este* [i^este], *e* [i^e], *eram* [i^eram], *erai* [i^erai], *era* [i^era], *erați* [i^erațⁱ], *erau* [i^erau]. Greșeala care apare în pronunțarea cu [e] în loc de [i^e] a acestor forme se explică prin influența grafiei (se pronunță cum se scrie) sau prin hipercorectitudine.

Nici în forma pronumelui personal *ea* sau în cea a demonstrativelor *aceea*, *aceeași*, *e* de la început de cuvânt sau de silabă nu se pronunță corect [e], ci [i] ([i] semivocală): *ea* [i^a], *aceea* [a^{ce}i^a], *aceeași* [a^{ce}i^așⁱ].

3. „Spune *exact* [eksakt] ceea ce ați spus dumneavoastră.“ (OTV, 27.03.2011)

Litera *x* nu se pronunță întotdeauna *cs* [ks]. În funcție de contextul fonetic, adică de vecinătatea altor sunete, aceasta corespunde fie grupului de sunete [ks], fie grupului [gz]. Uneori însă, deși contextul fonetic e similar, litera *x* se pronunță diferit de la un cuvânt la altul, norma (prevăzută în DOOM²) stabilind pronunțarea corectă a fiecărui cuvânt.

Ca regulă generală, *x* se pronunță [ks] atunci când este prima sau ultima literă a cuvântului ori când este urmat de o consoană: *xilofon* [ksilofon], *xenofob* [ksenofob], *xerox* [kserox], *pix* [piks], *excursie* [ekskursie], *export* [eksport].

În schimb, dacă *x* se află între două vocale, acesta se poate reda fie prin grupul de sunete sonore [gz], fie prin grupul de sunete surde [ks]. Altfel spus, în context vocalic, grupul de sunete care corespunde literei *x* se poate sonoriza sau nu.

În exemplul din titlu, ca și în exemplele următoare, *x* a fost pronunțat incorect [ks] în loc de [gz]: „Ar trebui să *existe* [eksiste]“ (Radio România Cultural, 2.04.2009), „*examenul* [eksamenul] medico-legal“ (OTV, 27.03.2011), „spre *exemplu* [eksemplu]“ (Antena 1, 30.03.2011), „memoria *exilului* [eksilului] românesc“ (TVR Cultural, 9.11.2007). Pronunțarea corectă este așadar: [egziste], [egzamenul], [egzemplu], [egzilului].

Totuși, destul de frecvent, *x* între vocale se pronunță [ks], cum o dovedesc și exemplele: *aproximativ* [aproksimativ], *axă* [aksă], *bauxită* [bauksită], *fixare* [fiksare], *lexic* [leksik], *luxemburghez* [luksemburg'ez], *maxim* [maksim], *reflexiv* [refleksiv].

Modul de pronunțare a lui *x* ca grupul de sunete [ks] sau [gz] poate avea și alte explicații decât influența contextului fonetic. Pronunțarea ca în limbile din care provin cuvintele conținând litera *x*, faptul că unele împrumuturi au intrat în română pe cale scrisă sau tradiția pot justifica redarea lui *x* într-un fel sau în altul. De exemplu, *x* se pronunță [ks] în anumite cuvinte, deși etimoanele lor franceze se pronunță cu [gz] (ca în *execrabil* [eksekrabil], *exegeză* [eksegeză], *xigență* [eksigență]).

Pronunțarea literei *x* ridică și alte probleme, cu consecințe uneori în plan grafic.

A. Pronunțarea [ks] a lui *x* generează confuzia acestuia cu grupul de litere pronunțat la fel, *cs*. Cuvintele următoare, de pildă, nu se scriu cu *x*, ci cu *cs*: *îmbăcseală*, *rucsac*, *sconcs*, *a ticsi*. Pe de altă parte, trebuie distinse în pronunțare și în scriere cuvintele care încep cu *ex* [ks], de tipul *a excava*, *excrescență*, de cuvintele pronunțate și scrise cu *es*: *escroc*, *escadrilă*, *a escalada*, *a escamota*.

B. Când un cuvânt terminat în *x* sau într-un grup consonantic format cu *x* își atașează desinența de plural *-i*, se produce alternanța fonetică *x/cs* ori *x/st*, prin urmare, la plural, cuvântul nu conține litera *x*: sg. *complex* – pl. *complexi*, sg. *fix* – pl. *fici*, sg. *linx* – pl. *lincși*, sg. *sfinx* – pl. *sfinși*; sg. *mixt* – pl. *micști*. Excepție fac unele cuvinte savante, cum este sg. *ambidextru* – pl. *ambidextri* (nu *ambidecstri*).

C. Pronunțarea literei *x* ca [s] este neliterară în cuvinte precum *expansiv*, *explicație*, *a exploata* (corect: [ekspansiv], [eksplikație], [eksplqata]).

D. În cazul unor nume proprii străine sau al altor cuvinte străine, *x* corespunde unui singur sunet, cum este [s] (fr. *Bruxelles* [brüssel], chin. *Xiamen* [siamăn]), sau nu se pronunță (fr. *bordeaux* [bordo] „vin din regiunea Bordeaux“, „roșu-închis“, dar *Aix* [eks]).

4. „A ridicat-o din *cenușe*.“ (Acasă TV, 17.10.2007)

Pronunțarea cu *-e* la finală, în loc de *-ă*, în cuvinte cum sunt *cenușe*, *mătușe*, *păpușe*, *ușe*, *grije*, *loje*, *vraje*, este neliterară. O asemenea pronunțare este o particularitate muntenească și este cauzată de influența consoanelor *ș* sau *j* (care sunt rostite în zona prepalatală/anterioară a cavității bucale) asupra lui *ă* (care este înlocuit cu *-e*, pentru că această vocală are același loc de articulare; Graur 1987: 26–27).

Forme precum *broșe*, *plaje*, *tije* sunt greșite cu această pronunțare (uneori, apar și scrise așa!) la singular; dar, folosite la plural, sunt, evident, corecte (sg. *broșă* – pl. *broșe*, sg. *plajă* – pl. *plaje*, sg. *tijă* – pl. *tije*).

5. „Lucrurile se mai așează puțin.“ (Pro TV, 18.09.2008)

Conform normei, în cazul unor verbe ca *a așeza*, *a deșerta*, *a înșela*, cu *-ș-* în interiorul radicalului, *-e-* care îi urmează nu alternează cu *-ea-*, ci cu *-a-*. Astfel, sunt corecte formele de persoana a 3-a sg. și pl. pronunțate și scrise *așază*, *deșartă*, *înșală* (nu *așează*, *deșeartă*, *înșeală*).

În schimb, alternanța *e/ea* se realizează în structura sufixului verbal *-ez-* atunci când este atașat unui radical terminat în *-ș-* sau în *-j-*: (*eu*) detașez – (*el/ei*) detașează, (*eu*) înfățișez – (*el/ei*) înfățișează, (*eu*) angajez – (*el/ei*) angajează, (*eu*) aranjez – (*el/ei*) aranjează (ca și la celelalte verbe cu infinitivul în *-a*, fără *-ș-* sau *-j-* la finala radicalului: (*eu*) cercetez – (*el/ei*) cercetează, (*eu*) lucrez – (*el/ei*) lucrează). Uneori, verbe cu radicalul terminat în *-j-*, ca *a erija*, *a șarja*, care se conjugă cu sufixul *-ez/-ează*, se pronunță (și se scriu) greșit, ca în exemplele: „Se erijază în patron și ne tratează cu indiferență“ (me-gaajutor.bizoo.ro), „Aceștia șarjază și, în doar șapte minute, dau peste cap bateriile“ (www.referate-ok.com). Corecte sunt deci formele: *se erijează*, *șarjează*.

Și în cazul altor cuvinte, după *-ș-* de la finala radicalului apare *-ea-*, dacă acest grup de sunete (care formează un diftong) face parte dintr-un sufix lexical: *-eală* (*greșeală* < *a greși* + *-eală*, *oblojeală* < *a obloji* + *-eală*), *-ean* (*argheșean* < *Argeș* + *-ean*, *clujean* < *Cluj* + *-ean*), *-eață* (*roșeață* < *roșu* + *-eață*), *-esc/-ească* (*ostășească* < *ostaș* + *-ească*, *vitejească* < *viteaz* + *-ească*). Formele cu *-a-*, în loc de *-ea-*, precum cele care apar în exemplele următoare, se explică prin hipercorectitudine: „Ce ne facem dacă din *greșală* am cumpărat un automobil furat?“ (forum.4tuning.ro, 5.04.2005), „Un *gorjan* a cerut să fie eutanasiat“ (www.curentul.ro, 23.03.2011).

Pronunțarea unor cuvinte străine

Fiind neadaptate sau numai parțial adaptate la sistemul limbii române, cuvintele străine pun adesea probleme de pronunțare. Pentru a le pronunța corect, trebuie să se țină seama de normele ortoepice din limba din care au fost preluate.

6. „Apa sau *spray-ul* [șpreiul] de gură“ (Radio România Actualități, 2.09.2008)

Pe lângă pronunțarea din exemplul dat în titlu, neologismul *spray* cunoaște și variantele de pronunțare [sprai], [șprai], tot încorecte. Acest neologism, care reproduce și grafia din limba de origine, trebuie pronunțat ca în engleză: [sprei].

Greșeli de pronunțare se întâlnesc atât la unele neologisme pătrunse în limbă mai demult, cât și – mai ales – la împrumuturile recente. Nerespectarea regulilor ortoepice din limba de origine explică și alte pronunțări greșite ale unor împrumuturi recente, precum cele înregistrate în emisiuni de televiziune de Laurenția Dascălu Jinga (2006: 121–122): „traducerea *acquis-ului* [ak'isului] european“ sau „problema *acquis-ului*“ [aik'iului], în loc de [ak'ului]; „*bodyguarzii* [bodiguarzi] angajați“, în loc de [bodigarzi]/[badigarzi]; „aromă de *curry*“ [k'uri]/[k'ori], în loc de [kari]; „*stafful* [ștaful] lui“, în loc de [ștaful]. La acestea, se pot adăuga, desigur, multe alte exemple de pronunțări greșite ale cuvintelor împrumutate. Mai menționăm aici doar pronunțarea [pas-te-u-ri-zat] a cuvântului *pasteurizat* – împrumutat din franceză (*pasteuriser*) –, ca în sintagma „lapte praf *pasteurizat* [pas-te-u-ri-zat]“ (Radio România Actualități, 25.04.2012), despre care puțini știu că trebuie pronunțat [pas-tö-ri-zat].

Pentru a pronunța corect cuvintele împrumutate, este necesar, evident, să știm limba de origine sau să folosim DOOM², care indică, în cazul neologismelor, pronunțările speciale.

7. „De pe *Champs-Élysées* [șampelize]“ (Național TV, 27.11.2007)

Greșeli de pronunțare apar adesea și în cazul numelor proprii străine. Primul element din denumirea bulevardului parizian *Champs-Élysées* [șăzelize], de pildă, care apare în titlu, se pronunță, ca în franceză, cu *a* nazal și fără *p*: [șă].

Semnalăm și alte exemple de nume proprii, în pronunțarea și în scrierea cărora trebuie să avem grijă să aplicăm normele

limbii din care provin: engl. *Manchester* [menčestăr], *Shelley* [șe-li]; fr. *Jules Michelet* [jül mișle], *Strasbourg* [strasbur]; germ. *Haendel/Händel* [hendäl], Köln [köl̩n], *Richard Wagner* [rihard vagnăr]; it. *Brescia* [breșsa], *Cosenza* [kozența]; magh. *Borbély* [bor-bei], *Liszt* [list]; sp. *Chile* [čile], *Ciudad de México* [șjuda de mehiko].

În unele nume de origine străină, care au finala -i, aceasta trebuie pronunțată ca vocală, nu ca *i* „soptit“, de exemplu, în numele *Darvari* [dar-va-ri] (nu [dar-varⁱ]), *Gori* [go-ri] (nu [gorⁱ]), *Karachi* [ka-ra-či] (nu [ka-rač]), *Lahovari* [la-ho-va-ri] (nu [la-ho-varⁱ]), *Moruzi* [mo-ru-zi] (nu [mo-ruzⁱ]), nici [mo-ruțⁱ]), *Soci* [so-či] (nu [soč]).

Pentru unele nume proprii străine, se dau indicații de pronunțare în DOOM² și în DIN, dar, pentru a afla cum se pronunță și alte nume de acest tip, este recomandabil să se consulte dicționare speciale, ca *Dicționar de pronunțare. Nume proprii străine* (Florența Sădeanu, 1973; 2000) și *Dicționar ortografic, ortoepic, morfologic și explicativ de nume proprii românești și străine* (Ion Toma, Ana-Maria Botnaru, 2007).

Locul accentului în cuvinte românești și împrumutate din alte limbi

În general, norma ortoepică acceptă o singură variantă accentuală, pentru care există și o explicație. Cu toate acestea, de multe ori apar în uz și variante greșite, așa cum vom arăta în exemplele de mai jos.

8. „Vopsitoria era plină cu *butelii*.“ (Antena 1, 11.09.2008)

Accentuarea corectă a substantivului din titlu este *butelii*, explicabilă prin etimonul francez *bouteille*.

Greșite sub aspectul accentuării sunt și pronunțările din următoarele înregistrări: „un *simbol* al unității naționale“ (OTV, 29.05.2011), „are un *alibi*“ (Național TV, 10.12.2007). Cuvin-

tele din aceste exemple trebuie să fie accentuate ca în limba franceză, de unde au fost împrumutate: *simbol*, *alibi*. Accentuarea neconformă cu norma ilustrează tendința vorbitorilor de a le adapta la tiparul de accentuare paroxitonă (pe penultima silabă), moștenit din latină, cel mai frecvent în română. În cazul cuvântului *simbol*, accentuarea pe prima silabă, întâlnită frecvent, poate fi explicată și prin influența limbii engleze (în engleză, *symbol* se pronunță [sɪmbəl]).

Unele neologisme, intrate de mai multă vreme în limbă, au două variante de pronunțare, ambele considerate corecte. De exemplu, alături de *antic*, *profesor*, *trafic* (varianta care reproduce pronunțarea etimonului francez), DOOM² acceptă și variantele *antíc*, *profesór*, *tráfíc*, cu accentul adaptat conform tiparului limbii române (în cazul ultimelor două, poate fi vorba și de reproducerea pronunțării din engleză și/sau din germană).

Greșeli sau ezitări de accentuare apar și la cuvinte împrumutate din engleză. Un asemenea caz îl reprezintă anglicismul adaptat grafic *seif* (cf. engl. *safe*), care nu trebuie pronunțat în două silabe și cu accent pe *i* [se-íř], ca în exemplul: „Niciun *seif* nu este prea greu de furat“ (Antena 1, 16.09.2008), ci ca în engleză, într-o singură silabă [seíř].

Lista cu exemple de cuvinte împrumutate la care apar oscilații de accentuare ar putea fi mult lărgită. Pentru a accentua corect neologismele, trebuie să se țină cont de mai mulți factori: pronunțarea din limba de origine, vechimea împrumuturilor, tradiția, modul cum au intrat cuvintele în română (pe cale scrisă sau orală). Greșelile de accentuare se pot evita simplu, prin consultarea DOOM², care ține seama de factorii menționați.

Greșeli de accentuare se întâlnesc nu numai în cazul neologismelor, ci și în cel al cuvintelor din fondul vechi, ca în exemplele: „Toți îți răspund cu *furie*“ (B1 TV 30.11.2007), „studii cu *pricină*“ (Radio 21, 11.12.2007), în loc de *furie*, *pricina*.

Accentuarea greșită se constată, de asemenea, la unele cuvinte formate în română. O veche greșeală de acest tip apare în exemplul „*prevederile* directivei-cadru“ (OTV, 29.05.2011), care trebuie accentuat *prevederile*. Substantivul *prevedere*, cu pluralul *prevederi* (articulat *prevederile*), format în română de

la *a prevedea* + sufixul accentuat *-ere*, trebuie să fie accentuat la fel ca alte substantive din familia lexicală a verbului *a vedea*: *vedere, revedere* (ca toate substantivele derivate cu acest sufix de la verbe cu infinitivul în *-ea*: *plăcere, tăcere* etc.).

Față de formele considerate corecte în DOOM¹, DOOM² a recomandat fie o altă variantă de accentuare (*avarie*, față de *avarie*; *radar*, față de *radar*; *regizor*, față de *regizor*), fie două variante, în variație liberă (pentru perechile următoare, cu ambele variante corecte, DOOM¹ indica ori numai varianta de după bară: *antic/antić, penurie/penurie, trafic/trafic*, ori numai pe cea de dinaintea barei: *gingaș/gingaș, pojghiță/pojghiță*), fie a renunțat la una dintre variantele admise de norma precedentă (DOOM² a păstrat doar variantele *calcar*, nu și *calcar*; *simpozion*, nu și *simpozion*).

O altă greșeală care privește locul accentului, diferită ca tip de cele menționate mai sus, apare în cursul flexiunii unor substantive împrumutate. În cazul celor mai multe astfel de substantive, accentul trebuie să fie stabil în flexiune. Prin urmare, accentuări precum cele din exemplele următoare nu sunt recomandate: „Din fericire, în *taxi* nu era nimeni în momentul accidentului” (Antena 1, 2.06.2011), în loc de *taxi* (ca în *taxiul*); „Mă gândesc doar la *derbiul* cu Steaua” (Realitatea TV, 15.11.2007), în loc de *derbiul* (ca în *derbi*). Numai la câteva substantive (împrumutate sau moștenite), locul accentului se schimbă în flexiune: *radio*, dar *radioul, radiouri*; *zero*, dar *zeroul, zerouri*; *ngră*, dar *nurori*; *soră*, dar *surori*.

Pentru greșelile de accentuare a unor forme verbale, vezi 73.

9. „La telefon este domnul O. *Morariu*.” (Realitatea TV, 30.10.2007)

Numele de familie formate cu sufixul vechi *-ariu/-eriu* se accentuează la fel ca substantivele comune corespunzătoare din care provin (inițial fiind porecle) și care sunt formate cu sufixul de agent accentuat *-ar/-er* (*morar, olar, pescar, pivnicer*). Din păcate însă, în ultima vreme se întâlnesc mai frecvent pronunțări

cu accentul pus greșit pe *i*, ca în exemplele: *Olariu* (TVR Cultural, 11.12.2007), în loc de *Olariu*; *Ciubotariu* (Național TV, 2.09.2008), în loc de *Ciubotariu*; *Ferariu* (Național TV, 23.10.2007), în loc de *Ferariu*. Tot greșit se aude frecvent pronunțarea „ministru D. *Funeri*” (Antena 3, 7.04.2010), în loc de *Funeri* (care provine din substantivul comun *funer*, variantă a lui *funier* „persoană care face sau/și vinde funii”). Deplasarea accentului a apărut și în pronunțarea numelui unui mare lingvist: „E. Coșeri” (TVR 1, 20.11.2007), în loc de *Coșeri* (care provine din substantivul comun *coșer*, variantă regională a lui *coșar* „persoană care face sau/și vinde coșuri”).

După cum explică Valeria Guțu Romalo (2002: 222), deplasarea accentului la substantivele derivate cu sufixul *-ariu/-eriu* este influențată de un tipar derivativ grecesc, reprezentat de o serie de nume precum *Alexi*, *Dumitriu*, *Gheorghiu*, *Grigori*, *Vasilu*.

10. *Dobrogea* (Pro TV, 19.04.2010)

Numele regiunii românești se pronunță, conform DOOM², cu accent pe primul *o* – *Dobrogea* –, nu pe al doilea, ca în titlu.

Tot greșit pronunțat se aude frecvent numele propriu străin *Kuweit*, ca în exemplul: „primele săpături din *Kuweit* [ku-ve-it]” (TVR Cultural, 10.10.2011), în loc de pronunțarea în două silabe și cu accentul pe *e*: [ku-veit].

Pronunțări greșite sub aspectul locului accentului apar și în cazul altor nume proprii românești, dar mai ales străine. Iată câteva exemple de nume proprii de persoane și de locuri asupra cărora atrage atenția Theodor Hristea (2002: 193–194): *Armand Călinescu*, în loc de *Armand Călinescu*; *Apolodor din Damasc*, în loc de *Apolodqr din Damasc*; *Ankara*, în loc de *Ankara*; *Montevideo*, în loc de *Montevideo*.

III. Greșeli de scriere

Cele mai multe greșeli de scriere fac parte din categoria greșelilor „dezonorante“, pentru că trădează lipsa de cultură elementară în materie de gramatică. Scrierea cu unu, cu doi sau cu trei *i*, scrierea cu sau fără cratimă, scrierea într-un cuvânt sau în două, scrierea cu *â* sau cu *î* ridică adesea probleme. La baza acestora stau mai multe cauze: necunoașterea structurii cuvintelor și a modului cum s-au format, influența pronunțării asupra grafiei, nediferențierea în scris a unităților omofone (adică pronunțate la fel), necunoașterea ori nerespectarea normelor ortografice în vigoare. Aplicarea mecanică a unor reguli, fără a fi atent la contextul dat, ca și teama de a nu greși pot reprezenta, de asemenea, sursele unor greșeli frecvente de grafie.

Fiind greșeli care apar în scris, deci în condițiile în care avem posibilitatea să reflectăm asupra construcțiilor utilizate, ele pot fi evitate fie printr-o corectă analiză gramaticală, fie prin consultarea unor lucrări normative (în special, DOOM² și DIN).

Dacă înțelegem de ce s-a produs o anumită greșeală, ea nu mai are șanse să apară. Modelul de analiză a exemplelor din această secțiune se poate extinde și la alte exemple, necuprinse aici. Pe lângă analiza greșelilor, unele părți din această secțiune vor atrage atenția asupra normei actuale în privința grafiei (așa cum este ilustrată în DOOM² și în DIN), care aduce unele modificări sau completări față de norma anterioară.

Scrierea cu -i, cu -ii sau cu -iii la finala cuvântului

Pentru scrierea corectă a cuvintelor cu unu, cu doi sau cu trei *i*, trebuie să fim atenți la structura lor, în contextele în care apar, și să nu fim influențați de felul cum sunt pronunțate. Exemplele următoare arată că pronunția poate cauza unele greșeli de scriere.

11. „Vizita a doi *membri* din Comisia Europeană“ (www.covasint.eu, 2.04.2009)

La finală de cuvânt, după o consoană, *-i* este în general desonorizat (sau „șoptit“) și, nefiind vocală plină, nu formează silabă, ca în exemplele: *puști* [puștʰi], *elevi* [e-levʰi], *pomi* [pomʰi], *cumperi* [cum-perʰi], *ieși* [ieșʰi], *albi* [albʰi], *senini* [se-ninʰi] etc. În schimb, în cazul cuvintelor al căror radical se termină într-un grup format dintr-o consoană urmată de *l* sau *r* (grup numit *muta cum liquida*), *i* vocalic este sonor și formează silabă: *aștri* [aș-tri], *membri* [mem-bri], *intri* [in-tri], *umpli* [um-p̣li], *albaștri* [al-baș-tri], *negri* [ne-gṛi], *noștri* [noș-tri], *voștri* [voș-tri] etc. Sub influența pronunțării (*aștri* și *aștrii*, *monștri* și *monștrii* se pronunță la fel), cuvintele de acest tip se scriu greșit cu doi *-i* și atunci când corect este să fie scrise cu un *-i*.

La exemplul din titlu, adăugăm altele câteva, care conțin același tip de greșeală: „Eu nu stau la *socrii*, dar nici nu vreau“ (www.stilfeminin.ro, 1.09.2009), „Cum să nu *intrii* într-o intersecție“ (www.deoplay.com), „E bine că ai cu ce să îți *umplii* timpul“ (www.220.ro, comentariu, 14.06.2007), „Locuitorii orașului Dăbuleni sunt niște oameni *simplii*“ (www.dabuleni.go.ro), „Unde-s banii *noștrii*?“ (Antena 1, 11.03.2008).

Pentru a evita o asemenea greșeală, indicăm în continuare regulile de scriere cu unu și cu doi *-i* după radicalul terminat în grupul format dintr-o consoană urmată de *l* sau *r*:

(1) Se scriu cu un *-i* final următoarele cuvinte al căror radical se termină în grupul [consoană + *l/r*]:

– verbele la persoana a 2-a singular care au desinența *-i* ((*tu*) *afli*, *umpli*, *intri* etc.);

– pronumele/adjectivele pronominale posesive de persoana 1 și a 2-a plural ((*ai*) *noștri*, (*ai*) *voștri*);

– adjectivele masculine la plural, plasate după substantiv (*ochii albaștri/negri*);

– substantivele masculine la plural precedate de diverși determinanți, ca: *niște* (*niște membri*); *acești*, *aceiași*, *ceilalți* (*acești tigri*); *ai noștri*, *ai voștri*, *ai lor* (*ai noștri miniștri*); *unii* (*unii scafandri*); *alți* (*alți scafandri*); *anumiți* (*anumiți membri*); *care*, *ce*, *câți* (*câți aștri*); *mulți*, *puțini* (*mulți centimetri*); *doi*, *unsprezece*, *douăzeci de*, *o mie de* etc. (*doi metri*);

– substantivele masculine la plural precedate de o prepoziție, fără a fi urmate de un subordonat: *la cuscri*, *despre monștri* (face excepție prepoziția *cu*, care, în unele contexte, cere un substantiv articulat, deci scris cu *-ii*, al doilea *-i* fiind articolul hotărât: „Merge cu *socrii* [lui] în excursie“ vs „A văzut un film cu *monștri* [nu cu extraterestre]“);

(2) Scrierea cu *-ii* este corectă numai dacă substantivul masculin (sau adjectivul) cu radicalul terminat în grupul consoană + *l/r* este la plural și primește articolul hotărât *-i*, ceea ce se întâmplă atunci când:

– substantivul nu este precedat de un determinant din seria celor de mai sus și apare într-o poziție sintactică în care este cerută articularea sa („*Miniștrii* vor lua o decizie importantă“, „*Socrii* locuiesc în altă parte“);

– substantivul este precedat de *toți* (*toți membrii*);

– substantivul e precedat de o prepoziție și urmat de un element subordonat (*la cuscrii mei*, *despre monștrii din povești*);

– adjectivul este plasat înaintea substantivului și îi preia articolul (*celebrii cântăreți*, *mediocrii absolvenți*).

Articularea sau nearticularea unui substantiv al cărui radical se termină în consoană + *l* sau *r* depinde și de ceea ce exprimă substantivul în context. Astfel, numai dacă trimite la o entitate cunoscută, individualizată, acesta se articulează („*Bântuie codrii bătrâni*“, dar „*Bântuie codri bătrâni* [orice codri bătrâni]“; „Merge cu *socrii* în excursie“, dar „Merge cu *socri* în excursie [nu cu prieteni]“; „*Celebrii* cântăreți din toată lumea s-au întâlnit la

acest eveniment“, dar „*Celebri* cântăreți din toată lumea s-au întâlnit la acest eveniment“ [cântăreți celebri, nu necunoscuți] ș.a.).

Unii nu cunosc regulile scrierii cu *-i* sau cu *-ii* după radicalul terminat consoană + *l* sau *r*; așa se explică faptul că un cuvânt cu un asemenea radical e scris tot cu un *-i* și atunci când trebuie să fie articulat cu articolul hotărât *-i*. Această greșală apare în exemplele următoare, unde substantivele ar fi trebuit să fie scrise cu *-ii*, unul reprezentând desinența de plural, iar celălalt, articolul (pentru că referentul substantivului, adică ceea ce denumește substantivul, este cunoscut): „*Membrii* a opt familii riscă să rămână fără case“ (Antena 1, 2.09.2008), „*Toți miniștrii* și toți politicienii trebuie demși!“ (www.petitieonline.ro, 8.09.2011).

Cei care nu au învățat regulile de mai sus se pot însă „descurca“ prin procedeul substituției: vor trebui doar să înlocuiască cuvântul despre a cărui scriere au dubii cu alt cuvânt, care nu se termină în *muta cum liquida* și care, când se scrie cu *-ii*, se pronunță altfel decât când se scrie cu *-i*. De pildă: *toți miniștrii* se scrie la fel ca *toți oamenii*, iar *unii miniștri* se scrie la fel ca *unii oameni*.

12. „Șantajăți de *proprii* copii“ (www.kudika.ro)

De utilizarea adjectivului *propriu* sunt legate două greșeli, care apar destul de frecvent în uz.

Una privește scrierea adjectivului cu *-ii*, în loc de *-iii*, când acesta e antepus substantivului regent, ca în exemplul din titlu (corect este „*propriii* copii“). Scrierea cu *-iii* se justifică astfel: primul *-i-* face parte din radicalul adjectivului, prin urmare este inclus în toate formele din paradigmă (*propriu*, *proprie*, *proprii*); la plural, al doilea *-i-* este desinența de număr (*proprii*), iar al treilea *-i* este articolul hotărât, cerut în condițiile în care adjectivul precedă substantivul (*proprii*). De altfel, forma de plural articulat (*propriii*) se și pronunță diferit de cea de plural nearticulat (*proprii*).

Pentru a înțelege de ce trebuie scris cu trei *i* adjectivul la care ne referim, putem să îl comparăm, pe de o parte, cu formele

de singular antepuse și, pe de altă parte, cu alte adjective la plural. Astfel, așa cum articulăm forma de singular când adjectivul precedă regentul („propriul copil“, „propria avere“), tot așa articulăm și forma de plural în aceeași poziție („proprii copii“, la masculin, dar „propriile averi“, la feminin). Articolul *-i* se atașează, în mod similar, și altor adjective cu formă de masculin plural aflate înaintea substantivului („frumoșii copii“, „bunii cetățeni“). La forma de plural (orice gen), adjectivul se scrie cu *-ii* numai când nu are articol, fiind plasat după substantiv, ca în exemplele: „Pentru a avea succes, e nevoie să ai încredere în forțele *proprie*“, „Am construit casa din veniturile *proprie*“. În această poziție, adjectivele masculine care nu au radicalul terminat în *-i* se scriu cu un *i* („copii frumoși“, „cetățeni buni“).

La fel se explică și scrierea cu *-iii*, nu cu *-ii*, în cazul substantivelor *copil* și *fiu* la forma articulată de plural; greșeala aceasta, în ciuda numeroaselor atenționări (ale profesorilor, ale autorilor de manuale școlare sau de lucrări de cultivare a limbii), continuă să se producă, cum o dovedesc exemplele: „Da, *copii* vin la școală!“ (Antena 1, 17.09.2008), „Nu vreau să îmi sperii *copii*“ (Antena 1, 16.03.2011), „Luni am chemat-o pentru a-i lua o declarație privitoare la doi dintre *fii* ei“ (www.adevarul.ro, 18.10.2009). Așadar, când sunt la plural, forma articulată, substantivele de acest tip au un *i* al radicalului (*copil*, *fiu*), al doilea *i* este desinență de plural (*copii*, *fii*), iar al treilea *i* este articol hotărât (*copiii*, *fiii*). Formele de plural nearticulat (*copii*, *fii*) se pronunță diferit de formele de plural articulat (*copiii*, *fiii*).

Pentru scrierea corectă cu un *i* sau cu doi *i* a unor forme verbale, vezi mai departe 64, 67, 69, 70.

Cealaltă greșeală, de natură semantică, este pleonasmul rezultat din asocierea adjectivului *propriu* (care indică posesorul) cu adjectivul pronominal posesiv sau cu pronumele în genitiv cu valoare posesivă, ca în exemplele: „Nicio companie nu e scutită de riscul de a fi furată de *propriii* săi angajați“ (www.libertatea.ro, 27.06.2011), „Pasionat de munca sa, Iulian îngrijește

caii ca pe *propriii* lui copii“ (www.adevarul.es, 22.03.2010), „Se certase cu *propriul* lui fiu“ (Pro TV, 22.09.2008). Corecte sunt structurile: „*propriii* angajați“, „*propriii* copii“, „*propriul* fiu“.

Deseori, cele două greșeli apar împreună: „J. M., huiduit de *proprii* săi susținători“ (www.jurnalul.ro, 11.10.2008), „A iubit băutura mai mult decât pe *proprii* ei copii“ (stirileprotv.ro, 2009), „De multe ori, cu tinerii nu vorbește nimeni, nici chiar *proprii* lor părinți“ (www.ziarullumina.ro, 9.07.2007).

Alte grafii influențate de pronunțare

Nu numai oscilația dintre *-i* sau *-ii* la finala unor cuvinte este influențată de pronunțare. În cele ce urmează, atragem atenția asupra unor situații în care pronunțarea corectă poate corespunde unei forme grafice greșite sau situații în care pronunțarea greșită determină și scrierea greșită a cuvântului.

13. „M-am îndrăgostit de fata *aceia* de la balcon.“ (www.versuri.ro)

Ortografia actuală a limbii române are la bază principiul fonetic, conform căruia scriem cum pronunțăm. Acest principiu este cel mai important, dar nu e singurul de care ascultă ortografia românească (pentru principiile care guvernează ortografia românească – tradițional-istoric, morfologic, sintactic, simbolic –, vezi Hristea (1981: 99–109)).

Formele de feminin singular ale demonstrativului de depărtare și de identitate, care se scriu corect *aceea* și *aceeași*, se pronunță, prin tradiție, la fel ca formele de masculin plural, care se scriu *aceia*, *aceiași*: [ačej̩a], [ačej̩aʃ̩]. Greșeli ca *aceea* din titlu sau ca *aceasta* din exemplul „Alege-o pe *aceia* care ți se potrivește cel mai bine“ (dieta-plus.blogspot.com, 2.06.2009) se explică tocmai prin faptul că unii scriu demonstrativul de depărtare feminin singular cum se pronunță. Pentru a diferenția însă forma de feminin singular de cea de masculin plural (cu

silaba finală pronunțată identic) – *aceia* („băieții *aceia*“) – este important să știm că forma de feminin singular se scrie cu *-ea*, conform normei, iar forma de masculin plural se scrie cu *-ia*.

Greșeala apare, cum am spus, și în cazul pronumelui (și al adjectivului pronominal) demonstrativ de identitate. Silaba finală a formelor de feminin singular la nominativ și la acuzativ se scrie *-eași* („*aceeași* carte“), iar silaba finală a celor de masculin plural se scrie *-iași* („*aceiași* oameni“), deși ambele cuvinte se pronunță la fel [a-če-jaʃ¹]; regula de scriere corectă nu s-a respectat în exemplele: „*Aceiași* carte îndeamnă oamenii să aibă curajul de a se destănuși“ (www.astronet.ro), „Pe *aceiași* bandă circulai?“ (Antena 1, 4.10.2011).

Dacă la formele de nominativ și de acuzativ feminin singular demonstrativul de depărtare și de identitate se scriu cu *-ea/-eași* (*aceea, aceeași*), în schimb, la genitiv-dativ, aceste demonstrative se scriu cu *-ia*, respectiv cu *-iași*, în silaba finală: *aceleia, aceleiași*. Această scriere e justificată de faptul că segmentul *-ei-* din interiorul formelor *aceleia, aceleiași* e specific pronumelui la feminin singular (vezi și forme ca *uneia, alteia*), așa cum sunt segmentele *-ui-* la masculin (*unuia, altuia, aceluia, aceluiashi*) și *-or-* la masculin și feminin plural (*unora, altora, acelora, acelorași*). În exemplele următoare, în locul lui *-ei-*, apare grupul *-ee-*, greșeală explicabilă prin necunoașterea regulii de scriere a demonstrativelor, dublată de dorința de a nu greși (fenomen numit „hipercorectitudine“): „Nu ar fi rău dacă te-ai uita la anul mașinii *aceleea*“ (www.gmclub.ro, discuții, 27.09.2008), „lacrimile uscate ale *aceleeași* fete“ (www.imaginelife.ro).

14. „Toți au *acelaș* gând.“ (forum.softpedia.com, 30.07.2011)

Nenotarea lui *-i* final după o consoană este, în general, o greșeală pe care o fac străinii atunci când învață limba română. Greșeala apare însă și la unii vorbitori nativi de română.

O posibilă explicație pentru producerea greșelii din titlu o reprezintă influența pronunțării asupra scrierii (în forma scrisă corect *același*, *-i* final este „șoptit“ – [ačelaʃ¹] –, nu este o vocală

plină). Altă explicație ar putea fi aceea că *-i* final din forma demonstrativului de identitate *același* este interpretat greșit ca desinență de plural (după modelul unor substantive și al unor adjective terminate la singular în *-ș*, iar la plural în *-(ș)i*: *bebeluș – bebeluși, pescăruș – pescăruși; drăgălaș – drăgălași, golaș – golași*), care n-ar trebui să apară în cazul unui cuvânt la singular cum este *același*. În cazul demonstrativului de identitate, *-și* este un segment final cuprins în toate formele, atât cele de singular, cât și cele de plural: *aceeași, aceleiași, același, aceiași, acelorași* ș.a. Opoziția singular – plural pe care o realizează demonstrativul este marcată în interiorul formelor lui, prin finala primului component variabil: *același – aceiași, aceeași – aceleiași*.

Segmentul final *-și* se găsește și în forma altor cuvinte, cum sunt adjectivul pronominal de întărire la persoana a 3-a singular și plural – *însuși, însăși, înseși, înșiși* – sau adverbul *totuși*. De altfel, și în utilizarea acestor forme se poate întâlni greșeala menționată: „*Totuș* nu e rău că ne mai aducem aminte“ (www1-jurnalul.ro, comentariu, 10.04.2010).

Alteori, se înregistrează fenomenul invers: forme adjectivale scrise greșit la singular cu *-și*, în loc de *-ș*. Adăugarea lui *-i* în asemenea situații se poate explica prin confuzia dintre segmentul *-și* din componența unor cuvinte ca acelea de mai sus și gruparea dissociabilă *-ș + -i* (unde *-ș* face parte din radical, iar *-i* este desinență de plural), favorizată de rostirea înmuiată a lui *-ș*, în vorbirea unor persoane, care le influențează scrierea. Greșeala aceasta apare în exemplul: „Sunt un băiat *drăgălași* atâta timp cât nu sunt călcat pe bătăturei“ (full.ro.backend.netlog.com).

15. „Cum să-mi *creiez* adresa de messenger?“ (teste-si-intrebari.ro)

Tot pronunțarea greșită influențează scrierea incorectă a verbelor conjugate cu sufixul *-ez-* atașat unui radical terminat în *-e-*, pentru că la neologisme *e* nu se pronunță [ie] (cum se întâmplă, prin tradiție, în cazul pronumelor *eu* [ieʊ], *el* [iel], *ei*

[iei], *ele* [iele]) și al formelor verbale *ești* [ieștⁱ], *este* [ieste], *e* [ie] *eram* [ieram], *erai* [ierai], *era* [iera], *erați* [iera^t], *erau* [iera^u]). Sunt afectate de această greșeală verbe ca *a agreea*, *a crea*, *a procrea*, *a (se) recrea* la indicativ prezent și la conjunctiv prezent. Pentru a elimina din scriere forme greșite precum *creiez*, *agreeezi*, *procreiez*, *se recreiază* ș.a., trebuie însușită (sau conștientizată) regula de formare a prezentului indicativ și conjunctiv, potrivit căreia se îndepărtează sufixul *-a* de infinitiv și se atașează la radicalul verbului sufixul *-ez-* (*-eaz-*). Prin urmare, corecte sunt formele *creez*, *agreezi*, *procreez*, *se recreează*.

Scrierea greșită cu *i*, sub influența pronunțării greșite, apare și în cazul altor forme din paradigma acestor verbe, care nu conțin sufixul *-ez-* (*-eaz-*), ca în exemplele: „V-ați angajat să *creiați* locuri de muncă în Mangalia” (www.domnuleprimar.ro, 16.04.2006), „Cine *a creiat* televizorul?” (pe-gratis.com). Corecte sunt deci formele: *creați*, *creat*.

În scrierea acestor verbe, apare și altă greșeală: „Fericirea *crează* dependență” (alexutzasay.blogspot.com, 5.05.2011), „Observ că nu *agreezi* ideea unui centru de recuperare” (www.dependenta.ro, forum, 4.05.2011), „Ai nevoie de un loc unde să te *recrezi*?” (anetv.webs.com). Aceste forme verbale trebuie scrise cu doi *e*, pentru că primul *e* face parte din radical, iar celălalt, din sufixul *-ez-* (*-eaz-*); corect scrise (și pronunțate!) sunt, așadar, formele: *creează* [kre-~~ea~~-ză], *agreezi* [a-gre-ezⁱ], *recreezi* [re-kre-ezⁱ].

Scrierea cu doi *e* a acelorași verbe la persoana 1 plural indicativ prezent și conjunctiv prezent este, de asemenea, greșită (*creem*, *agreeem*, *ne recreem*). Corecte sunt formele: *creăm*, *agreeăm*, *ne recreăm*, la fel ca verbele celelalte din aceeași clasă de conjugare: *avansăm*, *lucrăm*, *vizităm*. Tot greșită este și forma *-ind* de sufix al gerunziului: *creind*, *agreeind*, în loc de *creând*, *agreeând*.

În schimb, verbele neologice cu infinitivul în *-a*, al căror radical se termină în *-i-* (*a bruiia*, *a deraia*, *a graseia*), se scriu (și se pronunță) cu *-iez-* (*-iază*) (*bruiiez*, *bruiiază*; *deraiiez*, *deraiiază*; *graseiez*, *graseiază*), respectiv cu *-iem*, *-iați*, *-iat* (*bru-*

iem, *bruiiați*, *bruiiat*; *deraiiem*, *deraiiați*, *deraiiat*; *graseiem*, *graseiați*, *graseiat*), iar gerunziul cu *-ind* (*bruind*, *deraind*, *graseind*).

Scrierea cu *î* sau cu *â*

L-am auzit pe un cunoscut spunând că el „citește” cu *î* *din i*, nu cu *â* *din a*. Gluma lui lingvistică exprima, desigur, neînțelegerea și neacceptarea regulii de scriere când cu *î*, când cu *â*, după ce fusese obișnuit, în anii de școală, să scrie mai simplu, doar cu *î* (exceptând cuvântul *român* și cuvintele formate de la acesta: *românaș*, *românește*, *românofil*, *neromânesc* etc.). Este clar că scrierea și cu *î*, și cu *â* a creat complicații în ortografia românească, guvernată, în primul rând, de principiul fonetic. Potrivit definiției date de Emanuel Vasiliu (1979: 19), „un sistem de scriere fonetic este un sistem în care fiecare sunet este denotat de o literă și în care fiecare literă are totdeauna același sunet ca denotat”. Or, acest principiu nu este respectat, de vreme ce același sunet se scrie uneori cu *â*, iar alteori, cu *î*. Pe de altă parte, scrierea cu *â* nu respectă consecvent nici principiul etimologic: „un sistem de scriere devine etimologic prin conservarea formei scrise a cuvintelor, în ciuda faptului că forma lor fonetică se modifică în timp” (Vasiliu 1979: 17). Scrierea cu *â* ar putea fi justificată etimologic în cuvinte moștenite din latină precum *câine* (< lat. *canis*), *lână* (< lat. *lana*), *pâine* (< lat. *panis*), *strâmb* (< lat. pop. *strambus*) etc., însă nu și în alte cuvinte de origine latină, precum *râde* (< lat. *ridere*), *râpă* (< lat. *ripa*), *râu* (< lat. *rivus*), *strânge* (< lat. *stringere*) sau *vânt* (< lat. *ventus*), *fântână* (< lat. *fontana*) etc.

Atitudinea cunoscutului meu în raport cu scrierea unuia și aceluiași sunet fie cu *â*, fie cu *î* nu e singulară. Constatăm cu toții că, după nouăsprezece ani de la Hotărârea Academiei Române privind scrierea în anumite contexte cu *â*, iar în altele cu *î*, norma ortografică nu este general respectată. Unele edituri, ca și anumite cotidiane practică scrierea numai cu *î*, la fel ca

înainte de reforma ortografică din 1993. În școală însă, este obligatorie respectarea normei ortografice impuse de Academie (la examene, elevii sunt depunctați dacă nu scriu cu *â*, respectiv *î*, după cum prevede regula). Importante lucrări, care constituie repere pentru manualele școlare, cum sunt *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (ediția a II-a, 2005), *Gramatica limbii române* (2005 și 2008) și *Gramatica de bază a limbii române* (2010), apărute sub egida Academiei Române, sunt scrise în acord cu norma ortografică în vigoare. Chiar dacă reglementările stabilite acum aproape două decenii complică ortografia și nu i-au convins pe unii, este necesar să le respectăm (așa cum trebuie să respectăm orice normă), pentru că o scriere unitară este o dovadă de civilizație și în plan lingvistic. Normele ortografice sunt, de fapt, convenții grafice aparținând unui anumit stadiu din existența unei limbi.

Înainte de ultima reformă ortografică, cea din 1993, conform normelor ortografice stabilite prin reforma anterioară, cea din 1953, se scria cu *î* în toate situațiile, iar printr-un amendament din 1965, se scriau cu *â* doar cuvântul *român* și familia de cuvinte formată de la acesta. În ciuda reacțiilor lingviștilor (Mioara Avram, Valeria Guțu Romalo, Theodor Hristea și alții), consemnate în mai multe articole, care apărau principiul fonetic, prin Hotărârea Academiei Române din 17 februarie 1993 s-a impus revenirea la scrierea cu *â* în interiorul cuvintelor în anumite condiții (o descriere a atmosferei create în jurul noii reforme ortografice se găsește în Stelian Dumistrăcel (1993)). Reforma ortografică din 1993 a impus, de asemenea, utilizarea formelor *sunt*, *suntem*, *sunteți*, în locul formelor *sînt*, *sîntem*, *sînteți*, recomandate prin reforma din 1953. Și înainte de 1953 existaseră discuții în legătură cu scrierea cu *â*, Ovid Densusianu, Nicolae Iorga, Alexandru Philippide și revistele *Contemporanul* și *Viața românească* pronunțându-se împotriva utilizării acestui semn grafic. Totuși, scrierea cu *â*, considerată un argument pentru demonstrarea originii latine a multor cuvinte, s-a păstrat până în 1953 (Șuteu 1981: 92).

Discutarea greșelii din titlul următor constituie un prilej pentru a indica regulile actuale de scriere cu *â* și cu *î*.

16. „Romanul «Cain și Abel» este o poveste captivantă despre doi oameni de afaceri puternici și *neîndurători*.” (www.librarie.net)

Așa cum se precizează în DOOM² (pp. XXIX și XXXIII), sunetul [î] trebuie scris cu litera *â* în interiorul cuvintelor (ca în *câine*, *lână*, *lângă*) și cu litera *î* la inițială de cuvânt (*împărți*, *încet*, *înger*), la sfârșit de cuvânt (*hotărî*, *urî*, *zăvorî*), dar și în interiorul cuvintelor compuse, cu structură transparentă (*bineînțele*, *nemaiîntâlnit*) ori al derivatelor cu prefixe de la cuvinte care încep cu *î* (*preîntâmpina*, *reîncălzire*).

În cazul numelor proprii de persoană, după cum se arată în DOOM² (p. XXXIV), regula nu este obligatorie, numele fiind scrise conform cu grafia din actele civile și după cum doresc purtătorii lor. În schimb, în numele de localități se aplică norma scrierii cu *â* (cf. DIN, p. 479): *Câmpulung*, *Râmnicu-Vâlcea*, *Târgu-Jiu*, *Târgu-Mureș*, *Târgu-Neamț*.

Uneori, neglijându-se situațiile când în interiorul cuvintelor se scrie cu *î*, și nu cu *â*, pentru că se ține seama de structura lor internă, se scrie greșit cu *â* în loc de *î*. O astfel de neglijență explică greșeala din titlul de mai sus: cuvântul *neîndurători* este un derivat ușor analizabil, format cu prefixul negativ *ne-* de la *îndurător*, prin urmare trebuie scris cu *î*.

Nici în exemplele următoare, care conțin derivate (cu prefixe adăugate la cuvinte care încep cu *î*) sau compuse (în care cel de al doilea element începe cu *î*), nu s-a respectat norma: „Doresc prin prezentul înscris să vă *reâmprospătez* memoria” (www.hotnews.ro, comentariu, 20.01.2008), „Aș vrea să *preântâmpin* o repetare a situației, așa că aș dori să fac toate analizele posibile (forum.desprecopii.com, 28.10.2006), „*Bineînțele*, se vor naște multe întrebări după lectură” (www.impact-est.ro, 1.11.2007), „Întrebarea era cu *subânțele*” (www.topexperti.ro, 12.04.2011). Scrierea greșită cu *â* se găsește chiar la loc de cinste, pe aripa stângă a Monumentului Ceferiștilor din zona Gării de Nord din București, unde, pe o placă de marmură albă, stă gravat: „Slavă eroilor ceferiști ce s-au jertfit pentru apărarea României și *reântregirea* neamului” (în loc de *reîntregirea*).

Greșeli se întâlnesc și în cazul formelor verbului *a fi* în care apare sunetul [î] scris *â*: „Culmea rușinii: Dacă în Europa *sântem* oricum ultimii, acum am ajuns și de râsul... Africii!” (www.bacau.info.ro, 28.03.2010), „Asistenții maternali *sânt* la mare căutare [la Direcția pentru Protecția Copilului]” (www.to-readbjbraila.ro). În conformitate cu norma actuală, formele de prezent indicativ ale verbului *a fi*, la persoanele 1 sg. și 3 pl., 1 pl. și 2 pl. sunt cele refăcute după latină, adică următoarele: *sunt, suntem, sunteți*.

Scrierea cu sau fără cratimă

Folosirea corectă a cratimei presupune, în multe situații, analiza gramaticală și semantică a unei structuri. Greșelile derivă și din faptul că uneori structurile se pronunță la fel, dar se scriu diferit, avându-se în vedere statutul componentelor. Unele exemple pe care le vom discuta aici privesc confuzia, reflectată în plan grafic, dintre o formă verbală și gruparea alcătuită dintr-un pronume formă neaccentuată și verb. Alte exemple reprezintă cuvinte compuse ale căror elemente se scriu corect legate prin cratimă.

Probleme speciale ridică și scrierea cu sau fără cratimă în cazul împrumuturilor recente neadaptate cărora li se atașează mărci flexionare (articole, desinențe).

În toate cazurile, pentru a evita utilizarea greșită a cratimei, se recomandă să se consulte DOOM².

17. „*Lua-ți o pauză!*” (www.realitatea.net, comentariu, 14.08.2011)

Greșeala din titlu sau cea din exemplul „*Lăsa-ți, domnule, să vadă cum e aici!*” (Antena 1, 11.03.2008) se explică prin faptul că se confundă desinența *-ți*, care indică persoana a 2-a plural, cu forma neaccentuată a pronumelui de persoana a 2-a singular, la cazul dativ.

În forma verbală din titlu, *-ți* este desinență, care se atașează direct radicalului, spre deosebire de *-ți* dintr-o imprecăție precum „*Lua-ți-ar Dumnezeu mințile!*”, în care verbul este la modul condițional, iar *-ți* este pronume personal, nu desinență, fapt probat prin aceea că poate fi reluat (redundant) prin forma accentuată *ție* a pronumelui („*Lua-ți-ar ție Dumnezeu mințile!*”).

Dacă greșeala din titlu ar putea fi explicată prin faptul că există în limbă și secvența *lua-ți-ar*, o greșeală precum *î-ți*, ca în exemplul „Nu te iubește, oricât de greu *î-ți* vine să crezi” (www.tpu.ro, răspuns, 3.08.2011), nu are, în schimb, nicio justificare. *Î* nu reprezintă un cuvânt al limbii române (în afara cazului „*Î* este o literă din alfabetul limbii române”).

Probabil că teama de a greși scriind legat anumite cuvinte este mai mare, la unii utilizatori ai limbii române, decât teama de a le scrie greșit dezlegat și cu cratimă. În anii de școală, profesorii atrag frecvent atenția că pronumele neaccentuate – *mi, ți, ne, le* etc. – se scriu corect cu cratimă în multe situații, ca în exemplele: „*Ți-a venit rândul!*”, „*Plânsu-mi-te-ai!*”, „*Prinde-le!*” Segmentul *-ți* nu e însă întotdeauna pronume, el este și desinență verbală, situație în care se scrie legat; unii îl scriu însă dezlegat, ca în construcțiile următoare, preluate dintr-un e-mail: „vă rog să îmi *spune-ți*”, „știu că *sunte-ți* ocupată”, „dacă reușiți să vă *face-ți* timp”.

Asemenea greșeli sunt intolerabile. Pentru evitarea lor, este necesară analiza valorii gramaticale a cuvintelor: dacă valoarea lor este diferită (verb și pronume), se scriu cu cratimă, iar dacă reprezintă o formă verbală, deci un singur cuvânt, se scriu legat. Așadar, analizând componentele (radical verbal cu desinență sau verb și pronume), putem utiliza corect, fără nicio teamă, construcții precum „*Puneți* toți mâinile pe bancă!”, dar și „*Pune-ți* haina acolo și așază-te!”, „*Scrieți* corect!”, dar și „*Scrie-ți* în agendă, ca să nu uiti!”

18. „Îmi pare rău că nu *sau* căsătorit.“ (norapentrumama.kanald.ro, comentariu, 7.06.2011)

O greșeală similară cu cea discutată anterior constă în scrierea fără cratimă a reflexivului *s-* urmat de un verb la modul indicativ, timpul perfectul compus, persoana a 3-a singular (*s-a căsătorit*) sau, ca în titlu, persoana a 3-a plural (*s-au căsătorit*). Gruparea *s-au* este omofonă (se pronunță la fel) cu conjuncția disjunctivă *sau* (ca în enunțul: „Doriți cafeaua cu zahăr *sau* fără?“).

Testul cel mai simplu, pe care suntem învățați să-l aplicăm încă din primele clase de școală, pentru a evita greșeala de scriere a celor două secvențe omofone, îl reprezintă posibilitatea substituirii lui *sau* prin *ori*, ambele elemente fiind conjuncții disjunctive. Este evident că, în contextul dat în titlu, această posibilitate nu există: „Îmi pare rău că nu *ori* căsătorit“ este un enunț agramatical.

Lipsa unor cunoștințe elementare de gramatică pentru înțelegerea contextului (verb reflexiv sau conjuncție disjunctivă) explică greșeli de tipul celei din titlu.

19. „*Proces verbal* de recepție“ (www.contabilitateafirmei.ro)

Cuvintele compuse reprezintă grupări de elemente care dau naștere unor unități lexicale noi. Gradul de sudură formală și semantică a cuvintelor compuse se reflectă și în grafia lor. Astfel, compuse precum *botgros*, *bunăvoință*, *deochi*, *fărădelege*, *unt-delemn* au un grad avansat de sudură și se scriu într-un cuvânt.

Alte compuse sunt mai puțin sudate din punct de vedere gramatical și semantic, fapt care este marcat grafic prin scrierea lor cu cratimă. În multe situații, atunci când elementele compuselor sunt substantive și adjective, gradul lor mai mic de sudură este dovedit de participarea la flexiune fie a ambelor componente, fie numai a primului, care își atașează și articolul hotărât: *procese-verbale*, *procesul-verbal*, *procesului-verbal*; *câine-lup*, *câini-lupi*, *câinele-lup*; *cuvânt-cheie*, *cuvinte-cheie*, *cuvântul-cheie*.

În clasa compuselor cu grad scăzut de sudură intră o serie de compuse noi, formate, în general, după model străin, ale căror elemente se leagă prin cratimă: *acord-cadru*, *situație-limită*, *cafea-filtru*, *actor-vedetă*, *emisiune-anchetă*, *mamă-surogat*, *oraș-stațiune*.

Printre numele compuse care se scriu cu cratimă, se găsesc și compusele care denumesc plante: *floarea-soarelui*, *gura-leului*, *ochiul-boului*, *regina-nopții*, *rochița-rândunicii* etc.

20. „*Prim ministru* al României“ (TVR 1, 24.03.2009)

Multe substantive compuse care denumesc funcții se scriu cu cratimă. O parte dintre acestea conțin două substantive, unul fiind adesea *șef* (*economist-șef*), altele sunt formate cu elementul *prim invariabil* (*prim-ministru*, *prim-balerină*, *prim-solistă*). Unele compuse care se scriu cu cratimă au o structură complexă, incluzând, la rândul lor, alt(e) compus(e), pentru a desemna un grad profesional diferit: *prim-vicepreședinte*, *viceprim-ministru*, *prim-viceprim-ministru* (în cele două exemple, *vice* este element de compunere atașat direct, fără cratimă, substantivului sau componentului *prim*), *redactor-șef adjunct*.

Conform DOOM², în compusele cu *prim*, se articulează al doilea element: *prim-ministrul*, *prim-ministrului*, *prim-miniștrii*.

Frecvent, cratima este omisă nepermis în cazul compuselor desemnând funcții, așa cum se întâmplă și în exemplele: „redactor șef“ (Pro TV, 21.09.2008), „inspector șef“ (TVR 2, 15.03.2011), „comisar șef“ (TVR 1, 22.03.2009), „locotenent colonel“ (www.juridice.ro, 1.08.2011), „general colonel“ (www.moficial.ro, 13.02.2008), „prim procuror“ (Pro TV, 2.03.2008), „prim vicepreședinte“ (TVR 1, 21.03.2009).

Cratima se omite de multe ori când substantivul compus este abreviat, însă, și în acest caz, ea trebuie marcată. Greșeala aceasta apare în exemplele: „plt. maj.“ (Antena 1, 31.05.2011), „lt. col.“ (Antena 1, 24.09.2010), „ing. șef“ (TVR 2, 5.03.2011).

Spre deosebire de exemplele de mai sus, nu se scriu cu cratimă denumiri de funcții conținând adjective precum *principal, general: comisar principal, director general, secretar general*.

21. „*Showul* a fost puțin mai bun decât mă așteptam.” (www.ceimbracazi.ro, 27.08.2009)

Potrivit reglementărilor ortografice din DOOM², împrumuturile a căror finală nu prezintă concordanță între scriere și pronunțare își atașează articolul hotărât sau desinența de plural prin cratimă: *show-ul, show-uri; whisky-ul, whisky-uri; acquis-ul; Bruxelles-ul*.

În schimb, în cazul împrumuturilor care se termină în litere din alfabetul limbii române, pronunțate ca în limba română, se recomandă legarea fără cratimă a articolului hotărât sau a desinențelor de plural: *jobul, joburi; trendul, trenduri; judoul; boarduri*.

Împrumuturile care cunosc variante de scriere cu *y* final (neadaptate) sau cu *i* final (adaptate) își atașează articolul și desinența de plural în mod diferit: prin cratimă, cele neadaptate (*derby-ul, derby-uri; penalty-ul, penalty-uri; rugby-ul*); fără cratimă, cele care au la finală litera *i* (*derbiul, derbiuri; penaltiul, penaltiuri; rugbiul*).

Recomandările din DOOM² sunt nerespectate în ambele sensuri, scriindu-se cu cratimă când nu este necesar, ca în „Primăvara vine cu *job-uri*” (TVR 2, 29.03.2011), dar fără cratimă, acolo unde este indicată: „Violențe înaintea *derbyului* Dinamo–Steaua (www.cotidianul.ro, 17.10.2010).

Scrierea în unu, în două ori în mai multe cuvinte

În funcție de rolul gramatical pe care îl îndeplinesc, grupările pronunțate la fel se scriu legat sau separat. Vom discuta mai multe perechi de omofone, în scrierea cărora apar deseori greșeli dintre cele mai grave.

22. „Mulțumesc încă *odată!*” (www.diamonds.eu, 15.12.2010)

Asocierea lui *o* cu substantivul *dată* dă naștere unor secvențe omofone (care se pronunță la fel) cu statut gramatical diferit: îmbinare liberă (scrisă în două cuvinte), adverb compus sudat (scris într-un cuvânt) sau numeral cardinal adverbial (scris în două cuvinte, deoarece are statut de locuțiune adverbială).

Probleme de scriere nu ridică îmbinarea liberă a articolului *o* cu substantivul *dată* (ca în „Vom stabili *o dată* convenabilă pentru toți”), ci numai secvențele cu valoare adverbială, care au două grafii.

Așa cum se indică în DOOM², adverbul compus sudat este fie sinonim cu *odinioară* sau *cândva* („*Odată* iernile erau aspre”), fie are sensul „imediat, în sfârșit” („*Vino odată!*”, „*Odată* terminată lucrarea, poți pleca în vacanță”). Conform DOOM², acest adverb, scris într-un cuvânt, intră și în structura unor locuțiuni: *dintr-odată* (locuțiune adverbială), *odată cu* (locuțiune prepozițională), *odată ce* (locuțiune conjuncțională).

În DOOM¹, erau recomandate grafiile *dintr-o dată, o dată ce, o dată cu*.

Prin urmare, sunt greșite următoarele enunțuri, care conțin adverbul compus sudat scris în două cuvinte: „*O dată* aveam și eu sentimente ca ale tale” (www.psihoterapie.net, 10.22.2009), „*O-dată* plecată din România, nu mai puteam beneficia de alocație” (www.romania-italia.info, forum, 19.08.2007), „Ce te faci când rămâi fără job *dintr-o dată?*” (www.garbo.ro), „Când apetitul crește *o-dată cu* burtica” (www.imidorescopii.ro). Corecte sunt formele: *odată, dintr-odată, odată cu*.

Tot valoare adverbială, dar alt sens, are și numeralul cardinal adverbial care, fiind locuțiune, se scrie în două cuvinte, așa cum ar fi trebuit să fie scris și în exemplul din titlu: „Mulțumesc încă *o dată!*” Această locuțiune-numeral intră în serie cu *de două ori, de trei ori* etc., exprimând ideea de repetare. Scrierea sa greșită într-un singur cuvânt apare și în exemplele: „Aș vrea să mai văd *odată* filmul «Tarzan»” (www.cinemagia.ro,

forum, 30.09.2010), „Ne vom aduna în inima orașului, în Piața Operei, și ne vom arăta *odată* în plus atașamentul față de culorile noastre“ (druckeria.ro, 1.06.2011). Corect ar fi fost: „Aș vrea să mai văd *o dată* filmul «Tarzan»“ și „Ne vom aduna în inima orașului, în Piața Operei, și ne vom arăta *o dată* în plus atașamentul față de culorile noastre“.

Nu trebuie confundată locuțiunea-numeral cardinal adverbial *o dată* cu adverbul *odată* „cândva, odinioară“, când depinde de un verb la un timp trecut. Prezența în același context a altui numeral cardinal adverbial sau intonația semnificativă sunt argumente pentru evitarea confuziei și scrierea în două cuvinte: „M-ai întrebat *o dată*, nu de zece ori, ce planuri am“, „*O dată* [nu de multe ori] am mâncat fructe de mare“ (față de „M-ai întrebat *odată* [= cândva] ce planuri am“, „*Odată* [= cândva] am mâncat fructe de mare“).

23. „Și băieții plâng *câte o dată*... este perfect adevărat.“ (www.bascalie.ro, forum, 23.09.2007)

Probabil că un motiv de plâns pentru unii băieți (culți) este scrierea greșită a adverbului *câteodată* din versul bine-cunoscutului cântec „Și băieții plâng *câteodată*“. Într-un asemenea context, gruparea formată din cele trei elemente, *câte*, *o* și *dată*, este sudată, având statut de adverb, cu sensul „uneori“. În alt context însă, când elementul *câte* are sens distributiv, gruparea se scrie separat, ca în: „Am stabilit *câte o dată* separată cu fiecare pentru a ne întâlni și am reintrat pe forum“ (www.scribd.com, 4.03.2011).

Formarea adverbului *câteodată* din gruparea omofonă *câte o dată* a avut ca efect pierderea sensului distributiv al componentului *câte*, fapt care trebuie avut în vedere pentru a le diferenția și în scris.

Spre deosebire de gruparea formată din elementele *câte*, *o* și *dată*, care se scrie legat – *câteodată* – când are statut de adverb cu sensul „uneori“, gruparea *ori de câte ori* nu se scrie niciodată într-un singur cuvânt, aceasta având statut de locuțiune adverbială. De aceea, într-un

exemplu precum „*Oridecâteori* vă certați sau aveți discuții, el spune că relația voastră se îndreaptă către final“ (www.garbo.ro, 19.08.2011) avem a face cu o greșeală de scriere.

24. „Sper că ți-am răspuns cât se poate de clar, dacă nu, mai încerc *altădată*.“ (www.solarnet.tv, comentariu, 9.12.2009)

Gruparea adjectivului pronominal nehotărât *altă* cu substantivul *dată* corespunde următoarelor trei unități omofone: adverbul *altădată*, locuțiunea adverbială *altă dată* și îmbinarea liberă *altă dată*.

Îmbinarea liberă *altă dată* (ca în „Doresc să stabilim *o altă dată* pentru examen“) nu pune probleme de scriere; confuzii se fac numai între adverb și locuțiunea adverbială.

Ca și în cazul altor perechi omofone, adverbul și locuțiunea adverbială formate cu elementele *altă* și *dată* se diferențiază prin sens. Astfel, pentru sensul „cândva, odinioară“ se folosește adverbul compus sudat *altădată*, iar pentru sensul „în altă împrejurare“ sau „cândva în viitor“ se folosește locuțiunea adverbială *altă dată*, ale cărei elemente sunt, evident, nesudate. Dacă sunt clare aceste deosebiri, înțelegem de ce în exemplul din titlu trebuia să apară locuțiunea adverbială, scrisă în două cuvinte – *altă dată* –, iar în exemplul „*Altă dată* făceam atâtea lucruri, acum am senzația că se comprimă timpul“ (www.jurnalul.ro, 15.04.2005) trebuia folosit adverbul *altădată*, scris într-un cuvânt.

25. „Te-ai întrebat *vre-odată* ce se întâmplă în spatele camerei de luat vederi?“ (www.cursuri-actorie.ro)

Față de adverbele *odată*, *câteodată*, *altădată* discutate anterior, adverbul compus *vre-odată* nu are pereche omofonă tot cu valoare de adverb, scrisă în două cuvinte. În ipostaza de adverb, acesta se scrie întotdeauna legat, nu cu cratimă, cum este scris, greșit, în titlu sau în exemplele următoare: „Ești *vre-odată* pregătit?“ (alexandrescudaniela.com, 12.02.2010), „Nu cred că

mi-a zis *vre-odată* să nu fumez“ (90revolution.wordpress.com, 17.01.2011).

Există, în schimb, o grupare omofonă liberă, formată din adverbul *vreo* și substantivul *dată*, ale cărei componente se scriu, corect, separat: „Știi *vreo dată* concretă sau e aproximativ?“ (www.copilul.ro, forum, 22.03.2010)

26. „Dar e plecat *demult*?“ (Kanal D, 4.10.2010)

Și în acest caz, trebuie făcută distincția în scris dintre două secvențe omofone. Testul cel mai simplu pentru a evita greșeala de scriere a unei secvențe care se pronunță la fel cu alta îl reprezintă, așa cum am văzut, posibilitatea substituției acesteia cu un sinonim. Astfel, dacă putem folosi în contextul dat în titlu un sinonim precum *cândva*, *odinioară*, atunci *demult* este adverb și se scrie într-un cuvânt. Aplicarea testului însă infirmă această posibilitate, pentru că enunțul „Dar e plecat *cândva/odinioară*?“ este un enunț fără sens. În schimb, putem înlocui unitatea din titlu cu *de multă vreme* sau *de mult timp*, ceea ce este un indiciu pentru scrierea acesteia în două cuvinte: „Dar e plecat *de multă vreme*?“ „Dar e plecat *de mult timp*?“ Dacă testul ar fi fost utilizat, s-ar fi eliminat și greșelile din exemplele: „N-am văzut *demult* așa ceva... asemenea crăpături“ (Pro TV, 20.05.2009), „Nu am mai mâncat *demult* pufuleți“ (www.parinti.com, 4.03.2009). Verificarea scrierii corecte se poate face și prin punerea întrebărilor: *când?* (răspuns: *demult*), respectiv *de când?* (răspuns: *de mult*).

Diferențele de scriere dintre *de mult* și *demult* sunt rezultatul disocierii lor semantice. În momentul în care cele două componente, în urma unui proces îndelungat de gramaticalizare, au căpătat un sens unitar nou, acestea s-au sudat în forma adverbului *demult* cu sensul „odinioară“. Alături de adverbul compus *demult*, s-a păstrat și gruparea liberă *de mult*, tocmai datorită diferenței de sens pe care o prezintă față de gruparea sudată.

27. „Avem vecini care își aduc rudele *dinafara* orașului ca să viziteze casa noastră.“ (Pro TV, 6.09.2008)

Gruparea formată din elementele *din* și *afara* din titlu are statut de locuțiune prepozițională, prin urmare ea trebuie scrisă în două cuvinte.

Pe lângă locuțiunea prepozițională *din afara*, există adverbul compus *dinafară*, care apare în locuțiunea adverbială *pe dinafară*: „Gardul este vopsit *pe dinafară*“ sau „A învățat poezia *pe dinafară*“. Scrierea într-un cuvânt a adverbului, foarte asemănător ca formă, a putut influența scrierea greșită a locuțiunii prepoziționale.

Nu este exclus ca greșeala din titlu să fi apărut chiar ca reacție la altă greșeală, întâlnită frecvent, care constă în scrierea adverbului din structura locuțiunii *pe dinafară* în două cuvinte (uneori, legate prin cratimă): „În București, cinci mii cinci sute de copii au rămas *pe din afară*“ (listagradinite.ro), „Mereu am dat peste același personal incompetent, cu lecția învățată *pe din afară*“ (www.urbanianulian.ro, 29.03.2011), „Costi era *pe din-afară*!“ (www.cancan.ro, comentariu, 18.04.2009).

Forma locuțiunii prepoziționale se distinge de adverbul cuprins în locuțiunea *pe dinafară* prin formantul lor final: *a*, în cazul locuțiunii prepoziționale („din *afara*“), dar *ă*, în cazul adverbului („pe *dinafară*“). Distincția caracterizează în română și alte perechi constituite dintr-o prepoziție (locuțiune prepozițională) și un adverb (locuțiune adverbială): *împotriva* vs *împotrivă*, *în fața* vs *în față*.

O altă explicație pentru scrierea greșită a locuțiunii prepoziționale *din afara* poate fi și analogia cu prepoziția *dinăuntru*, scrisă într-un cuvânt: „Fericirea *dinăuntru* nostru ne face mai frumoși.“

Legată de greșeala discutată aici este probabil și greșeala din exemplul următor: „Este un om... *înafară* de faptul că toată lumea știe că a fost și rămâne unul dintre cei mai mari compozitori ai acestei țări, un om bun“ (Kanal D, 13.07.2011). Prepoziția *în* și adverbul *afară* nu s-au sudat în nicio situație,

scriindu-se în toate construcțiile separat: *în afara* („Nu a venit nimeni *în afara* ta“), *în afară de* („*În afară de* tine, nu a venit nimeni“), *în afară* („Stă aplecat *în afară*“).

Desigur că și cauze extralingvistice, precum neatenția sau graba, pot contribui în mare măsură la scrierea greșită a grupărilor conținând adverbul *afară*, dintre care unele s-au sudat, și altele nu.

IV. Greșeli de punctuație

Folosirea semnelor de punctuație se supune unor reguli care au în vedere rolurile lor, detaliate în lucrări normative. Prin semnele de punctuație, se marchează, pe de o parte, pauzele din vorbire și intonația; pe de altă parte, se despart diversele unități sintactice pe baza raporturilor pe care le stabilesc. Pauzele și intonația nu sunt întotdeauna marcate prin virgulă, pentru că intervine adesea o regulă sintactică, de care trebuie să se țină seama în primul rând. De exemplu, între subiect și predicat poate exista în vorbire o pauză, însă faptul că legătura dintre subiect și predicat este foarte strânsă nu permite despărțirea celor două unități sintactice prin virgulă; pauza din vorbire poate fi marcată, în situații ca aceasta, eventual prin puncte de suspensie („*Rudele lui... nu vor veni la nuntă*“). În utilizarea semnelor de punctuație, trebuie avute în vedere, de asemenea, schimbarea topicii, reliefaarea intenționată a unor componente ale enunțului, rolul lor expresiv.

Lipsa semnelor de punctuație dintr-un text, ca și folosirea lor fără logică, ar putea crea dificultăți în înțelegerea acestuia. Virgula, de exemplu, dezambiguizează sensurile următoarelor două enunțuri (Avram 1987 [1980]: 200): „Nu plâng[.] pentru că mi-e frică“ (deci nu plâng) și „Nu plâng pentru că mi-e frică“ (ci pentru că sunt bucuroasă – deci plâng). Tot în funcție de absența ori de prezența virgulei, enunțurile „Știu că sunt deștept“ și „Știu[.] că sunt deștept“ (Avram 1987 [1980]: 197) sunt interpretate diferit: primul conține o completivă directă

(echivalentă cu „Știu ceva despre mine“), iar celălalt, o circumstanțială cauzală explicativă.

În cele ce urmează, vom discuta mai multe greșeli care decurg din necunoașterea sau din nerespectarea regulilor de utilizare a virgulei, precum și despre două semne de punctuație care au rolul de a marca o anumită intonație: semnul exclamării și semnul întrebării.

Virgula

Virgula are diverse roluri, de aceea este necesară în multe situații. O parte dintre exemplele pe care le vom discuta reprezintă contexte în care virgula este cerută pentru a delimita unele unități sintactice, în virtutea caracteristicilor lor. Alteori, virgula nu trebuie pusă, pentru că relațiile dintre unitățile sintactice nu o permit. În unele contexte, folosirea virgulei respectă o convenție prevăzută doar în lucrările normative românești, nu și în lucrările de acest gen din alte limbi.

28. „Unde mergeți *doamnă*?” (Pro TV, 6.03.2008)

Vocativul, ca și interjecția adresativă, marcate printr-o intonație specială, aparțin discursului direct, dialogului, și nu stabilesc relații sintactice cu ceilalți componenți ai enunțului (de aceea, nu au funcție sintactică). Aceste caracteristici se corelează în plan grafic cu separarea prin virgulă de restul enunțului a vocativului și a interjecției adresative. În situații ca „Ole, ole, mulțumim *Rapidule!*” (Antena 1, 21.03.2008), „*Dumnezeule* nici nu-mi vine să cred!” (Kanal D, 13.07.2011), „*Băi* ia mâna de pe mine!” (Kanal D, 8.10.2010), nenotarea virgulei reprezintă o greșeală de punctuație; corect este „Ole, ole, mulțumim[,] *Rapidule!*”, „*Dumnezeule*[,] nici nu-mi vine să cred!”, „*Băi*[,] ia mâna de pe mine!”

Când vocativul sau interjecția nu se află la începutul sau la sfârșitul enunțului, ele trebuie izolate prin două virgule, însă,

de multe ori, se folosește numai o virgulă, ca în exemplele: „Dar deocamdată, *domnule prim-ministru* nu am avut senzația că această taxă a protejat vreun automobil” (Antena 1, 21.03.2008) sau „Vorbește *măi*, nu te lăsa!” (Pro TV, 19.03.2008). Scrise corect, enunțurile arată așa: „Dar deocamdată, *domnule prim-ministru*[,] nu am avut senzația că această taxă a protejat vreun automobil” și „Vorbește[,] *măi*, nu te lăsa!”

După vocativ, se poate pune și semnul exclamării: „Maria[,] Nu mai alerga!”, „*Dumnezeule*[,] Nici nu-mi vine să cred!”

29. „Am un apartament în care nu stă nimeni *dar* sunt obligat să plătesc gunoiul.” (www.evz.ro, 28.11.2010)

Opoziția dintre două fragmente de enunț legate printr-o conjuncție adversativă se marchează grafic prin virgulă. În enunțul din titlu, cele două propoziții, între care se stabilește un raport de coordonare adversativă, trebuie să fie despărțite prin virgulă: „Am un apartament în care nu stă nimeni[,] *dar* sunt obligat să plătesc gunoiul.”

La fel ca *dar*, și celelalte conjuncții adversative – *însă*, *ci*, *iar* –, care stabilesc, în grade diferite, un raport opozitiv, trebuie precedate de virgulă. Acest semn de punctuație era necesar, prin urmare, și în exemplele: „Vânzătorii de mașini ar negocia prețul *însă* nu au cu cine” (www.time4news.ro, 8.02.2010), „Uneori e mai bine să nu spui unde a greșit *ci* să încerci să nu faci și tu la fel” (Antena 1, 1.09.2008), „Lucian e un tip tânăr *iar* eu a trebuit să mă mobilizez” (Antena 1, 1.03.2008). Corect este „Vânzătorii de mașini ar negocia prețul[,] *însă* nu au cu cine”, „Uneori e mai bine să nu spui unde a greșit[,] *ci* să încerci să nu faci și tu la fel”, „Lucian e un tip tânăr[,] *iar* eu a trebuit să mă mobilizez”.

În schimb, este incorect să se pună virgulă după conjuncția adversativă (chiar dacă în vorbire se face o pauză), ca în exemplul: „Ar fi culmea absurdității, *dar*, nu m-aș mira s-o văd și pe asta” (www.clubchevrolet.ro, forum, 27.05.2011). Corect

este „Ar fi culmea absurdității, *dar* nu m-aș mira s-o văd și pe asta.“ Pauza din vorbire se poate, eventual, marca prin puncte de suspensie: „Ar fi culmea absurdității, *dar*[...] nu m-aș mira s-o văd și pe asta.“

Se pune, de asemenea, virgulă înainte de conjuncția *și*, dacă semantic relația dintre membrii enunțului pe care îi leagă este de tip adversativ, nu copulativ: „L-am rugat să tacă[,] *și* vorbește întruna.“

Chiar simpla juxtapunere poate reda raportul opozitiv dintre două componente ale enunțului, raport care se marchează grafic tot prin virgulă: „Începutul este optimist[,] sfârșitul este trist.“

30. „Și bolnavi și chinuiți!“ (Kanal D, 13.07. 2011)

În română, între membrii unei relații de coordonare marcate prin elemente corelative se pune virgulă: „Și bolnavi[,] și chinuiți!“ Omiterea virgulei se constată și în construcțiile următoare, bazate pe o relație de coordonare stabilită de alte elemente corelative: „Sunt înzestrați *atât* cu calități *cât* și cu celelalte lucruri“ (Pro TV, 21.09.2008), „Ori își dă demisia *ori* va fi demis“ (hunedoreanul.gandul.info, 22.03.2011). Corect: „Sunt înzestrați *atât* cu calități[,] *cât* și cu celelalte lucruri“, „Ori își dă demisia[,] *ori* va fi demis“.

La fel, virgula trebuie să apară înaintea celui de al doilea membru și în cazul altor corelative: *nici*...[,] *nici*...; *fie*...[,] *fie*...; *sau*...[,] *sau*...; *ba*...[,] *ba*...; *când*...[,] *când*... ș.a.

Nu numai în relația de coordonare corelativele impun separarea prin virgulă a termenilor implicați. Și corelativele specializate pentru a marca relația de subordonare cer folosirea virgulei, pentru a separa componentul subordonat de regent: *de aceea*...[,] *pentru că*...; *de aceea*...[,] *ca să*...; *dacă*...[,] *atunci*...; *cu toate că*...[,] *totuși/tot*... ș.a.: „De *aceea* ți-am cerut sfatul[,] *pentru că* nu puteam să mă decid“, „Cu *toate că* l-am muștrat[,] *tot* nu s-a supărat pe mine“.

31. „La telefon Violeta din București.“ (TVR 1, 26.05.2009)

Virgula are uneori rolul de a marca absența predicatului: „La telefon [*este*] Violeta din București.“ Semnalarea acestui fapt se face printr-o pauză în vorbire și prin virgulă în scris: „La telefon[,] Violeta din București.“

Și în exemplele următoare este o elipsă, de aceea e necesară prezența virgulei: „Madonna din nou pe drumuri“ (www.rfi.ro, 10.02.2006), în loc de forma corectă „Madonna[,] din nou pe drumuri“; „Evazionistii la control“ (TVR 2, 5.03.2011), în loc de „Evazionistii[,] la control“.

În cazul unei relații de coordonare, elipsa predicatului se întâlnește frecvent, iar aceasta se marchează prin virgulă. Prin urmare, în enunțurile: „Unii mă consideră altruistă, alții egoistă“ (dashing-kiss.hi5.com), „Eu sunt Rac, și iubitul meu Fecioară“ (www.kudika.ro, 25.12.2011) trebuie pusă virgulă în locul predicatului absent: „Unii mă consideră altruistă, alții[,] egoistă“, „Eu sunt Rac, și iubitul meu[,] Fecioară“.

Elipsa poate fi marcată și prin linie de pauză: „Madonna – din nou la București.“

32. „G. M., directorul Regionalei CFR București a fost demis.“ (Realitatea TV, 30.04.2011)

Construcția *directorul Regionalei CFR București* are, în contextul dat în titlu, rol de apozitie, stabilind cu subiectul *G. M.* o relație de echivalență. Acest tip de relație permite oricărui membru al ei să fie omis (situație în care, în absența subiectului, fosta apozitie devine subiect), fără ca enunțul să sufere din punct de vedere gramatical: „G. M. a fost demis“ sau „*Directorul Regionalei CFR București* a fost demis“. Aceste caracteristici sintactice și semantice au ca reflex izolarea apozitiei și prozodic (prin pauze înaintea și la sfârșitul ei), și grafic (prin virgule): „G. M., *directorul Regionalei CFR București*[,] a fost demis.“

Din punct de vedere semantic, apozitia aduce o explicație suplimentară, contribuind la identificarea componentului la care

se raportează. Caracterul explicativ al apoziiției poate fi „anunțat” prin cuvinte de tipul *adică, respectiv, și anume*, înaintea cărora se pune virgulă: „Are un aparat *bun, adică performant*, care a costat destul de mult”, „G. M., *respectiv directorul Regionalei CFR București*, a fost demis”, „Își petrece vara *lucrând, și anume scriind o carte*”.

În alte contexte, când apoziiția este de tip diferit, ca în exemplul „A scris o lucrare despre Camil Petrescu, *scriitor interbelic*”, numai aceasta este omisibilă, nu și suportul ei, termenul pe care îl caracterizează, incluzându-l într-o categorie: e posibil un enunț ca „A scris o lucrare despre *Camil Petrescu*”, dar nu se poate spune „A scris o lucrare despre *scriitor interbelic*”.

Frecvent, se pune o singură virgulă pentru marcarea apoziiției, însă, când apoziiția nu reprezintă ultimul membru al enunțului, ci este intercalată în enunț, ea trebuie să fie nu numai precedată, ci și urmată de virgulă. În exemplele următoare, pentru izolarea apoziiției, era necesară și a doua virgulă: „Fostul președinte al Comisiei Centrale a Arbitrilor, *A. H.* a criticat prestația avută de S. C. la partida Steaua–Victoria Brănești” (www.sportlaminut.ro, 17.08.2010), „Dr. F. R., *medic primar chirurg* răspunde întrebărilor dumneavoastră” (Kanal D, 24.06.2010). Corect: „Fostul președinte al Comisiei Centrale a Arbitrilor, *A. H.*[,] a criticat prestația avută de S. C. la partida Steaua–Victoria Brănești” și „Dr. F. R., *medic primar chirurg*[,] răspunde întrebărilor dumneavoastră”.

În unele situații, izolarea prin virgule a celui de al doilea membru al relației depinde de interpretarea care i se dă. Într-un enunț ca „Președintele *Ion Popescu* a făcut o declarație șocantă”, constituentul *Ion Popescu* se separă obligatoriu prin virgule de restul enunțului numai dacă aduce o explicație suplimentară, importantă pentru a înțelege despre cine este vorba în enunț („Președintele, *Ion Popescu*, a făcut o declarație șocantă”), dar poate să nu fie despărțit prin virgule dacă se cunosc atât persoana, cât și calitatea sa de președinte.

Grafic, apoziiția poate fi izolată și prin paranteze culcate (linii de pauză, nu cratime): „Din cartea mea preferată – *Insuportabila ușurățate a*

finței – am scos mai multe citate”; de asemenea, poate fi precedată de două puncte, după reorganizarea enunțului: „Am scos mai multe citate din cartea mea preferată: *Insuportabila ușurățate a finței*.”

33. „Dați-vă vă rugăm frumos într-o parte!” (Antena 1, 17.09.2010)

O construcție incidentă, cum este în titlu secvența *vă rugăm frumos*, se separă prin virgule de restul enunțului. Izolarea între virgule a unei asemenea construcții indică faptul că aceasta se detașează de celelalte componente ale enunțului, situându-se la alt nivel (pragmatic, discursiv), unde poate avea diverse roluri: „Dați-vă[,] vă rugăm frumos[,] într-o parte!” Construcția incidentă întrerupe structura enunțului pentru a introduce un anumit punct de vedere („Nu au fost ușoare subiectele de la examen[,] și spun asta pentru că le-am comparat cu subiectele date anul trecut[,] dar le-am rezolvat”), o explicație suplimentară în legătură cu cele enunțate („Au trecut doi ani de când nu ne-am văzut[,] vreme în care ea a fost plecată la studii[,] dar prietenia noastră nu a suferit”), pentru a indica reproducerea vorbirii directe („Nu doresc să fac nicio declarație[,] spuse vedeta[,] și vă rog să nu-mi mai puneți întrebări”).

Construcțiile incidente, prin care locutorul face referire la actul enunțării, se izolează de restul enunțului, izolare care trebuie să fie marcată și grafic prin virgulă: „Nu vreau să mai lucrez cu voi[,] ca să mă exprim direct”, „Să fii fericit[,] pentru că nu mai am altceva de spus”, „Din fericire[,] accidentul nu a fost grav”.

O construcție incidentă poate fi separată grafic și prin linii de pauză sau folosind parantezele: „Mă așteptam la această reacție din partea Ioanei – *o cunosc încă din copilărie* –, dar nu puteam face nimic pentru ea”, „Mă așteptam la această reacție din partea Ioanei (*o cunosc încă din copilărie*), dar nu puteam face nimic pentru ea”.

34. „Chiar dacă ar fi să-mi risc viața voi spune adevărul!“ (mediacauses.ro, 23.02.2010)

O propoziție circumstanțială are, în general, statut facultativ, fapt care se poate marca și în plan grafic, prin separarea acesteia de regentă prin virgulă. Caracterul obligatoriu sau facultativ al virgulei depinde de tipul de circumstanțial, de topica acestuia, de legătura semantică stabilită cu regentul, de prezența în context a unui element corelativ. De fiecare dată, trebuie avute în vedere aceste criterii pentru a stabili dacă se pune virgulă între circumstanțial și regent. În cele ce urmează, vom exemplifica aplicarea fiecăruia dintre criteriile enunțate.

Un tip de circumstanțială care se desparte, în general, prin virgulă de regentă este propoziția concesivă, indiferent de topică. Prin urmare, în titlu trebuia notată virgula între propoziția circumstanțială concesivă și regentă: „Chiar dacă ar fi să-mi risc viața[,]voi spune adevărul!“ Propoziția concesivă se separă prin virgulă de regentă și dacă este postpusă acesteia: „Voi spune adevărul[,] chiar dacă ar fi să-mi risc viața!“

Circumstanțialele prin care se face referire la actul enunțării se despart, de asemenea, prin virgulă de regent. În exemplul: „Nu o să dau mai multe detalii despre jocuri, deoarece nu doresc să «inspir» pe alții *ca să zic așa*“ (www.roportal.ro, forum, 29.01.2009), construcția cu valoare metadiscursivă *ca să zic așa* trebuia separată prin virgulă de restul enunțului: „Nu o să dau mai multe detalii despre jocuri, deoarece nu doresc să «inspir» pe alții[,] *ca să zic așa*.“

În cazul altor circumstanțiale, separarea sau nesepararea lor prin virgulă de regent depinde de topica pe care acestea o au în raport cu regentul. Într-un enunț cum este „Dacă mă anunți și pe mine ți-aș fi recunoscătoare!“ (www.miresici.ro, 2.04.2007), propoziția circumstanțială condițională trebuia să fie despărțită prin virgulă de regentă: „Dacă mă anunți și pe mine[,] ți-aș fi recunoscătoare!“ Virgula este însă facultativă dacă se schimbă topica: „Ți-aș fi recunoscătoare dacă mă anunți și pe mine.“

Alteori, apariția virgulei este determinată de importanța acordată de emițător legăturii dintre circumstanțial și regent. De exemplu, o circumstanțială de cauză se desparte, în general, prin virgulă de regentă („Era deprimat[,] pentru că nu avea ocupație“); însă, dacă legătura sa cu regentul este considerată strânsă din punct de vedere semantic, nu se mai pune virgulă: „Era deprimat pentru că nu avea ocupație.“

Prezența unui element corelativ al conectorului care introduce o circumstanțială impune, de asemenea, prezența virgulei: „*De aceea* te-am așteptat[,] *ca să* îmi aduci ce mi-ai promis.“

Unele circumstanțiale sunt cerute în mod obligatoriu de regent: „Locuiesc *departe*“, „Cântărește *cât n-ai crede*“ (nu se poate spune numai „Locuiesc“, „Cântărește“). Datorită caracterului lor obligatoriu, aceste circumstanțiale nu se despart prin virgulă.

35. „Mecanismele create în 1990, nu au făcut decât să conserve conflictele înghețate.“ (Antena 3, 1.09.2008)

Regula că între subiect și predicat nu punem virgulă o învățăm din școala primară. În general, această regulă se aplică fără greșală când subiectul este exprimat printr-un singur cuvânt, ca în exemplul „*Ion* aleargă.“ Aplicarea regulii se neglijează deseori însă, când distanța dintre substantivul-centru din grupul nominal cu funcție sintactică de subiect (în exemplul din titlu, substantivul *mecanismele*, din grupul nominal *mecanismele create în 1990*) și predicat este mare.

Greșeala poate apărea și când subiectul este reprezentat de o propoziție relativă, ca în enunțul „*Cine e curios*, poate să calculeze“ (raspunsuri.rol.ro, 13.08.2008); corect este: „*Cine e curios* poate să calculeze.“ Testul pe care îl putem utiliza pentru a elimina greșeala este înlocuirea propoziției cu un cuvânt: „*Curiosul* poate să calculeze.“ Apariția greșită a virgulei între subiect și predicat se explică prin faptul că între cele două unități ale enunțului se face frecvent o pauză în vorbire.

Sunt și situații excepționale, când între propoziția cu rol de subiect și predicat se pune virgulă, ca în exemplele: „Ce o fi[,]

o fi“ sau „Că a fost vina lor[,] se ştia“. Virgula se explică, în astfel de situații, prin aceea că propozițiile *Ce o fi* sau *Că a fost vina lor* cu rol de subiect sunt emfaticе. Pentru obținerea efectului emfatic, s-a schimbat topica obișnuită („O fi ce o fi“, respectiv „Se ştia că a fost vina lor“), iar acest lucru se marchează și grafic prin virgulă.

Exceptând situațiile speciale în care între subiect și predicat se pune virgulă, ne întrebăm de ce a apărut regula care prevede că între cele două componente ale enunțului (numite „părți principale de propoziție“ în gramatica tradițională) nu se pune virgulă. Pentru aceasta, e important să înțelegem că semnele de punctuație marchează grafic anumite relații sintactice sau indică delimitarea unor unități sintactice (cuvinte, grupuri de cuvinte, propoziții, fraze).

Relația dintre subiect și predicat este foarte strânsă, ceea ce se probează prin faptul că apariția subiectului depinde de capacitatea verbului de a se construi cu subiectul. În română, există verbe care nu acceptă subiect: verbele meteorologice (*plouă*, *ninge*) sau verbe precum *a-i păsa* (*de*), *a-i arde* (*de*), *a i se lua* (*de*). Pe de altă parte, subiectul impune verbului cu rol de predicat un anumit număr (*Copilul citește* vs *Copiii citește*), uneori și un anumit gen (*Romanul a fost citit de toți* vs *Nuvela a fost citită de toți*) sau o anume persoană (*Eu citesc* vs *Tu citești*). Prin urmare, legătura puternică dintre subiect și predicat nu permite utilizarea virgulei (chiar dacă apare o pauză în vorbire). La fel de strâns legat de verb este complementul direct, într-un exemplu precum „Citesc o carte“ și, de aceea, între verbul regent *citesc* și complementul direct *o carte* nu este permisă utilizarea virgulei.

Este clar, după cele spuse până aici, că virgula nu trebuia să apară nici în exemplele următoare, conținând un complement direct sau o propoziție completivă directă: „Va învinge B. Poliția Română?“ (OTV, 26.09.2010), „Am înțeles, că sunteți specialist“ (www.craiovaforum.ro, 12.02.2011). Corect: „Va învinge B. Poliția Română?“; „Am înțeles că sunteți specialist“ (virgula este permisă în ultimul exemplu numai dacă enunțul

are alt sens: „Am înțeles[,] că (doar) sunteți specialist“, „Am înțeles[,] că (deoarece) sunteți specialist“). Schimbarea topicii, în condițiile în care completiva directă este emfaticată, se corelează în plan grafic cu despărțirea acesteia prin virgulă de regentă, ca în exemplul: „Că a fost vina lor, el ştia.“

Virgula se folosește însă dacă între predicat și un component al enunțului strâns legat de el (subiect, complement direct, complement indirect etc.) există diverse tipuri de intercalări: „Frații tăi[,] mai tineri decât tine[,] au alte preocupări“, „Beau[,] deși nu e recomandat[,] trei cafele pe zi“, „Directorul le cere raportul[,] în fiecare luni[,] angajaților săi“.

36. „Căutăm distribuitori, magazine, showroomuri, etc.“ (ravtechconsulting.paginialbastre.ro)

Știm că, într-o enumerare, punem virgulă după fiecare element, exceptând penultimul element, dacă acesta e urmat de conjuncția copulativă *și*: „Aici se repară televizoare, radiouri și calculatoare.“

În limba română, într-o enumerare, nu punem virgulă între elementul final și *etc.*, așa cum s-a pus, greșit, în exemplul din titlu. *Etc.* reprezintă abrevierea construcției latinești *et caetera*, care înseamnă „și alții, și altele“. Spre deosebire de română, în alte limbi (precum engleza și franceza), normele ortografice nu interzic prezența virgulei înainte de *etc.* Contactul masiv, în epoca actuală, cu aceste limbi influențează, desigur, scrierea în limba română; de aceea apare de multe ori virgula înainte de *etc.*

Nemarcarea exclamării sau a întrebării

Deosebirea dintre enunțurile asertive (prin care se afirmă sau se neagă ceva) și alte tipuri de enunț (exclamative, imperative, interrogative) se evidențiază și printr-o anumită intonație, redată grafic prin semne de punctuație caracteristice. Enunțul

asertiv se marchează în scris prin punct la sfârșit, enunțurile exclamative și imperative se marchează prin semnul exclamării, iar enunțul interogativ, prin semnul întrebării.

37. „*Dumnezeule*. A fost cel mai îngrozitor lucru din viața mea.“ (Antena 1, 1.09.2008)

În exemplul dat, se exprimă o emoție, de aceea după cuvântul *Dumnezeule* trebuia să fie pus semnul exclamării: „*Dumnezeule*[!] A fost cel mai îngrozitor lucru din viața mea“ (sau virgulă după acest cuvânt și semnul exclamării la sfârșitul enunțului: „*Dumnezeule*[.] a fost cel mai îngrozitor lucru din viața mea[.]“).

La fel, în cazul enunțului imperativ „Să-i batem pe italieni“ (Kanal D, 30.09.2010) și al enunțului exclamativ „Trăiască samba“ (TVR 2, 5.03.2011), reprezentând titlurile unor știri, era necesar, la sfârșitul lor, semnul exclamării: „Să-i batem pe italieni[!]“ și „Trăiască samba[!]“

38. „Dar de ce ai acceptat să muncești la ei, dacă te consideri așa bun.“ (www.desprefirme.com, comentariu, 13.01.2012)

Pentru marcarea interogației, este obligatoriu semnul întrebării. Acesta trebuie pus și la sfârșitul enunțului din titlu („Dar de ce ai acceptat să lucrezi la ei, dacă te consideri așa bun[?]“), și la sfârșitul enunțului „Și caii se joacă, *nu-i așa*“ (www.dailymotion.com, 17.02.2010), scris corect „Și caii se joacă, *nu-i așa*[?]“

Când enunțul interogativ este transpus în vorbire indirectă, la sfârșitul acestuia nu se pune semnul întrebării. Deci în exemplul „Cineva ne-a întrebat de ce aducem hăinuțe numai pentru bebeluși?“ (www.napati.ro, 13.10.2010), nu trebuie folosit semnul întrebării, ci punct: „Cineva ne-a întrebat de ce aducem hăinuțe numai pentru bebeluși[.]“ Semnul întrebării este folosit corect în vorbirea directă: „Cineva ne-a întrebat: – De ce aduceți hăinuțe numai pentru bebeluși[?]“

V. Greșeli de morfologie

Greșelile de morfologie sunt numeroase și se manifestă diferit, în funcție de specificul claselor lexico-gramaticale (al părților de vorbire). Unele clase lexico-gramaticale (substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul) prezintă flexiune în raport cu anumite categorii gramaticale (de exemplu, substantivul flexionează în raport cu numărul și cazul; adjectivul, în raport cu genul, numărul și cazul; verbul, în raport cu numărul, persoana, modul și timpul ș.a.), iar alte clase (adverbul, prepoziția, conjuncția și interjecția) sunt neflexibile, adică nu își modifică forma.

O serie de greșeli nu privesc strict morfologia, ci și sintaxa, cum sunt, bunăoară, cele care apar în exprimarea cazului (categorie gramaticală ce depinde de contextul sintactic) sau în utilizarea verbelor impersonale.

Pentru că pun probleme diferite, vom separa greșelile selectate (având în vedere frecvența și gravitatea lor) după clasele lexico-gramaticale. Necunoașterea noțiunilor de bază de morfologie (și de sintaxă) se reflectă, după cum vom vedea, în folosirea incorectă a unor forme gramaticale sub diverse aspecte: structură (radical, sufixe gramaticale, desinențe), grafie, pronunțare, acord.

Unele forme considerate nerecomandabile de norma actuală erau utilizate, așa cum vom arăta, și în perioadele anterioare de limbă, însă vechimea lor nu reprezintă un argument pentru a le accepta în prezent.

Substantivul

Vom aduce în discuție câteva greșeli care privesc marcarea numărului și a cazului substantivului. La originea acestora, se găsesc mai multe cauze (exprimarea populară, hipercorectitudinea, necunoașterea normei actuale etc.), pe care le vom descoperi și discuta, desigur, în scopul de a le înțelege și de a le elimina.

Greșeli în exprimarea numărului

Frecvent, în exprimarea numărului plural, desinențele alese nu sunt cele corecte. Chiar dacă în uz circulă două variante de plural, în cele mai multe situații, norma acceptă numai una (*chitanțe*, nu *chitanți*; *chitare*, nu *chitări*; *hoteluri*, nu *hotele* etc.).

Alteori, din cauza necunoașterii suficiente a gramaticii limbilor din care am împrumutat unele substantive, fie se marchează redundant forma de plural, și ca în limba de origine (engleza), și ca în română (*snacksuri*, în loc de *snackuri*), fenomen asupra căruia au atras atenția Mioara Avram (1997: 17) și Adriana Stoichițoiu Ichim (2001: 99–100; 2006: 46–49), fie se produc confuzii între desinența de singular și cea de plural, utilizându-se una în locul alteia (*un paparazzi*, în loc de *un paparazzo*).

Desinențe de plural greșite

39. „Frigiderale și aragazurile vor pierde statutul de vedetă a magazinelor de electrocasnice.” (www.editiaspeciala.com, 19.04.2006)

În exemplul dat, trebuie utilizată desinența *-e* în locul desinenței *-uri* pentru marcarea pluralului substantivului neutru *aragaz*.

Pentru sensul „sobe”, cu care este folosit substantivul și în exemplul din titlu, DOOM¹ indica, spre deosebire de DOOM², pluralul *aragazuri*.

Deseori ne confruntăm cu dileme de tipul: *morminte* sau *mormânturi*, *hotele* sau *hoteluri*, *spitaluri* sau *spitale* și atunci,

ca să nu scriem sau să spunem la nimereală, este recomandat să consultăm DOOM², sursa cea mai la îndemână.

Concurența pluralurilor neutre în *-uri* și în *-e* a fost discutată de Grigore Brâncuș într-un articol din 1978. Pe baza *Dicționarului explicativ al limbii române* (DEX), ediția 1975, lingvistul face o statistică, din care reiese că, din 4586 de substantive neutre neologice, 3061 au pluralul în *-e*, 1307 au pluralul în *-uri*, 57 prezintă forme duble de plural (în *-e* și în *-uri*) și 161 (cele în *-iu*) au pluralul în *-i*. Materialul analizat l-a condus pe cercetător la concluzia că *-uri* este selectat, în general (sunt și excepții), de neutrele neologice cu radical monosilabic (*blanc, burg, caz, corp, curs* etc.; excepții: *act, grad, test* etc., care au pluralul în *-e*) sau terminat în vocală (*antreu, decolteu, eseu* etc.), precum și de neologismele insuficient adaptate (*corpus, epos, jeep, minus* etc.), în timp ce *-e* apare la neutrele polisilabice, îndeosebi la cele derivate cu sufixe (*abonament, capsator, documentar, inspectorat, organism* etc.). Autorul citat semnalează că desinența *-uri* se extinde, întrucât are avantajul de a nu antrena alternanțe fonetice în radical, spre deosebire de *-e* (de comparat perechile *microfon – microfoane, toponimic [toponimik] – toponimice [toponimiče], catalog [katalog] – cataloage [kataloage]* cu *semiton – semitonuri, atac – atacuri, aisberg – aisberguri*). Tendința aceasta este confirmată și de statistica realizată de Gabriela Pană Dindelegan (2002: 38–39) pe baza *Dicționarului de cuvinte recente* (DCR), ediția 1997, unde substantivele neutre recente (împrumutate sau formate în română) cunosc 92 de atestări în *-uri* și 52 în *-e*. Această statistică evidențiază, prin urmare, extinderea desinenței *-uri* în defavoarea lui *-e*.

În afara situațiilor clare, în care se folosește pluralul neutru numai cu desinența *-uri* sau numai cu *-e*, există multe neutre care cunosc atât variante în *-uri*, cât și variante în *-e* la plural: *aragazuri – aragaze, aziluri – azile, chibrituri – chibrite, compromisuri – compromise, mormânturi – morminte, niveluri – nivele, pardesiuri – pardesie, tuneluri – tunele* etc. În cazul acestora, norma stabilește care este forma literară sau dacă ambele

variante sunt acceptate (în DOOM², prima variantă, plasată înaintea barei oblice, este cea preferată). Astfel, DOOM² recomandă formele *aragaze*, *aziluri*, *chibrituri*, *compromisuri*, *morminte*, *pardesie*, *niveluri/nivele*, *tuneluri/tunele*.

Potrivit DOOM², formele de plural *niveluri* și *nivele* nu se diferențiază semantic, fiind variante libere ale substantivului la singular *nivel* „înălțime, stadiu, treaptă”. Varianta de plural *nivele* este aceeași cu forma de plural a altui substantiv (considerat în DOOM¹ variantă a lui *nivel*): *nivelă* „instrument”.

Uneori, formele diferite de plural corespund unor sensuri diferite: *complex* are pl. *complexe* pentru sensul „tendință de comportare” și pl. *complexuri* pentru sensul „construcție”; *raport* are pl. *rapoarte* pentru sensurile „relatare oficială; cât între două mărimi” și pl. *raporturi* pentru sensul „relație”; *timbru* are pl. *timbre* pentru sensul „imprimat” și pl. *timbruri* pentru sensul „proprietate a unui sunet”.

40. „Nu-ți imaginezi ce emoții am și câte *grijuri* îmi fac!” (www.parinti.com, 17.12.2006)

Puține substantive feminine au desinența *-uri* la plural, printre ele numărându-se: *alămuri*, *blănuri*, *cărnuri*, *certuri*, *lipsuri*, *mâncăruri*, *treburi*, *vremuri*.

Apariția lui *-uri* la substantivele feminine a fost explicată ca extindere de la substantivele de genul neutru (Graur 1968: 90–92). Substantivele feminine cu pluralul în *-uri* sunt considerate „în realitate o varietate de neutre plurale fără singular, grefate pe feminine singulare care n-au plural, iar uneori și pe feminine sub forma pluralului”. Explicația lingvistului avea o bază semantică, anume că substantivele cu o astfel de marcă de plural desemnează „sorturi, plurale colective sau nume de substanțe continui”, prin urmare, ele ar reprezenta unități lexicale distincte de forma de singular.

Prima formă de feminin plural în *-uri* (*cărnuri*) este înregistrată, după cum arată Constantin Frâncu (1982: 199–200), abia în 1620 (în manu-

scrisul *Alexandriei*) și nu diferea semantic de forma veche *cărni*. Mai târziu, în *Biblia* de la 1688, pluralul *cărnuri* începe să aibă și sensul de „soiuri de carne”, ca în limba actuală.

În legătură cu substantivele de genul feminin marcate la plural prin *-uri*, atragem atenția asupra mai multor aspecte, care privesc nu numai forma, ci și sensul.

În funcție de sens, se disting, după Mioara Avram (2005 [2003–2004]: 111–120), trei tipuri de utilizări ale desinenței *-uri* în cazul substantivelor feminine:

(a) când desinența *-uri* nu se corelează cu niciun sens special în raport cu singularul;

(b) când desinența *-uri* marchează sensuri diferite de cele ale formei de singular;

(c) când desinența *-uri* imprimă substantivului un sens depreciativ.

Tipului (a) îi aparțin substantive precum *ceartă* – *certuri*, *lipsă* – *lipsuri*, *treabă* – *treburi*. Pentru că desinența *-uri* este rară la femininele din această categorie, apare uneori greșeala înlocuirii lui *-uri* printr-o altă desinență, ca în exemplul „Nouă ne trebuie două *lefi* în casă” (forum.desprecopii.com, 7.06.2005), unde, în locul formei *lefi*, trebuia folosită forma *lefuri*.

În alte perioade ale limbii se folosea și forma de plural *lefi*. În secolul al XIX-lea, de pildă, se întâlnea pluralul *lefi* (bunăoară, la D. Golescu, *Însemnare a călătoriei mele*).

Alteori, deși rară, desinența *-uri* înlocuiește desinența *-i*, greșeală ce apare în titlu: *grijuri*, în loc de *griji*.

Unele feminine cunosc, pe lângă forma de plural în *-uri*, variante în *-e* sau în *-i*. Astfel, sunt indicate ca forme de plural în DOOM² atât forma *vremuri*, cât și *vremi*. În cazul multor substantive, varianta în *-e* sau în *-i* este învechită față de cea în *-uri* (*ierbi*, *trebi*), și deci nerecomandabilă.

Tipul (b) caracterizează substantive nume de materie și substantive abstracte, care, în trecerea la plural, capătă alte sensuri. Astfel, numele de materie cu desinența *-uri* nu mai indică materia propriu-zisă, ci sorturi sau obiecte (*alamă* – *alămuri*

„sorturi de alamă; obiecte făcute din alamă; instrumente muzicale de suflat din alamă“, *mătase – mătăsuri* „varietăți de țesături din fibre de mătase“), iar substantivele abstracte utilizate la plural cunosc un grad mai mare sau mai mic de concretizare (*favoare – favoruri* „avantaje acordate cuiva“, *scumpete – scumpeturi* „lucruri prețioase, valoroase“).

Dat fiind că *-uri* s-a specializat pentru a indica sorturi de materie, se constată că uneori forma în *-uri* dublează o formă mai veche, cu altă desinență de plural. Așa se explică circulația variantelor *vopsele* și *vopseluri* (ambele acceptate de DOOM²), *catifele* și *catifeluri* (dintre care numai prima este înregistrată în DOOM²).

În clasa (c), intră o serie de substantive abstracte care, în forma de plural, au un sens conotativ depreciativ. Unele dintre aceste forme sunt indicate și în DOOM², în variație cu altă formă de plural (*politeți/politețuri*), altele, cu o singură formă, în *-uri* (*bunăătăți, delicateți, străinăătăți, tandreți*). Fiind marcate stilistic, aceste forme trebuie utilizate într-un context adecvat. Dacă utilizarea cu intenție stilistică evidentă a unor astfel de forme de către ziariști este acceptată, în schimb ele trebuie evitate în stilul înalt, unde sunt neadecvate.

Pentru greșeala marcării prin *-uri* la genitiv-dativ a acestor substantive, vezi *infra*, 45.

41. „Înainte mâncam câte două *ciocolăți* normale pe zi.“ (forum.getfit.ro, 9.01.2010)

Substantivele de genul feminin au, în mod frecvent, la plural, una dintre desinențele *-e* sau *-i*: *case, fete, flori, uși*. Concurența dintre cele două desinențe este veche în limbă și continuă să se manifeste și astăzi. Astfel, multe substantive cunosc în limba actuală variante cu ambele desinențe, însă norma impune cel mai adesea una singură, fie cu *-i* (*coli, nu coale; plăpumi, nu plapume; sorți, nu soarte*), fie cu *-e* (*ciocolate, nu ciocolăți; comune, nu comuni; înghețate, nu înghețări; piețe, nu pieți*).

Mai rar, norma actuală acceptă ambele variante: *căpșuni/căpșune, coperti/coperte*.

Două tendințe se manifestă, așadar, în limba actuală: pe de o parte, folosirea desinenței *-i* în locul lui *-e*, pe de altă parte, extinderea desinenței *-e*. În concurența dintre cele două desinențe, *-i* s-a impus cel mai adesea, eliminând variantele (învechite) cu *-e*: *boli, nu boale; străzi, nu strade; școli, nu școale; roți, nu roate*. În limba actuală însă, *-i* a ajuns să fie resimțit ca marcă populară de plural, de aceea a apărut, în paralel, tendința de înlocuire a acesteia cu *-e*, rezultând variante hipercorecte, neadmise de normă, ca în exemplele: „În Drobeta-Turnu-Severin, au fost anulate două *garniture*, iar întârzierile au fost de peste o sută douăzeci de minute“ (www.radioseverin.ro), „plimbări cu *trăsurile* trase de cai“ (Antena 1, 17.04.2009). Nici forma *după-amieze* nu este admisă de norma actuală: „Își petrec diminețile, dar și *după-amiezele* citind ziarele“ (Europa FM, 3.12.2007).

Oscilația între cele două desinențe a existat și în perioadele anterioare ale limbii. În secolul al XIX-lea, de exemplu, se înregistrau variante ca *școale – școli, boale – boli, lampe – lămpi* etc.

În DOOM¹, față de DOOM², pentru substantivul *după-amiază*, erau indicate pluralul *după-amieze* și genitiv-dativul *după-amiezei*.

Greșeli similare apar în marcarea genitiv-dativului substantivelor feminine, atât la singular, cât și la plural (dată fiind identitatea dintre formele de genitiv-dativ singular cu cele de plural, la toate cazurile): corect este „unei *plăpumi*“, „niște/unor *plăpumi*“, nu „unei *plapume*“, „niște/unor *plapume*“ (vezi 44).

Desinențe duble de plural

42. „Dorința de a ciuguli câteva *snacksuri* în timp ce ne uităm la un film se poate transforma rapid în câteva kilograme în plus.“ (www.kudika.ro, 7.01.2009)

Adăugarea desinenței românești de plural *-uri* la forma de plural din engleză *snacks* nu este corectă în cazul substantivului

snack (cu forma de singular preluată ca atare din engleză și pentru care DOOM² indică pluralul *snackuri*). Se acceptă însă plurale precum *comicsuri* și *sticksur*, pentru că, în română, singularul acestor cuvinte a fost adaptat în forma *comics*, respectiv *sticks* (care, în engleză, sunt forme de plural).

Conform DOOM², marcarea dublă a pluralului se admite pentru unele anglicisme (o parte dintre ele, intrate prin filieră franceză) compuse cu subst. *man* „bărbat“ (pronunțat [men]) ca *businessman*, *gentleman*, *yesman*, care sunt în curs de adaptare (Rădulescu Sala 2007: 179–184): la singular, acestea conservă grafia și pronunțarea din limba de origine, dar la forma de plural din engleză (*-men*) se adaugă și desinența *-i*, specifică sistemului morfologic al limbii române (*businessmeni*, *gentlemen*, *yesmeni*). Spre deosebire de acestea, în cazul cuvintelor sg. *congressmen* – pl. *congresmeni*, sg. *recordmen* – pl. *recordmeni*, sg. *tenismen* – pl. *tenismeni*, grafia formelor de singular a fost integral adaptată în română după pronunțare, pluralul lor formându-se, în mod firesc, cu desinența *-i*.

În DOOM¹, se recomandau formele semiadaptate de singular *congressman* (cf. engl. *Congressman*), *recordman* (cf. fr. *recordman*), *tenisman* (cf. fr. *tennisman*), cu pluralele *congresmeni*, *recordmeni*, *tenismeni*.

Confundarea pluralului cu singularul

43. „M. D. a luat un *paparazzi* de gât!“ (asport.ro, 26.02.2011)

Substantivul, preluat din italiană, are forma de singular deosebită de cea de plural, marcată prin desinența *-o*, ca în limba de origine: *paparazzo*. Utilizarea pluralului (*paparazzi*) în locul singularului se explică, pe de o parte, prin faptul că desinența *-o* de singular este rară în română, aceasta apărând în cazul unor împrumuturi, din italiană (*piccolo*), spaniolă (*macho*), germană (*flamingo*), iar, pe de altă parte, prin modelul unor substantive tot neologice, care nu cunosc decât forme cu *-i* (vocalic): *confetti*, *graffiti*, *jacuzzi*, *mariachi*, *pecari*, *ravioli*.

Și alte neologisme sunt utilizate invariabil greșit, cu forma de singular pentru cea de plural: „doi *hamburger*“ (www.9am.ro, 2.12.2010), în loc de *hamburgeri*; „două *pizza*“ (www.adevarul.ro, 22.06.2011), în loc de *pizze*. În schimb, substantivul *cola*, cu formă identică de singular și de plural, conform DOOM², se întâlnește și cu pluralul nerecomandat *cole*, pentru sensul „sorturi, porții de cola“: „două *cole*“ (liviualexa.ro, 12.09.2010).

Greșeli în exprimarea cazurilor substantivului

Vom analiza aici câteva greșeli care apar în exprimarea cazurilor genitiv și dativ, pe de o parte, și a cazului vocativ, pe de altă parte.

Genitivul și dativul au în română posibilitatea de a fi exprimate fie sintetic, adică printr-o formă flexionară („Haina *fetei* este subțire“, „I-am dat *fetei* o bomboană“), fie analitic, cu ajutorul prepozițiilor *a* sau *la*, când termenul pe care îl precedă este invariabil sub aspectul cazului („Drumul s-a blocat din cauza *a trei mașini*“, „Datorită *a doi prieteni* am luat examenul“, „Dă atenție *la ceva neimportant*“).

Greșeli se înregistrează atât în exprimarea formei flexionare, prin folosirea unei terminații nepotrivite („miezul *pâinei*“, în loc de „miezul *pâinii*“), cât și în exprimarea analitică.

În puține cazuri, în variație liberă, ambele modalități de redare a genitivului și a dativului sunt permise, ca în: „cărțile *a mulți copii*“ și „cărțile *multor copii*“, „datorită *a numeroși prieteni*“ și „datorită *numeroșilor prieteni*“. În afara acestor situații, de multe ori se alege greșit modalitatea analitică de exprimare a genitivului și a dativului, deci cu ajutorul prepozițiilor („Haina *la fată* este subțire“, „I-am dat *la fată* o bomboană“), în locul utilizării formei flexionare.

Alteori, greșelile constau fie în redarea redundantă a relației cauzale, și prin prepoziție, și prin forma flexionară de genitiv a determinantului substantivului („autoarea *a multor romane*“), fie în utilizarea invariabilă a substantivului („influența *mass-media*“).

Confundarea prepoziției *a* cu *al* (*a*, *ai*, *ale*) din structura genitivului („membrii *ai* două partide“, în loc de „membrii *a* două partide“) sau confuzia dintre dativ și genitivul cu *a* („datorită mamei și *a prietenilor*“, în loc de „datorită mamei și *prietenilor*“) reprezintă, de asemenea, surse ale altor greșeli care se produc în exprimarea celor două cazuri.

Și în utilizarea vocativului, caz al adresării, frecvent în conversația cotidiană, se înregistrează, cum vom vedea, forme nerecomandabile (de pildă, cele articulate: „*Fata*, ți-a căzut portofelul!“, „*Doamna*, vă rog să mă înțelegeți!“).

Exprimarea sintetică (prin desinențe) a genitiv-dativului

44. „Printre frumusețile *grădinei*, se numără zona ce imită labirintul cretan.“ (www.paradise.ro)

Greșeli de tipul celei din titlu apar și în exemplele: „un campion al *vioarei*“ (Prima TV, 13.06.2010), „pe marginea *groapei*“ (Pro TV, 9.03.2011), „finalul «*Săptămânei* Modei» la Paris“ (Antena 1, 5.03.2008), „S-a mers greu din cauza *ceței*“ (Radio 21, 23.11.2007).

Multe substantive de genul feminin au la genitiv și la dativ desinența *-e* (la fel ca la plural), căreia *i* se poate atașa, într-un context dat, articolul hotărât de genitiv cu forma *-i*: „cartea *fetei*“, „mănușa *mamei*“, „acoperișul *casei*“, „sfârșitul *vacanței*“. Alte substantive de genul feminin au la genitiv o formă marcată prin desinența *-i*, formă care este aceeași cu cea de plural, la care se adaugă articolul hotărât *-i*: „frumusețile *grădinii*“, „campion al *viorii*“, „marginea *gropii*“, „finalul *săptămânii*“, „din cauza *ceții*“.

Desinența *-i* de genitiv feminin singular, la care se adaugă *-i* când substantivul este articulat, este înlocuită adesea cu desinența *-e*, aceasta din urmă fiind considerată corectă, specifică femininului. Un test util pentru a elimina greșeala este să se compare forma de genitiv singular cu forma de plural (atunci când substantivul poate avea plural), pentru că desinențele celor două forme sunt identice. Așa cum nu se folosesc pluralele *grădine*, *vioare*, *groape*, *săptămâne*, *cețe*, tot așa nu trebuie folosite

nici genitivele la singular *grădinei*, *vioarei*, *groapei*, *săptămânei*, *ceței*. Bineînțeles, când nu suntem siguri nici asupra formei corecte de plural a substantivului, atunci trebuie consultat DOOM².

O situație specială o au substantivele *soră* și *noră*, care, la genitiv singular, ca și la plural, prezintă terminația neregulată *-ori*, explicabilă etimologic: *surori*, *nurori*. Formele *sore(i)*, *nore(i)*, care ar fi regulate, pentru că terminația *-e(i)* caracterizează o clasă largă de substantive feminine, nu sunt corecte: „Ce-*i* dorești tu *sorei* tale?“ (Acasă TV, 23.10.2007), „Am să-ți dau același sfat pe care l-am dat și *norei* mele“ (www.eva.ro, forum, 12.06.2005). Forma de genitiv *sorei* este corectă numai când se referă la sora medicală, nu și când desemnează gradul de rudenie.

Oscilația dintre terminațiile de genitiv singular *-ei* și *-ii* apare și în etapele anterioare ale limbii, însă limba literară a impus ulterior o singură formă. Variante precum cele întâlnite în texte din secolul al XIX-lea: „lumina *lunei*“ (D. Bolintineanu, *Manoil*), „menirea *omnirii* și *a lumei*“ (N. Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*), „Însemnare *a călătoriei mele*“ (D. Golescu, *Însemnare a călătoriei mele*) nu mai sunt conforme cu norma actuală.

45. „Am luat această decizie în urma unei *certuri* cu patronul clubului.“ (forum.fifaromania.net, 27.09.2010)

O greșeală care privește exprimarea genitivului sau a dativului apare la unele substantive feminine cu pluralul în *-uri*: *alamă* – *alămuri*, *lipsă* – *lipsuri*, *ceartă* – *certuri*, *treabă* – *treburi*, *vopsea* – *vopseluri* (și *vopsele*), *vreme* – *vremuri* (și *vremi*) etc.

Desinența *-uri* se folosește numai la nominativ sau la acuzativ plural. La genitiv și la dativ singular, aceste substantive prezintă o altă desinență: *-e*, *-i* sau *-le* (*unei alame* / *alamei*, *unei vremi* / *vremii*, *unei vopsele* / *vopselei*). Prin faptul că nominativ-acuzativul plural diferă de genitiv-dativul singular, substantivele în *-uri* la plural se separă de celelalte substantive, care prezintă această identitate cazuală (*niște fete* – *unei fete*, *niște porți* – *unei porți*, *niște cafele* – *unei cafele*).

Prin analogie cu majoritatea membrilor clasei de substantive feminine, apare greșeala care constă în utilizarea formei de genitiv-dativ singular identice cu pluralul în *-uri*, ca în titlu, la care se pot adăuga exemplele: „Ce avantaje oferă utilizarea unei *vopseluri* siliconice?” (www.protectchemical.ro), „Pentru ca o iubire să poată să dureze în timp, ea nu trebuie să răspundă unei nevoi, unei *lipsuri* din viața ta” (www.mayra.ro). Așadar, în exemplele citate nu trebuia să se aplice regula conform căreia genitiv-dativul feminin singular este identic cu pluralul, formele corecte de genitiv-dativ ale substantivelor *ceartă*, *vopsea*, *lipsă* fiind *certe(i)*, *vopsele(i)*, *lipse(i)*.

Exprimarea invariabilă a genitiv-dativului

46. „Influența *mass-media* asupra dezvoltării psihice a copilului tău” (www.info-ghid.com)

DOOM¹ impunea folosirea substantivului invariabil *mass-media*. Respectarea acestei norme se remarcă și în titlu, și în exemplul: „Douăsprezece mii de reprezentanți *mass-media* prezenți în capitala britanică vor transmite informații și imagini de la cel mai așteptat eveniment al anului” (TVR 1, 29.04.2011).

Spre deosebire de DOOM¹, în DOOM², se indică, la genitiv-dativ, forma *mass-mediei*, cu terminația specifică substantivelor feminine cu flexiune regulată (*casa* – *casei*, *primăria* – *primăriei*). Astfel, potrivit normei actuale, putem spune „influența *mass-mediei*, „reprezentanți *ai mass-mediei*”.

Conform DOOM², marcarea genitiv-dativului se face după forma substantivului colectiv cu sensul „presă” (defectiv de plural), care este terminat în *-a*, acest fapt fiind consecința adaptării compusului (cu elemente latine, dar creat în engleză) la sistemul flexionar al substantivului românesc.

Altă ezitare în utilizarea acestui substantiv colectiv apare în realizarea acordului cu predicatul (vezi 96).

Construcții prepoziționale cu valoare de genitiv sau de dativ

47. „A murit mama *la soțul meu*.” (www.avocatix.ro, 17.07.2011)

Folosirea construcției cu prepoziția *la* în locul genitivului flexionar într-un context ca acela din titlu este populară, deci nerecomandată de limba literară. În acord cu norma literară, genitivul substantivului din titlu trebuia redat cu ajutorul articolului hotărât: „mama *soțului meu*”.

Genitivul poate fi marcat nu numai prin articol (care se atașează adjectivului când acesta precedă substantivul: „mama *primului/dragului meu soț*”), ci și prin alt determinant antepus substantivului-centru de grup. În exemplul „Nu aş vrea să fiu *în locul la această persoană*” (romania-inedit.3xforum.ro, 11.09.2008), genitivul cerut de locuțiunea prepozițională *în locul* trebuia indicat prin forma de genitiv a adjectivului pronominal demonstrativ antepus și a substantivului regent: „Nu aş vrea să fiu *în locul acestei persoane*”.

Greșeala apare și în structurile cu pronume (sau numeral cu valoare pronominală). În exemplele „Atunci trebuie să mă îngrijesc de hainele *la toți*” (forum.desprecopii.com, 20.07.2004) și „Eu sunt împotriva *la amândoi*” (OTV, 6.03.2011), în locul construcției prepoziționale, trebuiau folosite formele flexionare de genitiv *tuturor(a)*, respectiv *amândurora*.

În limba veche, construcțiile cu prepoziția *la* pentru exprimarea genitivului sunt mult mai rare decât cele conținând aceeași prepoziție pentru exprimarea dativului (vezi 48).

48. „Le-am spus *la copii* care este planul și toți au fost de acord.” (www.mesageruldevalcea.ro, 2.12.2010)

Tot populară este folosirea construcției prepoziționale cu *la* în locul dativului flexionar. În titlu, în locul grupării *la copii*, trebuia să apară dativul exprimat cu ajutorul articolului hotărât: *copiilor*. Folosirea prepoziției *la* se explică prin aceea că atât dativul, cât și prepoziția indică ținta. Totuși, aceasta nu e necesară

când dativul se poate realiza sintetic, cu ajutorul articolului (atașat substantivului sau adjectivului antepus) sau al altui determinant: „Le-am dat sfaturi *prietenilor*“, „Le-am dat sfaturi *bunilor mei prieteni*“; „Le-am dat sfaturi *acestor prieteni*“. Greșeala nu privește, evident, numai marcarea cazului dativ la substantiv. În exemplele următoare, pronumele, deși aveau posibilitatea de a realiza flexionar dativul, apar însoțite de prepoziția *la*: „Când am lucrat, nu am cerut *la nimeni* nimic“ (www.aradeni.ro, 20.12.2010), „Am spus *la oricine* voia să mă asculte“ (confruntadurerea.wordpress.com, 31.08.2008). Corecte erau formele pronominale: *nimănui, oricui*.

Prepoziția *la* se utilizează corect pentru exprimarea relației cazuale de dativ, reprezentând singura posibilitate, numai când termenul care precedă substantivul este invariabil sub aspectul cazului: „Le-am oferit *la doi copii* cărți“, „A spus *la toată lumea* ce i s-a întâmplat“.

Exprimarea dativului cu *la* se întâlnea și în limba veche: „Scri-am *la giupânul*“ (*Documente și însemnări românești din secolul al XVI-lea*), „Fistu spuse *la împăratu* ce e de Pavelu“ (*Codicele Voronețean*).

Exprimarea redundantă a genitivului

49. „Iată aici câteva date orientative despre un produs care, în câțiva ani, va fi în casele *a multor români*.“ (www.viera.ro)

Genitivul evidențiat în titlu trebuia marcat numai prin forma flexionară a determinantului *multor*; corect este „casele *multor români*“. Greșeala se explică prin contaminarea cu construcția sinonimă „casele *a mulți români*“ unde, în locul formei cazuale de genitiv *multor*, apare prepoziția *a* urmată de determinantul *mulți* folosit invariabil (cu forma sa de nominativ-acuzativ).

Construcția cu prepoziția *a* pentru a reda sensul cazului genitiv se folosește obligatoriu când avem a face cu un *cuvânt invariabil* sub aspectul cazului (care nu are formă flexionară de genitiv-dativ), cum este întotdeauna numeralul cardinal: „reprezentanții *a douăzeci de state*“. Tot invariabile sunt și unele

adjective ca *ditamai* sau pronume precum *ceva* ori *nimic* și, de aceea, în prezența lor se apelează la construcția analitică cu prepoziția *a* pentru exprimarea relației de genitiv: „anveloparea *a ditamai* blocul“, „comunicarea *a ceva* (ori *a nimic*) important“. În schimb, când avem a face cu termeni cu sens cantitativ (ca și numeralul), dar care sunt variabili (au formă de genitiv-dativ diferită de cea de nominativ-acuzativ), precum *mulți, multe, multor; puțini, puține, puținor; destui, destule, destulor; câțiva, câteva, câtorva*, genitivul se poate reda fie flexionar („reprezentanții *multor* state“, „anveloparea *câtorva* blocuri“), fie, mai puțin frecvent, se poate utiliza construcția analitică realizată cu prepoziția *a* + forma de nominativ-acuzativ a cuvintelor respective („reprezentanții *a multe* state“, „anveloparea *a câteva* blocuri“); cele două modalități sinonime nu trebuie însă folosite împreună.

În toate exemplele de mai sus, conținând termeni invariabili și variabili, regentul genitivului este articulat cu articol hotărât, iar genitivul se află în imediata lui vecinătate (reluăm aici numai exemplele: „reprezentanții *a douăzeci de state*“, „reprezentanții *multor* state“, „reprezentanții *a multe* state“). O ezitare în exprimarea genitivului apare când substantivul precedat de un termen cantitativ variabil de tipul celor de mai sus are ca regent un substantiv care este articulat hotărât și neurmat imediat de genitiv sau un substantiv care nu este articulat hotărât. Există, și în aceste situații, două posibilități de redare a relației cazuale: prin structura de genitiv care conține elementul *a* („atracția turistică *a multor români*“, „autoare *a multor studii*“) sau cu ajutorul prepoziției *a* („atracția turistică *a mulți români*“, „autoare *a multe studii*“). Ezitarea în exprimarea genitivului cu *a* urmat de forma variabilă a cantitativului (*a multor*) sau cu *a* urmat de forma invariabilă a cantitativului (*a multe*) apare din cauza faptului că elementul component al genitivului *a* (care se acordă cu regentul substantival de genul feminin, numărul singular) este identic cu prepoziția *a*. De teama de a nu marca redundant genitivul (și prin prepoziție, și prin forma cantitativului, cum s-a întâmplat în titlu), mulți preferă construcția cu

prepoziție: „atracția turistică *a mulți români*“, „(o renumită) autoare *a multe studii*“. Însă, în situații ca acestea, sunt corecte ambele variante (*a multe/mulți, a multor*), numai interpretarea lui *a* fiind diferită: prepoziție când este urmat de forma de nominativ-acuzativ *multe/mulți*, respectiv component din structura genitivului într-o construcție de tip *a multor* + substantiv. Că nu sunt greșite construcțiile „atracția turistică *a multor români*“, „autoare *a multor studii*“, o dovedește posibilitatea de înlocuire a determinantului cu formă de genitiv *multor* cu articolul nehotărât la genitiv *unor*: „atracția turistică *a unor români*“, „autoare *a unor studii*“. Spre deosebire de aceste construcții, următoarea este greșită: „Am o părere foarte proastă despre acest medic și este, de fapt, părerea *a multor pacienți*“ (www.cabinet-stomatologic.com, comentariu, 2.04.2011), în loc de „părerea *multor pacienți*“ sau „părerea *a mulți pacienți*“. Când substantivul regent este articulat hotărât (*părerea*), genitivul cu *al, a, ai, ale* nu poate apărea în imediata sa vecinătate, ci apare numai dacă după substantiv mai este cel puțin un cuvânt („*părerea cunoscută a multor pacienți*“).

Tot confuzia dintre prepoziție și componentul *a* al genitivului îi determină pe unii să evite, considerând că este greșit, genitivul exprimat cu ajutorul lui *a* și al unui determinant cu desinență specifică (*a multor* + substantiv) când acesta se află în relație de coordonare cu alt genitiv exprimat anterior: „plecarea *copiilor* și *a multor profesori*“, „plecarea *copiilor* sau *a multor profesori*“. Ambele construcții sunt corecte, pentru că, în coordonare, prin elementul *al (a, ai, ale)* se reia centrul grupului nominal (în exemplele date, *plecarea*), dovadă că se realizează acordul acestuia cu substantivul substituit: „*plecarea copiilor* și *a multor profesori*“, dar „*proiectul copiilor* și *al multor profesori*“. Pe lângă aceste construcții, sunt corecte și cele cu prepoziția *a*: „plecarea *copiilor* și *a mulți profesori*“, „plecarea *copiilor* sau *a mulți profesori*“. Exprimarea genitivului și cu *a*, și prin desinență este greșită, așa cum am arătat, numai când acesta urmează imediat unui substantiv articulat hotărât: „plecarea *a multor profesori*“, în loc de „plecarea *multor profesori*“ sau „plecarea *a mulți profesori*“.

Al (a, ai, ale) este analizat în gramatica tradițională ca articol posesiv sau genitiv, iar în *Gramatica limbii române* (GALR 2005/2008) și în *Gramatica de bază a limbii române* (GBLR 2010), în funcție de context, ca marcă a genitivului (*doi elevi ai Mariei*), pronume semiindependent (*Ai Mariei sunt premianți*) ori formant în structura numeralului ordinal (*al doilea, a doua*).

Confundarea prepoziției a cu al, a, ai, ale din structura genitivului

50. „Trebuie să ne reamintim că Romeo și Julieta erau membri *ai* două familii care se urau cu patimă.“ (www.crestin-ortodox.ro, 12.10.2007)

În enunțul din titlu, primul component al grupului sintactic *două familii*, care ar trebui să fie pus în cazul genitiv, este un numeral cardinal, deci un cuvânt invariabil, care nu are formă distinctă pentru genitiv; de aceea, pentru exprimarea relației de genitiv, se apelează la construcția analitică formată din prepoziția *a* + numeral. În consecință, corect e să se spună „membri *a două familii*“ (sau „*membri a două familii*“, dacă sensul exprimat prin substantivul *membri* este nedefinit). În locul prepoziției *a*, care trebuie utilizată în această situație, s-a folosit – greșit – forma de masculin plural (*ai*) a componentului din structura genitivului.

De ce s-a produs această greșeală? În primul rând, pentru că cele două cuvinte – *a* și *ai* – au forme asemănătoare. În al doilea rând, pentru că atât *al (a, ai, ale)*, cât și *a* ajută la exprimarea genitivului, dar nu în același context. Prima condiție – esențială – este aceea ca termenul precedat de *al, a, ai, ale* să fie un *cuvânt variabil*, adică un cuvânt a cărui formă de genitiv-dativ este diferită de forma de nominativ-acuzativ (cerință pe care numeralul cardinal *două*, cuvânt invariabil, nu o îndeplinește). Utilizarea elementului *al (a, ai, ale)* cere însă și alte condiții. Astfel, acesta apare doar când genitivul nu are ca regent un substantiv articulat cu articolul hotărât („*niște membri ai familiilor*“, dar nu „*membri ai familiilor*“) sau când nu se atașează direct regentului articulat cu articolul hotărât („*membri*

respectabili ai familiilor“). În structurile cu elementul *al* (*a*, *ai*, *ale*), forma acestuia trebuie să se acorde în gen și în număr cu substantivul regent (în ultimele exemple, regentul *membri(i)* este masculin plural, prin urmare elementul din structura genitivului are forma de masculin plural *ai*).

În fazele anterioare ale limbii, genitivul cu *al* (*a*, *ai*, *ale*) se utiliza și după substantive articulate cu articol hotărât: „moșiia a baronului Brukental“ (D. Golescu, *Însemnare a călătoriei mele*), „piața a sfântului Ștefan“ (*ibid.*).

O situație specială se înregistrează când primul component al grupului sintactic care trebuie să apară în genitiv este un cantitativ variabil (ca *mulți*, *puțini*, *câțiva*, *numeros*), compatibil cu ambele construcții: „membri ai multor familii“, „membri a multe familii“. Când însă regentul este articulat cu articol hotărât (neurmat de niciun subordonat), este exclus *al* (*a*, *ai*, *ale*), singurele posibilități fiind utilizarea formei flexionare de genitiv a cantitativului sau utilizarea prepoziției *a* + cantitativul la forma de nominativ-acuzativ: „membrii multor familii“, „membrii a multe familii“ (vezi și 49).

La baza producerii unei greșeli ca aceea din titlu, se poate afla fenomenul de hipercorectitudine. Pentru că deseori se utilizează, invariabil, *a* din structura genitivului (în loc de *al*, *ai*, *ale*), chiar și în situațiile în care acesta trebuie să se acorde cu un substantiv exprimat de regulă anterior, unii au „grijă“ să facă acordul și în contexte în care statutul acestui element este, de fapt, diferit (prepoziție, nu component antepus al genitivului), nepermițând acordul.

Confundarea dativului cu genitivul

51. „Au trecut deja nouă ani, și încă mai am puterea să mă lupt, datorită medicamentelor și a susținerii pe care o am din partea părinților și a prietenilor.“ (www.vreasastiu.ro)

Prepozițiile și locuțiunile prepoziționale *contra*, *împotriva*, *înaintea*, *în fața*, *în jurul* etc., care conțin un segment final identic cu articolul hotărât, se construiesc cu genitivul („împotriva

tuturor“) sau cu posesivul („în jurul *meu*“). În coordonare, acestea cer ca, înaintea celui de al doilea element, similar, să apară *al* sau *a* (care „ține locul“ prepoziției sau al locuțiunii prepoziționale), ca în secvența din titlu „din partea părinților și a prietenilor“ sau ca în exemplele: „împotriva fumatului și a alcoolului“, „în jurul său și al familiei sale“, „în fața mea și a ta“.

În schimb, prepozițiile *datorită*, *mulțumită*, *grație* și adverbele *conform*, *contrar*, *aidoma* se construiesc cu dativul și nu cer prezența lui *al* sau a lui *a* înaintea celui de al doilea termen al coordonării. Abaterea de la această regulă este ilustrată în titlu, ca și în exemplele: „execuție conform proiectului și a caietului de sarcini“ (www.kudika.ro, 12.05.2009), „Sunt ceea ce sunt mulțumită familiei și a educației care a început acolo“ (blog.valugi.ro, 10.09.2007); formulările corecte sunt: „datorită medicamentelor și susținerii“, „conform proiectului și caietului de sarcini“, „mulțumită familiei și educației“.

Identitatea dintre forma flexionară de genitiv și cea de dativ favorizează apariția acestei greșeli.

Exprimarea vocativului

52. „Bună, fetele!“ (www.utilecopii.ro, 18.03.2010)

Vocativul, cazul adresării, are în română mai multe posibilități de exprimare, dintre care unele sunt literare, iar altele, neliterare. De pildă, sunt conforme cu norma limbii literare formele identice cu nominativul ale substantivelor proprii și ale unor substantive comune (*Mihai!*, *Ioana!*; *mamă!*, *doamnă!*), formele cu desinența *-e/-ule* la singular, la substantivele masculine comune și la unele proprii (*băiete!*, *doctore!*, *Ioanel!*; *băiatule!*, *domnule!*, *Radule!*) și formele cu *-lor* la plural, la substantivele comune, ambele genuri (*băieților!*, *fetelor!*).

Unele forme de vocativ, cum sunt cele cu desinența *-o* pentru substantive feminine și pentru câteva substantive masculine terminate în *-a* (*fato!*, *Mario!*, *Mirceo!*) sau cele cu desinența *-e* ori *-ă* pentru unele substantive proprii feminine (*Marie!*, *Ană!*), sunt popular-coloqviale.

Formele articulate de nominativ, de tipul *băiatul*, *băieții*, *fata*, *fetele*, pronunțate cu intonația specifică vocativului, sunt nerecomandabile. Deci e greșit spus (fără intenția stilistică de a fi familiar în exprimare) „Bună, *fetele!*“, ca în titlul acestui articol; corect ar fi fost: „Bună, *fetelor!*“ Fac excepție situațiile în care substantivul este centrul unui grup nominal: „*băieții* mei dragi!“, „*fata* mamei!“

În adresarea directă politicoasă, sunt recomandate de normă formulele „*doamnă* directoare“, „*domnișoară* profesoară“, „*domnule* ministru“ etc.

Adjectivul

În limba română, cele mai multe adjective au în flexiune patru forme, marcate prin desinențe diferite pentru a indica genul, numărul și cazul (*acru*, *acră*, *acri*, *acre*). Alte adjective au însă în flexiune trei (*roșu*, *roșie*, *roșii*), două (*mare*, *mari*) sau o singură formă (*gri*).

În utilizarea adjectivului, ca termen subordonat care trebuie să se acorde cu substantivul regent în gen, număr și caz, se înregistrează greșeli care privesc acordul (vezi *infra*, VI) și/sau marcarea desinențială a formelor.

În această secțiune, vom discuta greșelile care apar din cauza folosirii unor desinențe neadecvate la pluralul câtorva adjective.

53. „Bună dimineața, *dragele* mele!“ (Prima TV, 12.04.2009)

Adjectivul *drag* are în flexiune, potrivit normei morfologice actuale, doar trei forme, forma de feminin plural fiind aceeași cu cea de masculin plural: „*dragi* colegi“, „*dragi* colege“. Tendința în utilizarea adjectivului *drag* este de a diferenția femininul plural de masculin, atunci când este antepus substantivului regent sau când adjectivul este substantivizat. Se folosește astfel femininul plural marcat incorect prin desinența *-e* în construcții precum: „*dragele* mele colege“, în loc de „*dragile* mele colege“, „*Dragelor*, ascultați-mă!“, în loc de „*Dragilor*, ascultați-mă!“

Faptul că în postpunere apare forma cu desinența *-i* pentru feminin plural („colege *dragi*“, nu „colege *drage*“) arată că adjectivul are, într-adevăr, trei forme (*drag*, *dragă* și *dragi*). Deci forma corectă de feminin plural este *dragi*, atât în situația în care adjectivul stă înaintea substantivului regent și preia articolul („*dragile* colege“), cât și atunci când este substantivizat („*dragile* mele“).

54. „O singură victorie, în *ultimile* cinci partide“ (Național TV, 3.12.2007)

Spre deosebire de adjectivul *drag*, adjectivul *ultim*, care are patru forme flexionare (*ultim*, *ultimă*, *ultimi*, *ultime*), se folosește adesea la feminin plural sau la neutru plural cu desinența *-i* (de la masculin plural): „*ultimile* cinci partide“, „*ultimile* rânduri“, în loc de „*ultimele* cinci partide“, „*ultimele* rânduri“.

Greșeala apare când adjectivul, în condițiile în care este antepus substantivului, preia articolul hotărât al acestuia (compară „Guvernul a oferit soluții *ultime*“ cu „Guvernul a oferit *ultimele* soluții“).

Folosirea la feminin sau la neutru plural a formei *ultimile* are o explicație fonetică: vocala *i* aflată în vecinătate influențează vocala următoare *e*, care se transformă în *i* (*ultimele* → *ultimile*). Fenomenul fonetic care se produce în această situație se numește *asimilare*.

55. „C. A. are calități *intrinseci*.“ (www.libertatea.ro, comentariu, 9.03.2010)

Într-un context ca acesta, forma de feminin a adjectivului trebuie să aibă nu desinența *-i*, ca la masculin, ci desinența *-e*: „calități *intrinsece*“. Faptul că nu se distinge după gen formele de plural încadrează adjectivul *intrinsec* în clasa de flexiune cu trei forme; or, acest adjectiv prezintă patru forme flexionare: *intrinsec*, *intrinsecă*, *intrinseci* și *intrinsece*.

Greșeala nu se explică prin asimilare vocalică de felul formei *ultimile* discutate mai sus, ci e vorba, în această situație, de „regularizarea” adjectivului *intrinsic* după modelul adjectivului *sec*, cu trei forme, dintre care cea de plural este comună genurilor masculin și feminin: *sec, seacă, seci*.

Verbul

Pentru că morfologia verbului este complexă, și greșelile care apar în utilizarea lui sunt numeroase și de mai multe tipuri. În această secțiune, greșelile selectate le vom împărți în patru grupuri mari, care au în vedere: exprimarea categoriilor de mod, timp, persoană, număr; trecerea verbelor dintr-o conjugare în alta; utilizarea mărcii de reflexiv; comportamentul verbelor impersonale.

Unele greșeli discutate aici privesc grafia, pronunțarea sau sintaxa verbului. Am decis să le cuprindem în capitolul de morfologie, și nu în alte capitole, dedicate grafiei, pronunțării sau sintaxei, pe de o parte, întrucât acestea sunt explicabile cel mai adesea morfologic (prin confuzii, analogii cu alte forme din paradigma verbală etc.), iar uneori au chiar implicații morfologice (vezi, bunăoară, schimbarea locului accentului în trecerea unui verb dintr-o conjugare în alta: *bătem* vs *bățem*, *faceți* vs *făceți*), pe de altă parte, pentru a grupa mai multe greșeli care apar în flexiunea verbală.

Notele istorice care însoțesc multe dintre comentariile pe marginea greșelilor selectate aduc informații despre evoluția unor forme verbale sau a unor utilizări ori despre oscilația dintre variante; ele nu au însă rolul de a încuraja exprimarea neconformă cu norma actuală. Ca de fiecare dată, aceste incursiuni istorice sunt făcute numai cu scopul de a atrage atenția asupra dinamicii limbii și de a oferi o idee despre felul în care norma a impus o formă sau alta, acordând importanță mai mare uneori criteriului morfologic, iar alteori criteriului etimologic sau uzului.

Greșeli în exprimarea modului, a timpului, a persoanei și a numărului

O serie de greșeli apar în folosirea sufixelor gramaticale și a desinențelor care se atașează radicalului verbal. Aceste componente ale formei verbale au un rol gramatical important: sufixele indică modul și timpul, atunci când forma verbală cunoaște și categoria de timp (*citesc, citit; lucrez, lucrând*), iar desinențele, persoana și numărul (*citești, citește; lucrezi, lucrează*). În flexiunea unor verbe, acestea fie nu sunt marcate (*copii*, în loc de *copiez*), fie sunt marcate incorect (*să aibe*, în loc de *să aibă*), fie sunt marcate inutil (*eu ajunseseam*, în loc de *eu ajunsesem*).

Alte greșeli privesc forma radicalului (*vroiam*, în loc de *voiam*) sau forma auxiliarului (de exemplu, *să fii venit*, în loc de *să fi venit*).

Indicativul prezent și conjunctivul prezent

56. „Cum aş putea *să copii* de la colega de bancă?” (www.tpu.ro, 13.05.2011)

În exemplul din titlu, în care verbul *a copia* este la conjunctiv prezent, ca și în exemplul „Cel mai ușor *copii* cu telefonul” (www.adevarul.ro, 31.01.2010), unde același verb este la indicativ prezent, trebuie folosite formele cu sufixul *-ez-*: *să copiez, copiezi*. Nu numai în utilizarea verbului *a copia* apare această greșeală, ci și la alte verbe terminate în *-a* la infinitiv.

Verbele cu sufixul *-a* de infinitiv se împart în două clase, în funcție de prezența sau de absența sufixului *-ez-* la prezentul indicativ și conjunctiv. Astfel, verbe ca *a ateriza, a avansa, a desena, a divorța, a lansa, a lucra* se conjugă cu sufixul *-ez-* (*aterizez, avansez* etc.), iar verbe ca *a căuta, a cânta, a îndopa, a lăuda, a pleca, a zbura* se conjugă fără sufixul *-ez-* (*caut, cânt* etc.). Dacă în cazul verbelor enumerate nu apar ezitări în ceea ce privește utilizarea sau neutilizarea acestui sufix (nu spune nimeni *ateriz, avans* etc. sau *căutez, cântez* etc.), în multe alte situații pot apărea ezitări în alegerea unei forme sau a alteia.

Iată câteva exemple prin care putem să testăm dacă știm să utilizăm varianta corectă: *aderă – aderează, excedă – excedează, ignoră – ignorează, înfiripă – înfirișează, palpită – palpitează, perturbă – perturbează, prelevă – prelevează, resuscită – resuscitează*. Verificând cu ajutorul DOOM², constatăm că, din perechile date, sunt corecte doar variantele: *aderă, excedează, ignoră, înfiripă, palpită, perturbă, prelevă, resuscitează*.

În limba actuală, clasa verbelor cu sufixul *-ez-* este foarte productivă. Datele statistice dovedesc acest lucru: conform DOOM², din 138 de verbe neologice cu sufixul de infinitiv *-a*, 135 se conjugă cu acest sufix, și numai 3 se conjugă fără sufix (Dragomirescu 2009: 222).

Oscilațiile dintre subclasa verbelor cu sufixul *-ez-* și cea a verbelor fără sufixul *-ez-* sunt vechi în limbă, iar multe dintre cele atestate în limba veche nu se mai manifestă în limba actuală. În secolele al XVI-lea–al XVII-lea, sunt atestate forme aparținând ambelor tipuri de conjugare pentru verbe precum *a se apropia, a se asemana, a cerceta, a cugeta, a curma, a cuvânta, a depărta, a împreuna, a împrumuta, a înceta, a lucra, a lumina, a tămâia, a turbura* etc. (Zamfir 2005: 293–327). Forma *lucru* se mai înregistrează și astăzi în Ardeal, în timp ce în restul țării și în limba literară se folosește forma *lucrez*.

Unele verbe, după cum prezintă sau nu în conjugare sufixul *-ez-*, se deosebesc semantic: *acord* [atenție] și *acord* [predicatul cu subiectul], dar *acordez* [un instrument muzical]; *manifest* [interes] „arăt”, dar *manifestez* [pentru pace] „particip la o manifestație”; *ordon* [subalternilor] „dau un ordin”, dar *ordonez* [lucrurile în cameră] „pun ordine”; *însemnez* „aplic un semn de recunoaștere” sau „notez prin scris sau alte semne”, dar *înseamnă* „are o anumită semnificație” (Dindelegan 1987: 81–82).

57. „Dacă chiar *copiează* omul ceva, măcar să pună sursa, este mai frumos așa.” (www.add-at-work.com, 9.01.2010)

În utilizarea verbului *a copia*, se mai poate înregistra o greșeală, de data aceasta în utilizarea formei cu sufix. La indicativ prezent, persoana a 3-a sg. și pl., forma corectă a verbului *a*

copia este *copiază*, nu *copiează*. Greșeala se produce din cauza faptului că, în cazul celor mai multe verbe de același tip, apare în structura sufixului alternanța vocalică *e/ea* la persoana a 3-a (vezi *aterizez* vs *aterizează, desenez* vs *desenează, lucrez* vs *lucrează*). Și în flexiunea verbului *a copia* se produce alternanța *e/ea*, dar, din cauza lui *-i-* din radical, aceasta suferă o modificare fonetică ([kopiɛzə] > [kopiɛzə] > [kopiɛzə]). Aceeași greșeală poate apărea în cazul verbelor *a aprecia, a detalia, a sublinia* (corect: *apreciază, detaliază, subliniază*).

58. „Bănuie că așa a fost politica.” (Realitatea TV, 30.06.2011)

Verbele terminate la infinitiv în *-i* se încadrează în două clase: unele se conjugă la indicativ prezent și la conjunctiv prezent cu sufixul *-esc-* (*-ești-*), celelalte, fără acest sufix.

Multe verbe cunosc în uz variante cu sau fără sufixul *-esc-*: *bănuie* și *bănuiește, cheltui* și *cheltuieste, chinuie* și *chinuiește, dezvăluie* și *dezvăluiește, îngăduie* și *îngăduiește, sforăie* și *sforăiește, stăruie* și *stăruiește, tănuie* și *tănuiește, revizui* și *revizuieste* etc. Dintre variantele date, DOOM² le recomandă uneori pe cele fără *-esc-* (*dezvăluie, îngăduie, sforăie, stăruie*), alteori pe cele cu *-esc-* (*bănuiește, revizuieste, tănuiește*), iar în unele cazuri acceptă ambele forme (*chinuie* și *chinuiește, cheltui* și *cheltuieste*). Sufixul apare la formele de pers. 1 sg., 2 sg., 3 sg. și pl. și prezintă alternanța *sc/șt* când este urmat de una dintre desinențele *-i* sau *-e*: *eu bănuiesc, tu bănuiești, el bănuiește, ei bănuiesc*.

Oscilația dintre formele fără sufixul *-esc-* și cele cu *-esc-* nu este nouă în limbă. Asemenea oscilații au existat în toată istoria limbii. În secolele al XVI-lea–al XVII-lea, se întâlneau ambele forme în cazul unor verbe ca *a despărți, a împărți, a învălui, a luci, a pipăi, a răpi, a simți, a slobozi, a străluci, a suferi, a trebui* (Zamfir 2005: 334–356).

Foarte rar, verbele cu *-i* la infinitiv au sensuri diferite, în funcție de prezența sau de absența sufixului *-esc-*; conform DOOM², *îndoiesc* „dublez” și *mă îndoiesc* „ezit”, dar *îndoi* „împăturesc, încovoi”; *măntuie* (pop.) „termină”, dar *măntuie* și

mântuiește „izbăvește; vindecă“; *ticăie* „face tic-tac“, dar *ticăiește* (pop.) „lucrează încet“. E puțin probabil însă ca vorbitorii să diferențieze semantic cele două forme verbale din fiecare pereche menționată și să le utilizeze ca atare.

59. „Ar fi trebuit să aibe urme la gât.“ (OTV, 17.05.2011)

Verbul *a avea* are la conjunctiv prezent forma literară *să aibă* și câteva variante populare, neacceptate de normă: *să aibe*, *să aive*, *să aivă*. Aceste variante conțin o desinență nepotrivită (*să aibe*) și/sau un radical cu formă incorectă (*să aive*, *să aivă*).

De ce verbul *a avea* trebuie să aibă la conjunctiv prezent, pers. a 3-a sg. și pl., desinența *-ă*, și nu *-e*, ca în exemplul-titlu? Pentru a răspunde la această întrebare, este necesar să comparăm, pe de o parte, conjunctivul cu indicativul și, pe de altă parte, verbul *a avea* cu alte verbe terminate la infinitiv în *-ea* sau în *-a*.

Formele de conjunctiv prezent sunt identice cu cele de indicativ prezent, la care se atașează *să*. Singurele forme diferite de cele de indicativ prezent apar, indiferent de clasa de conjugare, la pers. a 3-a sg. și pl. Astfel, dacă la indicativ prezent, forma de pers. 3 sg. are desinența *-e*, la conjunctiv prezent aceasta are desinența *-ă*, iar dacă forma de pers. a 3-a sg. are la indicativ prezent desinența *-ă*, la conjunctiv prezent apare desinența *-e*. În plus, la conjunctiv prezent, pers. a 3-a sg. și pl. sunt întotdeauna identice. A se compara paradigmele:

Pers. și nr.	A CÂNTA		A TĂCEA	
	Indicativ prezent	Conjunctiv prezent	Indicativ prezent	Conjunctiv prezent
1 sg.	<i>cânt</i>	<i>să cânt</i>	<i>tac</i>	<i>să tac</i>
2 sg.	<i>cânți</i>	<i>să cânți</i>	<i>taci</i>	<i>să taci</i>
3 sg.	<i>cântă</i>	<i>să cânte</i>	<i>tace</i>	<i>să tacă</i>
1 pl.	<i>cântăm</i>	<i>să cântăm</i>	<i>tăcem</i>	<i>să tăcem</i>
2 pl.	<i>cântați</i>	<i>să cântați</i>	<i>tăceți</i>	<i>să tăceți</i>
3 pl.	<i>cântă</i>	<i>să cânte</i>	<i>tac</i>	<i>să tacă</i>

Când radicalul se termină în vocală, verbele prezintă identitatea ind. prez. pers. 3 = conj. prez. pers. 3: *el/ei descuie* – *să descuie*, *el/ei taie* – *să taie*, *el/ei suie* – *să suie*.

Verbul *a avea* are la conjunctiv prezent pers. a 3-a, ca toate verbele terminate în *-ea* la infinitiv, desinența *-ă*: *să aibă*. Utilizarea desinenței *-e* se poate explica prin analogie cu verbele cu infinitivul în *-a*, care, la conjunctiv, au, față de indicativ, desinența *-e* (*el cântă* – *să cânte*, *el mănâncă* – *să mănânce*).

Verbul *a avea* prezintă în flexiune o formă de conjunctiv diferită de cea de la indicativ la pers. a 3-a sg. și pl. și în ceea ce privește radicalul: *el are* – *să aibă*, *ei au* – *să aibă*. Formele cu *-v-* ale radicalului de la conjunctiv prezent *să aivă* și *să aive* nu sunt corecte. Alte forme din paradigma verbului *a avea*, neregulat sub aspectul radicalului, prezintă însă *-v-* (*avea*, *avem*, *aveam*, *avui*, *avut*, *având*).

Forma *să aibe* cunoaște destul de puține atestări în limba veche. În perioada 1640–1780, această formă era rară în comparație cu *să aibă* (Frâncu 2009: 314).

60. „Președinții *se succed*, poporul rămâne dezamăgit.“ (www.financiarul.ro, 6.04.2011)

Același tip de greșeală care apare în utilizarea verbului *a succeda* din titlu apare și la verbul *a preceda*, ca în exemplul: „Românii păstrează cu sfințenie obiceiuri strămoșești care *preced* sărbătorile de iarnă“ (www.mediasinfo.ro, 23.10.2010).

La cele două verbe, mai apare o greșeală ce se poate observa în enunțul: „Replica *succede*, dar și *precede*“ (blogfilozofie.com, 8.01.2011).

Corecte ar fi fost, în toate exemplele date, formele de pers. a 3-a, atât pentru singular, cât și pentru plural, (*se*) *succedă* și *precedă*.

Cele două verbe au pus probleme de încadrare într-o clasă de conjugare sau în alta din cauza oscilațiilor care apar între unele forme din flexiune. În gramatica sa din 1943, Iorgu Iordan arăta că o serie de verbe neologice (*a coincide*, *a conceda*, *a corija*, *a discerna*, *a diviza*,

a poseda, a preceda, a proceda, a succeda) se întâlnesc atât cu forme de conjugarea I (cu infinitivul în *-a*), cât și cu forme de conjugarea a III-a (cu infinitivul în *-e*), iar dintre acestea variantele cu infinitivul în *-a* sunt totuși mai frecvente. Referindu-se însă la raportul dintre indicativ și conjunctiv, Iorgu Iordan menționează că cele mai multe, inclusiv *a preceda*, prezintă la pers. a 3-a indicativ și conjunctiv forme specifice conjugării a III-a: *precede – să preceadă*, iar altele, printre care *a succeda*, „forme șovăitoare”: *succedă și succede*, respectiv *succede și (să) succeadă*. Deși apreciază că mai frecvente sunt variantele care se încadrează în conjugarea a III-a (*succede – (să) succeadă*), sub influența verbului moștenit *a purcede*, lingvistul recomandă, fără a combate o formă sau alta, să nu se amestece variantele care ar aparține unei conjugări cu cele aparținând altei conjugări, adică să se folosească fie *succedă – (să) succede*, fie *succede – (să) succeadă* (Iordan 1943: 129, 138–139).

În lucrările normative actuale, se indică formele de infinitiv cu sufixul *-a*: *a preceda, a succeda*. Aceste verbe trebuie să aibă la indicativ prezent formele *el precedă, ei precedă*, respectiv *el succedă, ei succedă* (după modelul *el cântă, ei cântă*), iar la conjunctiv, ar trebui să prezinte formele *el să precede, ei să precede*, respectiv *el să succede, ei să succede* (după modelul: *el să cânte, ei să cânte*). Cu toate acestea, limba literară a impus „o soluție mixtă” (Gruiță 1994: 19): formele de indicativ prezent *el precedă, ei precedă* (respectiv *el succedă, ei succedă*) corespund conjugării I, cu infinitivul în *-a* (la fel ca *el cântă, ei cântă*), iar formele de conjunctiv prezent *el să preceadă, ei să preceadă* corespund conjugării a III-a, cu infinitivul în *-e* (la fel ca *el să meargă, ei să meargă*).

Mai-mult-ca-perfectul

61. „După douăzeci de minute, noi *promisem* șase cartonașe galbene.” (tv89.bridgeman.ro)

Precum regulile din sport, și regulile gramaticale trebuie respectate, pentru a nu fi sancționați. Regula de la care se abate autorul comentariului din titlu este următoarea: la mai-mult-ca-perfect, la persoanele 1, a 2-a și a 3-a pl., trebuie să apară desinența *-ră-*, de aceea corect era *promiserăm*.

La persoana a 3-a plural, desinența *-ră-* este necesară și pentru a o deosebi de persoana a 3-a singular. Omiterea ei are ca efect producerea dezacordului, așa cum s-a întâmplat în exemplul: „Ele intraseră, iar ei le *făcuse* cu ochiul celor două fete” (tokio-hotel.forumz.ro, 16.01.2011).

Uneori, tot la mai-mult-ca-perfect, apare greșela inversă, adică folosirea desinenței *-ră-* la singular. În exemplul următor, greșeala se produce în ambele sensuri, întâi nu e folosită desinența *-ră-*, iar apoi e folosită în plus: „Trecuseră doi ani în care *nu ne văzusem*... se schimbase și el, *mă schimbaserăm* și eu” (www.zang.ro, 16.03.2010). Corecte erau formele *nu ne văzuserăm*, respectiv *mă schimbasem*.

62. „La un moment dat, chiar tu *spusesei* că *luasei* câteva kilograme bune.” (Pro TV, 11.07.2011)

În enunțul din titlu, apare de două ori greșeala care privește desinența de pers. a 2-a sg. la mai-mult-ca-perfect.

Forma verbală de pers. a 2-a sg., la indicativ mai-mult-ca-perfect, are desinența *-și*, prin urmare ar fi trebuit să se folosească *spuseși* și *luaseși*. Greșeala se explică prin analogie cu alte forme din flexiunea verbului, care au la pers. a 2-a sg. desinența *-i*, nu *-și*. Să se compare formele evidențiate în titlu cu *spui, iei* (indicativ prezent), *spuneai, luai* (indicativ imperfect), *să spui, să iei* (conjunctiv prezent).

Perfectul simplu

63. „Dacă așa *făcui* tu, asta nu înseamnă că așa facem toți.” (www.dacia.club.ro, 2.05.2008)

Deși mai rar decât la mai-mult-ca-perfect, utilizarea greșită a desinenței *-i* în loc de *-și* la pers. a 2-a sg. se constată și la perfectul simplu. Aproximarea ca formă dintre cele două timpuri verbale ale indicativului (mai-mult-ca-perfectul prezintă în plus față de perfectul simplu sufixul *-se-*) explică și apariția unei greșeli de același tip. Verbul *a face*, bunăoară, se folosește greșit

la perfect simplu, ca în titlu, dar și la mai-mult-ca-perfect, ca în: „Tu probabil nu-ți *făcusei* planuri mari pentru sufletul tău“ (www.femeia.ro).

Perfectul simplu, se știe, este folosit în Oltenia pentru a indica o acțiune care s-a petrecut în trecutul apropiat, nedepășind intervalul unei zile. În afara acestui context geografic, perfectul simplu nu indică decât un raport de anterioritate față de momentul vorbirii, neprecizat. Perfectul simplu este utilizat adesea glumeț sau ironic, la persoana a 2-a: „Perfectul simplu, fie pentru că e întâlnit numai în scrisul solemn, fie pentru că se râde pe seama oltenilor care-l întrebuințează în vorbire, se folosește cu ironie în locul prezentului: *veniși, ai?*, se spune cuiva care a întârziat; *făcuși ispravă!* E caracteristic că această valoare apare în general la persoana a 2-a (totuși se zice *o făcui!* «am făcut o greșeală»), ceea ce se explică pe de o parte prin faptul că ironia privește de obicei pe convorbitor, pe de altă parte prin aceea că în limba scrisă perfectul simplu nu apare în dialog, deci la persoana a 2-a este încă mai neobișnuit decât la celelalte“ (Graur 1973: 127–128).

64. „El *venii* și se băgă în sufletul ei, își puse o lăbuță pe spațele ei și adormi torcând fericit.“ (buline-movulii.blogspot.com, 25.10.2011)

Fragmentul dat în titlu este finalul unei „încercări literare“, așa că utilizarea perfectului simplu se justifică. Problema, în această bucatăică de poveste, este că unul dintre verbe la perfect simplu e scris greșit. Acest verb trebuie scris *veni*, tot cu un *-i*, așa cum a fost scris, corect, *adormi*.

Această greșeală apare destul de frecvent la verbe cu infinitivul în *-i* cel puțin din două motive. O cauză e aceea că *-i* final de perfect simplu este accentuat și formează silabă (*ve-ni*, *ci-ti*), fiind, în consecință, *-i* sonor (față de *-i* din (*tu*) *adormi*, *visezi*, care este „soptit“), iar cel care scrie simte această diferență și o marchează grafic prin doi *i*. Pe de altă parte, în paradigma perfectului simplu al verbelor cu infinitivul în *-i* există o formă, cea de persoana 1 sg., care se scrie cu doi *i* (unul fiind sufixul, iar al doilea, desinența): *venii*. Comparând un verb

cu infinitivul în *-i* cu verbe având alt sufix de infinitiv, se poate înțelege de ce, la perfectul simplu, forma de persoana 1 sg. a verbului (*a*) *veni* se scrie cu doi *i*, iar cea de persoana a 3-a sg., cu un *i*. Desinențele (care indică persoana și numărul) sunt aceleași, dar diferă sufixul de perfect simplu (*-a/-ă-*, *-u-*, *-se-*, *-i-* sau *-ă-*) care le precedă:

Pers. și nr.	Inf.: <i>-a</i> <i>a cânta</i>	Inf.: <i>-ea</i> <i>a tăcea</i>	Inf.: <i>-e</i>		Inf.: <i>-i</i> <i>a citi</i>	Inf.: <i>-i</i> <i>a coborî</i>
			<i>a face</i>	<i>a merge</i>		
1 sg.	<i>cânt-a-i</i>	<i>tăc-u-i</i>	<i>făc-u-i</i>	<i>mer-se-i</i>	<i>cit-i-i</i>	<i>cobor-ă-i</i>
3 sg.	<i>cânt-ă-Ø</i>	<i>tăc-u-Ø</i>	<i>făc-u-Ø</i>	<i>mer-se-Ø</i>	<i>cit-i-Ø</i>	<i>cobor-i-Ø</i>

Din compararea verbelor de mai sus, reiese că sufixului *-i* de perfect simplu i se atașează, la pers. 1 sg., desinența *-i*, iar la pers. a 3-a sg., desinența *-Ø*; de aceea, cele două forme se scriu diferit: cu doi *i*, respectiv cu un *i*.

Imperfectul

65. „De ziua ta, *vroiam* să îți reamintesc să nu uiți niciodată de unde ai plecat.“ (www.ofelicitare.ro)

Tot în zi de sărbătoare, de 1 iunie, o reporteră îl întreba pe un copil: „Ce *vroiai* să faci?“ (Antena 1, 1.06.2011).

O greșeală de acest tip se înregistrează foarte des în limba actuală. Atât de frecvent sunt folosite formele verbale *vroiam*, *vroiai*, *vroia*, *vroiași*, *vroiau*, încât mulți poate nici nu își imaginează că ar fi greșite.

Formele de imperfect menționate sunt hibride, rezultate din interferența a două verbe: *a vrea* și *a voi*. Verbul *a vroi*, de la care s-ar obține aceste forme, nu este înregistrat în DOOM² (în DEX 1996 și în MDA 2003, care nu sunt dicționare normative, *a vroi* este totuși menționat, ca variantă coruptă a lui *a voi*). De altfel, exceptând imperfectul, alte forme de la acest verb, precum *vroiesc*, *am vroit*, *aș vroi* etc., se folosesc mult mai rar (căutarea pe motorul Google arată că asemenea forme există,

dar sunt atestate de puține ori). Prin urmare, corecte sunt numai formele de imperfect de la verbul *a vrea* și de la verbul *a voi*, indicate în tabelul de mai jos:

Persoană și număr	A VREA	A VOI
1 sg.	<i>vream</i>	<i>voiam</i>
2 sg.	<i>vreai</i>	<i>voiai</i>
3 sg.	<i>vrea</i>	<i>voia</i>
1 pl.	<i>vream</i>	<i>voiam</i>
2 pl.	<i>vreați</i>	<i>voiați</i>
3 pl.	<i>vreau</i>	<i>voiau</i>

De ce se utilizează formele de imperfect nerecomandate, în locul celor obținute de la unul dintre verbele *a vrea* și *a voi*, și de ce sunt atât de frecvente? Pe de o parte, imperfectul verbului *a vrea* se evită din cauza formelor identice cu formele de prezent (prez. *eu vreau* = imperf. *ei vreau*; prez. *el vrea* = imperf. *el vrea*); pe de altă parte, utilizarea verbului *a voi* la imperfect, dar a lui *a vrea* la prezent ar fi considerată de vorbitori ca nefirească. Pentru consecvență, ar trebui să se utilizeze atât la indicativ prezent, cât și la imperfect, fie verbul *a vrea*, fie verbul *a voi*. Or, acest lucru se constată foarte rar. Atât formele de imperfect ale verbului *a vrea*, cât și formele de prezent ale verbului *a voi* (*voiesc*, *voiești*, *voiește*, *voim*, *voiți*, *voiesc*) sunt simțite de vorbitori ca învechite și, de aceea, sunt evitate.

Viitorul

66. „Or să vă ajute niște cunoștințe.“ (Pro TV, 20.07.2011)

Un tip de viitor, folosit mai ales în limba vorbită, este alcătuit dintr-un element invariabil *o* și forma de conjunctiv: *o să ajut*, *o să ajuți*, *o să ajute*, *o să ajutăm*, *o să ajutați*, *o să ajute*.

La persoana a 3-a plural, acest viitor colocvial se întâlnește frecvent în varianta cu elementul *or*, în loc de *o*. Formulări precum cea din titlu sau din exemplele următoare, deși frecvente, nu sunt corecte: „Să vedeți ce *or să crească* prețurile la

iarnă!“ (forum.ele.ro, 31.01.2011), „Încet, încet, *or să se schimbe* lucrurile“ (f-81-kma.blogspot.com, 5.02.2011), „Atunci ce *or să mai spună*?“ (www.evz.ro, comentariu, 20.06.2011).

Folosirea elementului *or* în loc de *o* se explică prin hipercorectitudine, prin nevoia (și grija) vorbitorului de a diferenția singularul de plural. Cum forma conjunctivului din structura acestui tip de viitor este identică la persoanele a 3-a singular și plural (*el să ajute* – *ei să ajute*), numai auxiliarul ar putea să le diferențieze. În plus, forma cu *or* a acestui tip de viitor își găsește sprijin în altă formă, întâlnită în paradigma așa-numitului viitor popular, care, la persoana a 3-a plural, prezintă elementul *or* (urmat de infinitiv): *or ajuta*, *or crește* ș.a.

Conjunctivul perfect

67. „Sper ca autorul articolului să fii greșit...“ (www.economie.hotnews.ro, comentariu, 18.08.2010)

Nu se știe dacă autorul articolului a greșit, dar cert e că cititorul articolului care a comentat pe marginea respectivului articol a greșit când a scris *fii* în loc de *fi*.

Greșeala apare din cauză că se confundă forma verbului *a fi* la conjunctiv prezent, pers. a 2-a sg. ((*tu*) *să fii*), cu auxiliarul *fi*, identic cu infinitivul, din componența conjunctivului perfect. Acest auxiliar este invariabil, prin urmare se scrie cu un *i* la toate persoanele: (*eu*) *să fi greșit*, (*tu*) *să fi greșit*, (*el*) *să fi greșit*, (*noi*) *să fi greșit*, (*voi*) *să fi greșit*, (*ei*) *să fi greșit*. În schimb, verbul *a fi* la conjunctiv prezent, pers. a 2-a sg. se scrie cu doi *i* – (*tu*) *să fii* –, pentru că unul face parte din radical, iar celălalt este desinența care marchează persoana și numărul. Această formă apare la modul conjunctiv prezent, pers. a 2-a sg., dacă verbele (numai cele tranzitive) sunt utilizate la diateza pasivă, situație în care este exprimat (sau măcar subînțeles) și autorul acțiunii (redat prin complementul de agent): „Trebuie *să fii ascultat* de părinți“, „Nu poți *să fii înțeles* [de nimeni]“. Nu trebuie deci confundată forma verbului la conjunctiv prezent, diateza pasivă, cu forma de conjunctiv perfect (compară

exemplele de mai sus cu exemplele următoare, care conțin aceleași verbe la conjunctiv perfect: „Nu-și amintește *să fi ascultat* acea melodie“, „Nu spera *să fi înțeles* ce i-a spus“).

Imperativul

68. „Nu fă și tu greșeala asta!“ (www.tya-kid.blogspot.com)

Ca să nu facem și noi această greșeală, trebuie să respectăm regula potrivit căreia, la modul imperativ, forma negativă de pers. a 2-a sg. nu se obține de la forma afirmativă (*fă*, în cazul de față) precedată de adverbul de negație *nu*, ci de la forma de infinitiv a verbului (*a*) *face* precedată de *nu*; de aceea, forma corectă de imperativ negativ la pers. a 2-a sg. este *nu face!* Acest tipar (care reprezintă o excepție în sistemul conjugării românești, pentru că la toate celelalte moduri și timpuri, inclusiv la imperativ pers. a 2-a pl., forma negativă se construiește de la cea afirmativă, precedată de *nu*) funcționează la toate verbele: *ia!* – *nu lua!*, *mănâncă!* – *nu mănca!*, *mergi!* – *nu merge!*, *sari!* – *nu sări!*, *vino!* – *nu veni!* etc. *Nu fă*, precum și *nu du*, *nu zi* sunt forme greșite de imperativ negativ, întâlnite frecvent în uz. Acestea se explică prin analogie cu formele afirmative de imperativ, pers. a 2-a sg.: *du*, *fă*, *zi*.

În cazul verbelor *a duce*, *a face*, *a zice*, precum și al verbelor derivate de la ele (ex.: *a reduce*, *a desface*, *a prezice*), formele afirmative de imperativ, pers. a 2-a sg., sunt neregulate, pentru că nu sunt identice cu indicativul prezent, pers. a 2-a sau a 3-a sg., ca în cazul verbelor regulate; compară, pe de o parte, *tu fugi* – *fugi!* sau *el oprește* – *oprește!* cu, pe de altă parte, *tu duci/el duce* – *du!*, *tu faci/el face* – *fă!* sau *tu zici/el zice* – *zi!*

Formele neregulate *du*, *fă* și *zi* sunt moștenite din latină: *du* < lat. *duc*, *fă* < lat. *fac*, *zi* < lat. *dic* (Graur 1968: 202). Formele de imperativ negativ construite de la infinitiv *nu duce*, *nu face*, *nu zice* au fost impuse după modelul majorității verbelor, pentru că *nu du*, *nu fă*, *nu zi* sunt atestate și în limba veche, și în dialectele sud-dunărene (Avram 2005 [1985]: 198–204).

69. „Fi sincer și mărturisește: tu cum ai fost promovat?“ (www.observatorulph.ro)

De ce trebuie scris verbul *a fi* cu doi *i* la imperativ, persoana a 2-a singular? Pentru a înțelege, e necesar să comparăm acest verb cu alte verbe la modul imperativ. În general, formele afirmative de imperativ la pers. a 2-a sg. și pl. sunt identice cu forme de indicativ prezent. Astfel, forma afirmativă de imperativ pers. a 2-a sg. este aceeași cu forma de indicativ prezent, pers. a 2-a sg. ((*tu*) *mergi* – *mergi!*) sau pers. a 3-a sg. ((*el*) *cântă* – *cântă!*), iar forma afirmativă de imperativ pers. a 2-a pl. este identică întotdeauna cu forma de indicativ prezent, pers. a 2-a pl. ((*voi*) *mergeți* – *mergeți!*, (*voi*) *cântați* – *cântați!*).

Verbul neregulat *a fi* se distinge prin faptul că nu prezintă forme de imperativ identice cu cele de indicativ, ci cu cele de conjunctiv: *fii!* – (*să*) *fii*, *fiți!* – (*să*) *fiți*. Forma de pers. a 2-a sg. imperativ se scrie, ca și cea de conjunctiv, cu doi *i*, întrucât un *i* face parte din radical, iar al doilea este desinența care indică persoana și numărul. Acest lucru se observă ușor comparând, în paradigma imperativului, forma de pers. a 2-a sg. *fii* (care are desinența *-i*) cu cea de pers. a 2-a pl. *fiți* (cu desinența *-ți*) sau comparând forma de pers. a 2-a sg. a conjunctivului prezent *să fii* cu celelalte persoane din paradigmă, marcate prin alte desinențe adăugate radicalului *fi-*: (*eu*) *să fiu*, (*el*) *să fie*, (*noi*) *să fim*, (*voi*) *să fiți*, (*ei*) *să fie*.

Spre deosebire de verbul *a fi*, la imperativ, pers. a 2-a sg., verbul *a zice* se scrie cu un *i*, nu cu doi, cum greșit a scris un blogger: „Zii ceva, nu filozofa aiurea!“ (www.makavelis.ro, 25.11.2008). Forma *zi* de imperativ este moștenită din latină (vezi *supra*, 68).

70. „Fii inteligent, nu fii violent!“ (www.spune.org)

În acest enunț, verbul *a fi*, folosit la modul imperativ, pers. a 2-a sg., a fost scris corect la forma afirmativă, dar incorect la forma negativă.

Imperativul este, așa cum am mai arătat, singurul mod care are forme diferite la pers. a 2-a sg., după cum este afirmativ sau negativ, pentru că forma negativă de imperativ pers. a 2-a sg. se construiește de la infinitiv. Pentru a verifica regula enunțată, să se observe perechile: *ascultă!* – *nu asculta!*, *rămâi!* – *nu rămâne!*, *taci!* – *nu tăcea!*, *vorbește!* – *nu vorbi!*

Conform regulii, forma negativă de imperativ, pers. a 2-a sg. a verbului *a fi* nu este aceeași cu forma afirmativă (precedată de *nu*), ci cu infinitivul, scris cu un *i* (*nu fi!* – (*a*) *fi*).

Unii cunosc această regulă și, din grija de a scrie corect, o aplică și în cazul formei negative de conjunctiv cu valoare de imperativ. Așa se explică probabil greșeala din exemplul „*Să nu fi surprins dacă sună imediat!*” (www.arta-impacarii.info), unde forma de conjunctiv a verbului *a fi*, chiar dacă are valoare de imperativ, trebuia scrisă cu doi *i*, întocmai ca forma afirmativă corespondentă: *să fii* – *să nu fii*.

Trecerea verbelor de la conjugarea a II-a (cu sufixul *-ea* la infinitiv) la conjugarea a III-a (cu sufixul *-e* la infinitiv) și invers

Printre greșelile frecvente, în limba actuală, se numără și trecerea unui verb de la conjugarea a II-a la conjugarea a III-a și invers.

De cele mai multe ori, verbele cu infinitivul în *-ea* migrează în clasa verbelor cu infinitivul în *-e*, această migrare fiind favorizată, pe de o parte, de faptul că asemănările din flexiunea celor două clase sunt foarte mari, iar, pe de altă parte, de numărul mic de verbe cu infinitivul în *-ea*, care sunt atrase de cealaltă clasă, mult mai bogată. Clasa verbelor cu infinitivul terminat în *-ea* cuprinde șaisprezece verbe vechi (*a avea*, *a bea*, *a cădea*, *a dura*, *a încăpea*, *a mânea*, *a părea*, *a plăcea*, *a putea*, *a scădea*, *a străvedea*, *a șede*, *a tăcea*, *a vedea*, *a vrea*, *a zăcea*), la care se adaugă derivate cu prefixe noi de la acestea (*a apărea*, *a compărea*, *a dispărea*; *a decădea*, *a revedea*; *a complăcea* etc.) (Brâncuș 1976: 490).

71. „Iubirea poate *apare* la cele mai neașteptate vârste și din cele mai neașteptate direcții.” (www.121.ro, comentariu, 20.02.2007)

Forma de infinitiv din exemplul-titlu ilustrează migrarea verbului de conjugarea a II-a *a apărea* în clasa verbelor de conjugarea a III-a, cu sufixul *-e* la infinitiv. În enunțurile următoare, unde infinitivul face parte din structura condiționalului prezent și din cea a viitorului, întâlnim aceeași greșeală: „Cum mi-*ar* place să mor?” (www.intelepiciune.ro), „Veniturile bugetarilor *vor scăde*” (www.advocate.ro, 5.10.2009), „Legea tichetelor medicale *va prevede* plata serviciilor la cerere” (www.sfatulmedicului.ro, 12.03.2010). Este evident că, în exemplele date, formele corecte ar fi fost: *ar plăcea*, *vor scădea*, *va prevedea*.

Spre deosebire de gruparea din titlu a verbului *poate* cu forma de infinitiv incorectă *apare*, gruparea identică *poate apare* este corectă când *poate* este adverb (substituibil cu adverbul *probabil*), iar *apare* este verb la indicativ prezent, pers. a 3-a sg. (ca în „Să sperăm că *poate apare* soarele și pe strada noastră!”).

72. „Se aude un sunet ciudat, ca și cum *ar bătea* ceva la motor.” (www.scuteristi.ro, forum, 05.07.2010)

Dacă greșeala de mai sus constă în trecerea unui verb de conjugarea a II-a în clasa verbelor de conjugarea a III-a („*poate apare*”, în loc de „*poate apărea*”), cea din enunțul din titlu se produce în sens invers, adică un verb de conjugarea a III-a (*a bate*) la condițional prezent (formă verbală care conține infinitivul) trece în clasa verbelor de conjugarea a II-a, deci prezintă sufixul *-ea*. Prin schimbarea clasei de conjugare a verbului *a bate*, se realizează alternanța vocalică *a/ă* din radical (*bat* – *aș bătea*, la fel ca la verbul de conjugarea a II-a *a tăcea*: *tac* – *aș tăcea*), iar accentul se deplasează de pe radical pe sufix (*ar băte*, la fel ca *ar tăce*, față de *ar bate*).

Trecerea verbului *a bate* în clasa verbelor de conjugarea a II-a se observă și în exemplul următor: „Vrem să îi *bătem* iarăși pe rapidiști” (www.prosport.ro, 4.08.2008). Forma greșită de

conjunctiv prezent *să bătem*, ca și *ar bătea* din titlu, corespunde infinitivului greșit *a bătea* (nu infinitivului *a bate*).

73. „E o știre de bine, *credeți-mă!*“ (TVR 2, 3.03.2011)

Migrarea unor verbe de conjugarea a III-a, cum este *a crede*, în clasa verbelor de conjugarea a II-a poate fi ilustrată și de formele lor de imperativ. Verbele de conjugarea a III-a sunt caracterizate prin accent pe radical: *credeți!*, *scrieți!*, *țineți!*, *ziceți!*; or, schimbarea locului accentului (*credeți!*, *scrieți!*, *țineți!*, *ziceți!*) indică trecerea în clasa verbelor de conjugarea a II-a, terminate în *-ea* la infinitiv (*a dispărea*, *a tăcea*), care au accent pe sufix (*dispăreți!*, *tăceți!*). Un factor care antrenează deplasarea accentului îl reprezintă atașarea pronumelui personal, formă neaccentuată, la verb, gruparea rezultată manifestându-se ca un singur cuvânt (*credeți!*, dar *credeți-mă!*; *scrieți!*, dar *scrieți-ne!* ș.a.).

În cazul unor verbe folosite la imperativ, faptul că sunt atrase în altă clasă de conjugare are și altă consecință. În exemplul „*Făceți-i o declarație de dragoste!*“ (OTV, 2.05.2011), trecerea verbului *a face* de la o conjugare la alta determină nu numai schimbarea locului accentului (*făceți*, față de forma corectă *faceți*), ci și producerea alternanței vocalice *a/ă* în radical (*faceți* vs *făceți*), ca și cum infinitivul ar fi *a făcea*.

Greșeala poate apărea și la formele identice de indicativ prezent sau conjunctiv prezent persoana a 2-a plural ((*să*) *credeți*, în loc de (*să*) *credeți*; (*să*) *țineți*, în loc de (*să*) *țineți* ș.a.).

Concurența dintre cele două conjugări nu este nouă. Valeria Guțu Romalo (2002: 96) arată că procesul de trecere de la conjugarea a II-a spre a III-a și invers se manifestă încă din latină.

Verbe reflexive

Unele verbe se folosesc în mod incorect însoțite de marca reflexivă *se* (*a se râde*, *a se merita*, *a se exista*). Explicațiile care se pot da pentru apariția acestei greșeli sunt, pe de o parte, de natură gramaticală, pe de altă parte, de natură stilistică.

74. „O să vă *conversați* mai mult în contradictoriu.“ (Pro TV, 3.06.2011)

Prezentatoarea horoscopului ar fi trebuit să spună o *să conversați*, fără reflexivul *vă*, pentru a se fi adresat corect reprezentanților unei anumite zodii. Verbul *a conversa* este nereflexiv, prin urmare forme ca *mă conversez*, *te conversezi*, *se conversează*, *ne conversăm*, *vă conversați*, *se conversează* sunt greșite. Marca reflexivă e însă obligatorie când verbul este impersonal (nu are subiect personal), având în această ipostază o formă unică de pers. a 3-a sg., ca în exemplele: „La o cafea, *se conversează* plăcut întotdeauna“ (cu sensul „Toată lumea conversează plăcut la o cafea“), „În biroul nostru, *se conversează* pe orice temă“ (cu sensul „În birou, noi toți conversăm pe orice temă“). Dacă în ultimele două exemple *se conversează* e folosit corect, în schimb, într-un enunț ca „*Andrei se conversează* toată ziua cu prietena lui“, verbul are subiect personal (*Andrei*) și trebuia utilizat fără *se*.

Greșeala afectează și alte verbe, cum ar fi *a divorța*, *a risca*, *a merita*, *a exista*, *a râde*: „Dacă femeia nu mai acceptă situația, *se divorțează*, și copiii rămân buimaci“ (www.garbo.ro, forum, 18.09.2010), „Dacă doriți *să vă riscați*, încercați!“ (www.gradina-florilor.ro, forum, 13.03.2011), „Nu *se merită* să trăiești în România“ (www.razzvan.info, 22.02.2008), „Nu *se exista* înmormântare în sat fără prezența mea“ (www.elady.ro/forums, 16.12.2008), „Nu voi uita cum *ne râdeam* ca nebunele“ (silvia-pojoga.wordpress.com, 12.07.2011). În toate aceste exemple, este evident că nu trebuia să apară reflexivul.

La fel ca în cazul verbului *a conversa*, trebuie deosebite formele greșite de pers. a 3-a sg. cu reflexivul *se* – (*el*) *se divorțează*, *se riscă*, *se râde* –, de formele identice, dar corecte, în care *se* marchează impersonalizarea (în absența subiectului personal): „Cum *se divorțează* după noul Cod Civil?“ (www.agentia.org, 1.04.2009), „Dacă nu se folosește o seringă cu dozajul corespunzător, *se riscă* să se ajungă la comă hipoglicemică“ (www.ziaruldeiasi.ro, 10.10.2007), „Vorbiți de pesimism,

dar la spectacol *se râde* foarte mult“ (teatrulazi.wordpress.com, 4.01.2010). În schimb, *a merita* cu sens impersonal („Pentru atâta lucru, *nu merită* să te deranjezi“) și *a exista*, verb existențial, nu permit în niciun context asocierea cu *se*.

Atragem, de asemenea, atenția asupra distincției dintre construcțiile în care reflexivul este utilizat incorect și cele în care are semnificație posesivă. Să comparăm exemplul dat mai înainte „Dacă doriți să vă riscați, încercați!“, unde reflexivul *vă* nu era necesar, cu exemplele, corecte, unde reflexivul indică posesorul: „Vă riscați viața [voastră]“, „Ne riscăm sănătatea [noastră]“.

În general, verbele cu reflexiv aparțin unui anumit registru stilistic, cei care le folosesc dorind să se exprime familiar, uneori ironic. Este elocvent exemplul verbului *a se criza* (utilizat, rar, și fără reflexiv), creație recentă, neînregistrată în dicționarele actuale, care nu aparține limbii literare (Radu 2007: 185–186).

În cazul verbelor personale, vorbitorii simt probabil că, folosind reflexivul, marchează mai puternic implicarea celui care face acțiunea. În structura altor verbe, ca *a merita* sau *a exista*, apariția reflexivului se poate explica prin modelul verbelor impersonale inerent reflexive (*se cuvine*, *se întâmplă*) sau al celor cu impersonalitate dobândită contextual (*se crede*, *se știe*, *se călătorește*, *se vine*). Formele reflexive incorecte sunt „scuzabile“ numai când intenția stilistică (ironia) este evidentă și când sunt folosite într-un cadru de comunicare adecvat (nu poți folosi, de pildă, aceste forme la un curs, într-o emisiune de știri sau într-un discurs oficial).

Și în limba veche, unele verbe se foloseau când cu forma reflexivă, când fără reflexiv, cum o dovedesc următoarele două exemple, extrase din același text, *Legenda duminicii*, conținând verbul *a (se) râde*: „Iar voi pre aceia nu-i miluiți, ci *vă râdeți* d-înșii“, dar „Și svintele praznice ale mele nu cinstiți, ci ca copiii *râdeți* și vă măscăriți“. Deși pare o inovație actuală, utilizarea cu reflexiv a unor verbe se regăsește și în perioade anterioare. Acest lucru se poate afirma în legătură cu verbul *a risca*, a cărui utilizare reflexivă reprezintă, așa cum arată Andreea Radu (2007: 187–188), reactualizarea unei forme mai vechi, întâlnită în secolul al XIX-lea, dar în alt registru, neliterar. Autoarea citează DLR, cu exemple din Negruzzi („Nimeni *nu s-ar fi riscat* a

merge pe jos singur pe uliți după ce înnoptă“) și din Ghica („Am hotărât... *să ne riscăm* singuri“).

Verbe impersonale

Verbele impersonale sunt de două tipuri: cu valoare impersonală inerentă, adică în orice context („*Se cuvine* să dăm unele explicații“, „*Nu se cade* a vorbi urât despre prieteni“) și cu valoare impersonală dobândită în context în urma procesului de impersonalizare („*Se merge* pe jos“, „*Se ajunge* la timp“) sau de pasivizare („*Se știe* cine este vinovatul“, „*Se cunosc* rezultatele“). Verbele impersonale nu pot avea subiect personal, iar unele dintre ele nici nu acceptă subiectul (*Tună*, „Îi *arde* de joacă“). Când au subiect, acesta poate fi exprimat prin propoziție conjuncțională („Rămâne să mai *analizăm situația*“), printr-o formă verbală nepersonală („Rămâne *de văzut*“, „Se aude *plouând*“, „Mi s-a întâmplat *a minți*“) sau prin echivalente nominale ale lor de tip *asta*, *faptul* („Mi s-a întâmplat *asta*“). Consecința caracteristicilor enumerate este aceea că verbele impersonale se folosesc doar cu formă de persoana a 3-a.

Unele verbe sunt personale într-un context, deci pot fi utilizate la persoane diferite, și impersonale în alt context. În această situație se găsește, de exemplu, verbul *a călători* din construcțiile „Ei *călătoresc* cu metroul“ (personal) vs „*Se călătorește* cu metroul“ (impersonal). Comparând cele două enunțuri, se observă că trecerea de la construcția personală la cea impersonală a avut ca efect dispariția subiectului *ei* și apariția pronumelui reflexiv *se*.

Pentru că nu se are în vedere specificul acestor verbe, în uz apar uneori forme acordate, care sunt greșite, așa cum vom arăta în comentariile exemplurilor de mai jos.

75. „*Ne-am întâmplat* alături într-un mare furnicar de oameni.“ (ronada.com, 4.05.2008)

A se întâmpla este verb impersonal, deci nu poate apărea decât cu formă de persoana a 3-a: „*S-a întâmplat* să fim alături

într-un mare furnicar de oameni.“ În exemplul din titlu, s-a făcut greșit acordul cu pronumele *noi*, considerându-se că acesta e subiectul, neexprimat în context, al verbului *a se întâmpla*.

În textele din limba veche, verbul *a se întâmpla* este înregistrat și ca verb personal: „Și la tocmala nostru *s-au întâmplat* mulți oameni buni și bătrâni“ (*Documente și însemnări românești din secolul al XVI-lea*).

76. „Un tânăr de douăzeci de ani și prietena lui de șaisprezece *erau* să-și piardă viața azi-noapte călare pe o motocicletă.“ (Antena 1, 8.07.2011)

Spre deosebire de *a se întâmpla*, discutat mai sus, verbul *a fi* este, în funcție de context, personal sau impersonal. Ca verb personal, poate apărea la oricare dintre cele trei persoane, la singular și la plural: „Ea *este* mereu aici“, „Ei *sunt* atenți“, „Noi *am fost* în Franța“ etc. Când este impersonal, are formă unică de persoana a 3-a singular: „Dacă *e* să am noroc, am.“

Formularea din titlu sau cea din exemplul „Ce-*s* cu pozele astea?“ (forum.b-o.ro, 25.12.2005) conțin greșeli care constau în utilizarea verbului *a fi* ca verb personal, acordat cu un fals subiect.

În enunțul din titlu, secvența coordonată *un tânăr [de douăzeci de ani] și prietena [lui de șaisprezece]* nu este subiectul multiplu al verbului *a fi*, ci al verbului subordonat *să piardă*: „Era *să-și piardă* viața azi-noapte călare pe o motocicletă *un tânăr de douăzeci de ani și prietena lui de șaisprezece*.“ De asemenea, în enunțul „Ce-*s* cu pozele astea?“, subiectul nu este reprezentat de grupul *pozele astea*, ci de interogativul *ce*, prin urmare verbul trebuie folosit cu forma de singular „Ce-*i* cu pozele astea?“ (vezi răspunsul la întrebare: „Cu pozele astea *e ceva*.“).

Această greșală este generată de fenomenul de hipercorectitudine: vorbitorul se teme să nu facă dezacord între predicat și un presupus subiect la plural, aflat în proximitatea verbului; de aceea, folosește pluralul în locul singularului.

77. „Lui Petru îi *trebuie* cel puțin două mii de euro.“ (Prima TV, 9.06.2010)

Verbul *a trebui* este impersonal, dar devine și personal, în unele contexte (cf. DOOM², p. XCVIII). În DOOM² și în DIN, se indică, pentru utilizarea personală a verbului *a trebui*, formele de persoana a 3-a plural: *trebuiau* (imperfect), *trebui* (perfect simplu), *au trebuit* (perfect compus), *trebuiseră* (mai-mult-ca-perfect), *vor trebui* (viitor).

Prin urmare, sunt acceptabile construcții precum „Ei/Musa-firii *trebuiau* să plece“, „Ei *trebui* să plece“, „Ei *au trebuit* să plece“, „Ei *trebuiseră* să plece“, „Ei *vor trebui* să plece“, în care verbul *a trebui* devine „personal“ datorită atașării subiectului plural *ei/musafirii*. Construcțiile cu acord la plural provin din construcții în care subiectul aparține verbului din subordonată: „Trebuia ca [*ei*] *să plece*“, „A trebuit ca [*ei*] *să plece*“ ș.a.

Sunt respinse însă de norma literară formele conținând sufixul verbal *-esc-*, la indicativ prezent: *eu trebuie*, *tu trebuie*, *el trebuie*, *ei trebuie*. La indicativ prezent, verbul *a trebui* are o singură formă: *trebuie*. În uz, apare mai ales forma incorectă de plural *trebuie*, ca în titlu sau ca în exemplul: „Ei *trebuie* înălțurați“ (www.fabricadebani.ro, comentariu, 27.10.2010). O asemenea greșală este favorizată, pe de o parte, de grija vorbitorului de a face corect acordul cu subiectul, iar, pe de altă parte, de faptul că, la conjunctiv, spre deosebire de indicativ, verbul se conjugă corect cu sufixul *-esc-*: „S-ar putea *să trebuiască* să mai aștepte puțin.“

Adverbul

Greșelile pe care le vom analiza în această secțiune sunt rezultatul fie al confundării adverbului cu adjectivul, fie al încălcării unor reguli sintactico-semantică de construcție.

Confuzii cu adjectivul

Înrudirea adverbului cu adjectivul este bine cunoscută. În multe situații, pentru că au forme identice, statutul de adjectiv sau de adverb se stabilește numai în context, în funcție de regent. De exemplu, *bine* este adverb în „Muncește *bine*“, dar adjectiv în „Este un bărbat *bine*“; la fel, *frumos* este adverb în „Pictează *frumos*“, dar adjectiv în „Are un costum *frumos*“. În alte situații, pe care le vom discuta mai departe, adverbul și adjectivul au forme asemănătoare (*maximum* vs *maxim*, *minimum* vs *minim*) și, de aceea, este necesară analiza atentă a contextului, pentru a le diferenția.

78. „Consumați zilnic *minim* doi litri de lichide!“ (OTV, 18.09.2010)

O greșeală similară cu cea din titlu apare în exemplul: „Perioada de probă pentru angajați va fi de *maxim* un an“ (stiri.acasa.ro, 28.01.2011).

În contextele date mai sus, se confundă, din cauza asemănării formale, adverbul *minimum*, respectiv *maximum*, cu adjectivele *minim* și *maxim*. Statutul de adverb sau de adjectiv depinde de regentul căruia aceste elemente se subordonează. Dacă se subordonează unui substantiv, ele sunt adjective și au forme variabile: *minim*, *minimă*, *minimi*, *minime* („punctaj *minim*“, dar „condiții *minime*“); *maxim*, *maximă*, *maximi*, *maxime* („greutate *maximă*“, dar „viteze *maxime*“). În schimb, dacă se subordonează unui numeral, sunt adverbe, având formele invariabile *minimum* și *maximum*: „*minimum* doi litri“, „*maximum* două ore“. Că sunt adverbe aceste ultime două forme, o dovedește și faptul că, în locul lor, pot apărea și alte elemente adverbiale, compatibile cu numeralul, precum *aproximativ*, *vreo* („Consumați zilnic *aproximativ/vreo* doi litri de lichide!“).

Și în structura locuțiunilor în care sunt precedate de prepoziția *la*, aceste adverbe trebuie să aibă forma *maximum*, respectiv *minimum*, nu cum au apărut în exemplele: „Să-ți

mărești *la maxim* șansele de a fi salvat“ (OTV, 23.09.2010), „Pericolul de accidentare este redus *la minim*“ (www.gunther-tore.ro).

Construcția conținând adverbul cu forma *maxim* subordonat unui verb, de tipul „Mie îmi place *maxim* ideea“ (jeanette.ro), este respinsă de norma literară.

Încălcarea restricției de utilizare

O altă greșeală rezultă din încălcarea unei restricții particulare de construcție. Este cazul semiadverbului *decât*, sinonim cu *doar* și *numai*, la care ne vom referi aici.

79. „Aseară am mâncat *decât* migdale.“ (www.elady.ro, forum, 26.03.2007)

Semiadverbul restrictiv *decât* presupune raportarea la un verb cu formă negativă: „Aseară *nu am mâncat decât* migdale.“ Frecvent însă, nu se respectă această regulă, *decât* folosindu-se în contextul unui verb afirmativ. Greșeala se explică prin sinonimia pe care *decât* o stabilește cu semiadverbele restrictive permise în context afirmativ, *numai* și *doar*: „Aseară am mâncat *numai* migdale“, „Aseară am mâncat *doar* migdale“.

Semiadverbele restrictive *numai* și *doar* nu sunt sinonime cu *decât* și în context negativ. În exemplele „Aseară *nu am mâncat numai* migdale“ sau „Aseară *nu am mâncat doar* migdale“, utilizarea semiadverbelor *numai* și *doar* are efect cumulativ, nu restrictiv: „Am mâncat, pe lângă migdale, și altceva.“

Utilizarea lui *decât* cu verbul la formă afirmativă e considerată o particularitate muntenească (Avram 2001: 260).

Prepoziția

Prepozițiile sunt cuvinte care stabilesc relații între alte cuvinte (de aceea, sunt numite și „unelte gramaticale“). Se numără,

printre acestea, *cu, de, din, în, la, pe, spre* ș.a. Faptul că au sens relațional, și nu sens noțional evident, așa cum *au, de* pildă, substantivul, verbul sau adjectivul, explică adeseori greșelile care apar în utilizarea prepozițiilor. Aceasta nu e însă singura cauză a utilizării incorecte a prepozițiilor, după cum vom vedea. Neglijarea rolului lor sintactico-semantic (diferit de la un context la altul), influența limbii engleze, confuzia sau hipercorectitudinea sunt posibile cauze ale producerii numeroaselor greșeli care privesc prepoziția.

Anumite greșeli reflectă un uz mai vechi al prepozițiilor, interesant pentru o cercetare morfosintactică de tip istoric, însă în contradicție cu norma actuală.

Tipurile de greșeli asupra cărora vom atrage atenția sunt: utilizarea unei prepoziții în locul alteia, absența prepoziției sau utilizarea superflua a prepoziției. Vor fi discutate, de asemenea, grupările *din punct de vedere* vs *din punctul de vedere*, care trebuie distinse prin articularea sau nearticularea substantivului component *punct*, în funcție de rolul lor în context.

Utilizarea unei prepoziții în locul alteia

De multe ori, înlocuirea unei prepoziții cu alta este determinată de cauze „nobile“, cum este dorința de exprimare elevată sau la modă. Această intenție însă nu este mereu în acord cu normele limbii române literare. Alteori, este vorba de confuzii între prepoziții, care pot primi diverse explicații.

80. „Rămâneți pe telefon!“ (OTV, 9.10.2010)

Se pare că prepoziția *la* nu mai are o „relație“ bună cu substantivul *telefon*, pentru că, din ce în ce mai des, în această combinație, în locul ei se folosește *pe*, iar uneori chiar *în*: „Aș vrea să vă rog să rămâneți *în* telefon“ (OTV, 16.03.2011); „rămâneți *la* telefon“, cum e corect, li se pare unora banal.

În limba actuală, utilizarea prepoziției *pe* s-a extins foarte mult, apărând nu numai în locul prepoziției *la*, ci și în locul

altor prepoziții sau locuțiuni prepoziționale. De exemplu, unii preferă să spună „Ce ați discutat *pe* pauza publicitară?“, în loc

„Ce ați discutat *în* pauza publicitară?“, „Consultați un specialist *pe* nutriție!“, în loc de „Consultați un specialist *în* nutriție!“; „A avut funcția de consilier *pe* probleme *pe* învățământ“, în loc de „A avut funcția de consilier *în* probleme *de* învățământ“; „Și-a asumat răspunderea *pe* cele două legi“, în loc de „Și-a asumat răspunderea *pentru* cele două legi“; „Negocierile *pe* bugetul de la anul au fost aprinse“, în loc de „Negocierile *în legătură cu* bugetul de la anul au fost aprinse“; „Ziarul trebuie să informeze publicul *pe* probleme politice“, în loc de „Ziarul trebuie să informeze publicul *despre* problemele politice“. La aceste exemple, s-ar putea adăuga multe altele, toate ilustrând preferința de utilizare a prepoziției *pe*.

Extinderea utilizării lui *pe* este legată de mai multe aspecte, pe care le vom prezenta în cele ce urmează.

Un prim aspect este acela că *pe* are multe sensuri, unele concrete, altele abstracte, fapt care îi permite să apară în diferite contexte. Astfel, *pe* poate avea sens locativ („Cartea este *pe* masă“), sens temporal („Plecăm *pe* cinci august“ sau „*Pe* ploaia asta stăm în casă“), sens relațional („*Pe* această temă sunt multe de spus“), causal („A fost dat afară *pe* motiv că lipsește“), instrumental („Merge *pe* bicicletă“) sau modal („Îi spun *pe* nume“ ori „Am făcut totul *pe* placul tău“). Toate sensurile menționate au fost dezvoltate în limba actuală, iar dintre acestea, sensul relațional a fost extins cel mai mult.

Tendința de utilizare lărgită a lui *pe* are ca suport și faptul că există o serie de construcții fixate (sau cel puțin frecvente) care conțin prepoziția *pe*, cum sunt cele din enunțurile: „Autorizația se obține *pe* baza unui proiect“, „Au avut *dez*bateri *pe* teme politice“, „Am făcut o clasificare *pe* criterii riguroase“, „A renunțat *pe* motiv că nu are timp“.

Un alt aspect care trebuie avut în vedere pentru extinderea prepoziției *pe* este și influența engleză. Structuri ca *a discuta pe*, *a comenta pe*, *a declara pe*, *articol pe* pot fi puse în legătură cu structurile din engleză conținând prepoziția *on* „*pe*“: *to*

discuss on, to comment on, to declar on, paper on (vezi Croitor 2009: 326).

Pentru extinderea utilizării prepoziției *pe*, e posibil să fi contat și faptul că aceasta e mai scurtă decât multe sinonime contextuale, și deci mai economică (a se compara, pentru sensul relațional, cu sinonimele *despre*, *în legătură cu*, *în ceea ce privește*, *în privința*).

Nu trebuie neglijată nici contribuția jurnaliștilor la creșterea numărului de atestări ale prepoziției *pe*, știut fiind faptul că aceștia influențează în mare măsură exprimarea celor care îi ascultă sau le citesc articolele.

Uneori, asocierea lui *pe* cu unele substantive creează și efecte comice, dacă ne gândim la sensul locativ al lui *pe*, ca în exemple: „B. spune că discuția *pe* ministere va începe după stabilirea majorității guvernamentale” (www.ziareaz.ro, 17.12.2009), „Am înțeles că sunteți specialist *pe* mașini de spălat Indesit” (www.craiovaforum.ro, 12.02.2011), „Laboratorul *pe* grupe de lucru cu evaluarea rezultatelor individuale” (dbb.pub.ro).

Prin urmare, este recomandabil să nu se folosească în mod abuziv prepoziția *pe* acolo unde se pot folosi alte prepoziții.

Multe dintre utilizările actuale ale prepoziției *pe* (mai ales cele relaționale) nu sunt noi, dar în trecut nu erau atât de frecvente ca astăzi, așa cum arată Blanca Croitor (2009: 324–325), care citează exemple din mai mulți autori: „Am judecat *pe* lege” (Iorga), „Astăzi se fac poezii mai mult *pe* subiecte triste” (Vlahuță), „De ce nu tragi tu o interpelare *pe* chestia asta?” (Brătescu-Voinești), „Nu intervin *pe* chestiuni de principii” (Ralea) etc.

81. „Ca șef, dar și *ca și* coleg, cere-i părerea ori de câte ori este posibil!” (www.sanatate-mintala.info)

Stilistic vorbind, utilizarea lui *ca și* în loc de *ca* a devenit în limba actuală motiv de „iritare” pentru Andrei Pleșu, așa cum ar trebui să fie pentru toți vorbitorii de română. Iată ce spune Andrei Pleșu despre acest fenomen:

Un alt delir generalizat este frecventa folosire a lui „*ca și*” în loc de „*ca*”. S-a creat obiceiul ca, în anumite cazuri, să se evite o cacofonie brutală prin substituția cu pricina. Ca să nu spui „*ca casa vecinului*”, spui „*ca și casa vecinului*”. În loc de „*ca condiție*” preferi să zici „*ca și condiție*”. Personal, consider, pe de o parte, că fobia cacofoniilor e ușor nevrotică și atestă o specie de semidoctism calofil, iar, pe de altă parte, că, pentru a evita cazurile groase, limba română oferă soluții mai elegante și mai firești. Poți spune „*asemenea casei vecinului*”, sau „*drept condiție*”. Uimitor e însă altceva: „*și*”-ul salvator e folosit și când nu e nimic de salvat. Ce cacofonie eviți când spui „*ca și soluție*”, în loc de „*ca soluție*”? Sau „*ca și profesor*”, în loc de „*ca profesor*”? Or, această anomalie s-a răspândit galopant, așa încât rareori mai auzi, în asemenea cazuri, versiunea normală (Pleșu 2011: 242–243).

Într-adevăr, de cele mai multe ori, *ca și* apare pentru a evita cacofonia (cum se vede și în titlu) și, de aici, s-a extins și în alte contexte, fiind resimțit de vorbitori chiar ca „ingredient” al exprimării elevate: „Ar trebui *ca și* români (măcar) să cinstim memoria unui mare patriot și a unui mare poet” (www.tvr.ro, comentariu, 6.11.2010), „Încrederea în sine o văd *ca și* acord, *ca și* echilibru între «conținut» și «formă»” (www.coffeechat.ro, comentariu, 7.10.2009).

Teama de a nu produce o cacofonie a dat naștere și altui procedeu de evitare a ei, și anume utilizarea termenului „meta-lingvistic” *virgulă* (care a pierdut teren de când s-a răspândit atât de mult *ca și*): „la o mică, *virgulă*, cantitate de mâncare” (OTV, 20.05.2011). Dar și acest procedeu trebuie abandonat.

Alăturarea a două cuvinte poate crea efecte neufonice, și este, desigur, preferabil ca în vorbirea îngrijită să nu apară. Preocuparea exagerată de a nu face cacofonii nu trebuie să substituie preocuparea de a ne exprima corect; or, folosirea grupării *ca și* în locul lui *ca* este, potrivit normei actuale, o greșală. În locul grupării *ca și*, trebuie folosit doar *ca*, iar pentru a evita o cacofonie avem multe posibilități, în funcție de context: folosirea prepoziției *drept* („A fost propus *drept* candidat la alegerile prezidențiale”, în loc de „A fost propus *ca și* candidat la alegerile prezidențiale”), a locuțiunii prepoziționale *în calitate*

de („În calitate de coleg, cere-i părerea!“; în loc de „Ca și coleg, cere-i părerea!“) sau a altei construcții, echivalentă contextual („L-au ales în funcția de conducător“, în loc de „L-au ales ca și conducător“), folosirea unui verb care se poate asocia cu o proprietate sau o calitate, întocmai ca elementul *ca* (în loc de „Ca și coleg al său, l-am cunoscut foarte bine“, se poate spune „Fiindu-i coleg, l-am cunoscut foarte bine“), schimbarea ordinii cuvintelor (*ca bun coleg*, în loc de *ca și coleg bun*), intercalarea unui cuvânt ori a unor cuvinte între *ca* și termenul care urmează („Spun asta ca un (*bun*) cunosător“, în loc de „Spun asta ca și cunosător“).

Gruparea *ca și* este corectă numai în construcțiile comparative, de tipul: „Ion, *ca și* Maria, preferă marea“, „Ochii ei sunt negri, *ca și* părul“, din care *și* poate să și lipsească („Ion, *ca* Maria, preferă marea“, „Ochii ei sunt negri, *ca* părul“). Dacă însă, în construcțiile comparative, *și* se justifică, având rolul de a focaliza elementul pe care îl precedă, în construcțiile necomparative, cum este cea din titlu, *și* este superfluu. Spre deosebire de construcția comparativă, în care al doilea termen al comparației indică o entitate, adică o persoană, o parte a corpului, un obiect etc. (în exemplele de mai sus, *Maria, părul*), în construcția necomparativă de tipul celei din titlu, termenul care îi urmează lui *ca* (*șef, coleg*) desemnează o proprietate sau o calitate. Această deosebire se corelează cu alta, și anume: în construcția comparativă, termenul care îi urmează lui *ca* (*și*) este fie un substantiv comun articulat, fie un substantiv propriu sau un pronume (un element individualizat într-un anumit grad), pe când, în construcția necomparativă, termenul care îi urmează lui *ca* nu este articulat, tocmai pentru că exprimă o proprietate.

Gruparea *ca și* este corectă, de asemenea, într-o construcție precum: „O lucrare începută e *ca și* terminată“, unde prin *ca și* se exprimă o comparație aparentă.

În afară de construcțiile comparative, *ca și* se mai poate utiliza corect într-un context precum: „E posibil *ca și* tu să ai dreptate“, în care cele două elemente au roluri disociate: *ca* este

un element conjuncțional (făcând parte din gruparea *ca ... să*), iar *și* este semiadverb (având rol de insistență pe lângă *tu*).

Din cele arătate, reiese că norma literară actuală nu acceptă îmbinarea *ca și* în loc de *ca* sinonim cu „drept, în calitate de“. Folosirea lui *ca și* în locul lui *ca* este o abatere ce caracterizează vorbirea ardelenilor și a bănățenilor și este posibil ca și aceasta să constituie o sursă a răspândirii ei (Avram 1987 [1979]: 174).

Este interesant că în secolul al XIX-lea apăreau, alături de locuțiunile conjuncționale *ca și când*, *ca și cum*, și variantele *ca când*, *ca cum*, fără *și*: „Scaunul ei era acolo, talerul, șervetul erau acolo, *ca când* o aștepta dintr-un minut într-altul să vie la masă!“ (D. Bolintineanu, *Manoil*), „Dar luna, *ca cum* s-ar fi temut a lumina fărădelegea, se ascunsese supt negrii nori“ (N. Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*). Foarte probabil, *și* a fost introdus în aceste structuri tocmai pentru a se evita cacofonia; în limba actuală, apar doar formele *ca și cum*, *ca și când*.

82. „Prefectul Capitalei și-a amintit despre situațiile de urgență.“ (www.promptmedia.ro, 13.10.2010)

La exemplul din titlu, adăugăm un alt exemplu, în care, la fel, apare greșit *despre* în loc de prepoziția *de*, cu toate că verbul *a-și aminti* se construiește, în mod normal, cu *de*: „Asta, ca să ne amintim și *despre* o secvență alături de Gh. D.“ (TVR 2, 28.03.2011).

Unele verbe selectează o singură prepoziție, și aceasta este obligatorie: *a se baza pe*, *a consta în*, *a depinde de*, *a se învecina cu*, *a predispuie la* etc. Alte verbe se construiesc pentru un sens cu prepoziție obligatorie, iar pentru alt sens fără prepoziție: *a simpatiza cu* „a împărtăși o idee, o doctrină“ vs *a simpatiza* „a avea sentimente de simpatie față de cineva“, *a vedea de* „a avea grijă“ vs *a vedea* „a percepe cu ajutorul văzului“ (Pană Dindelegan 1999: 69).

Verbul *a-și aminti* se particularizează prin posibilitatea de a se construi cu un complement prepozițional introdus prin prepoziția *de* („a-și aminti de cineva / de ceva“) sau cu un complement direct, fără prepoziție („a-și aminti ceva“). Prin

urmare, enunțurile de mai sus erau posibile – și corecte – și fără prepoziție: „Prefectul Capitalei și-a amintit situațiile de urgență”, „Asta, ca să ne amintim și o secvență alături de Gh. D.”

Greșeala constând în utilizarea prepoziției *despre*, în locul lui *de*, după verbul *a-și aminti* se explică prin existența unor verbe care se pot combina cu ambele prepoziții, cum este *a vorbi*: „A vorbit tot timpul *de/despre* ea.” Pe lângă influența exercitată de astfel de verbe asupra verbelor care, în mod normal, cer o singură prepoziție, o altă explicație pentru substituirea unei prepoziții cu alta este aceea că prepozițiile nu au sens lexical clar. Prepoziția *de* are sens mai mult sau mai puțin vag, ceea ce îi permite apariția în foarte multe contexte; din cauza acestui sens vag, ea este substituită adesea de alte prepoziții.

Și mai frapantă este înlocuirea lui *de* cu *despre* într-un context precum „Mie nu îmi place *despre* ea și nu îmi place părul ei” (www.showbiz.ro, 9.11.2011), pe care doar intenția locutorului de a se exprima glumeț sau ironic ar putea-o salva de la încadrarea printre greșelile grave, mai ales pentru că nici construcția „îmi place *de* ea” nu este literară, deși se aude frecvent, în limbaj familiar.

Nu numai prepoziția *de* poate fi substituită cu alta. Verbul *a echivala*, bunăoară, cere prepoziția *cu*, însă uneori aceasta e înlocuită, incorect, cu prepoziția *la*: „Matematic, tura de douăsprezece ore echivalează *la* o zi jumătate de muncă” (www.newspascani.com, comentariu, 25.05.2011).

Unele substituții de prepoziții sunt accidentale, cauzate de lipsa de inspirație, de grabă, de neatenție, de intervenția a diverși factori perturbatori. Numai așa s-ar putea explica, în exemplul următor, înlocuirea prepoziției *la* cu *în*: „Ți-a intrat fusta *în* apă” (Pro TV, 5.11.2007). Construcția fixată „a intra *la* apă” trebuie deosebită de îmbinarea liberă, cu alt sens, „a intra *în* apă”.

83. „Ți place bluza *după* ea.” (sfaturi.eva.ro)

Folosirea lui *după* în locul lui *de pe* este total nerecomandabilă. În limba literară, prepoziția *după* nu are același sens cu

gruparea *de pe*, de aceea nu trebuie folosită nici cu sensul locativ (ca în titlu), nici cu sensul temporal al lui *de pe*, ca în: „*După* atunci îl înșela” (www.youtube.com, comentariu). Sensul general de posterioritate pe care îl exprimă prepoziția *după* în plan spațial („Câinele s-a ascuns *după* ușă”, „Cartea a căzut *după* dulap”) sau temporal („Ajung acasă *după* ora trei”) este diferit de sensul grupării *de pe*, acela de desprindere dintr-un punct situat în plan spațial („Iau cartea *de pe* masă”, „Cartea a căzut *de pe* dulap”) sau temporal („A început să învețe *de pe* întâi august”).

Folosirea lui *după* în locul lui *de pe* este un muntenism. În schimb, folosirea inversă, a lui *de pe* în locul lui *după*, se întâlnește mai ales în vorbirea moldovenilor: „Să nu se ia *de pe* noi”, „Se cunoaște *de pe* vorbă / *de pe* ochi”, „Se înrudesc *de pe* mamă” (Avram 2001: 274).

După și *de pe* sunt acceptate, totuși, în variație liberă într-un singur context, în care conformitatea, exprimată de *după*, se întâlnește cu sensul locativ al grupării *de pe*: „copie *după* buletin” sau „copie *de pe* buletin”. Astfel, între *copie* și sursa ei, *pe buletin*, se stabilește contextual o relație de conformitate prin intermediul prepoziției *de*, care indică desprinderea („copie *de acolo/de pe buletin*”). Sensul de conformitate al lui *după* nu corespunde însă sensului locativ al lui *de pe* în alte contexte (compară *după mine* cu *de pe mine*: este corect „A copiat *după mine*”, dar nu se poate spune „A copiat *de pe mine*”).

Pe lângă greșita echivalare a lui *după* cu *de pe*, a apărut și o formă hibridă, care a fost și este respinsă de normă: *dupe*. Crezându-se că *după* este format din *de* și *pe* (finala lui *după* vine, de fapt, din lat. *post*, pe când *pe* – cu varianta sa înv. și pop. *pre* – provine din lat. *super*, *per*) și că *pă* este o pronunțare populară, s-a ajuns la forma hipercorectă *dupe*, folosită mai ales în unele graiuri (Graur 1987: 76). Se pare că astăzi acest *dupe* nu mai este frecvent, iar când se utilizează, se face cu intenție stilistică.

Absența prepoziției sau utilizarea superfluă a prepoziției

De cele mai multe ori, prepoziția se omite, neținându-se seama de rolul ei gramatical. Alteori, tocmai pentru a nu face această greșelă, se utilizează o prepoziție fără ca aceasta să fie necesară.

84. „Un avion suedez cu *o sută cincizeci persoane* la bord a aterizat de urgență la Varna.” (www.romania libera.ro, 1.10.2010)

După cum se știe, numerele începând cu *douăzeci* (excepțând numerele compuse în structura cărora pe ultimul loc este un numeral de la *unu* la *nouăsprezece*; vezi *infra*, **85**) se construiesc cu prepoziția *de*.

Dacă, în anumite tipuri de text, lipsa prepoziției *de* e scuzaabilă și acceptabilă (nu este economic să scrii și prepoziția în formulare administrative sau pe etichetele produselor dintr-un magazin), în altele, într-o redactare îngrijită, trebuie să apară *de*. Iar în exemplul din titlu era necesară prepoziția *de*, fiind vorba de o știre apărută într-un ziar.

Utilizarea prepoziției *de* după numerele cardinale mai mari sau egale cu *douăzeci* și după compusele cu acestea are justificare etimologică. Numerele de felul acesta sunt formate, la origine, cu substantivul *zece*, căruia subordonatul i se atașează prin intermediul prepoziției *de* (*douăzeci de oameni*, ca și *zeci de oameni*). Elementele grupării (*două/trei* ș.a. + *zeci*) s-au sudat, prin urmare substantivul *zece* din structura numeralului compus nu mai are un comportament individual, dar *de* s-a păstrat din structura de origine. În mod analog, se explică prepoziția *de* după numerele compuse nesudate având pe ultimul loc substantivele *sută*, *sute*; *mie*, *mii*; *milion*, *milioane*; *miliard*, *miliarde*: *o sută de participanți*, *trei mii de exemplare*, *o sută de milioane de dolari* (ca și *sute de participanți*, *mii de exemplare*, *milioane de dolari*).

85. „Am selectat *o sută una de greșeli*.”

Titlul cărții, *101 greșeli gramaticale*, nu conține, spre deosebire de acest exemplu, prepoziția *de* după numeralul cardinal cu valoare adjectivală (acordat în gen cu substantivul feminin *greșeală* pe care îl însoțește): *o sută una*. Dacă în exemplul din titlul anterior („o sută cincizeci persoane”) prepoziția nu trebuia să lipsească (corect este „o sută cincizeci *de* persoane”), aici, dimpotrivă, ea nu era necesară. Aceasta este una dintre greșelile explicabile prin hipercorectitudine. Cel care utilizează prepoziția *de* după un numeral care indică un număr mai mare decât *douăzeci* știe numai parțial regula de construire a sintagmelor cu numerele. Într-adevăr, începând cu numeralul *douăzeci*, se utilizează prepoziția *de* (*douăzeci de oameni*, *nouă sute șaptezeci și opt de cărți*, *o mie patruzeci și trei de candidați*), dar nu se utilizează *de* când numeralul mai mare decât *douăzeci* este compus cu un numeral de la *unu* la *nouăsprezece* situat pe ultimul loc în compus (*două sute optsprezece probleme*, *o mie nouă cuvinte*, *un milion cinci sute paisprezece mașini*). Simplificând lucrurile, trebuie reținut că, așa cum numerele de la *unu* până la *nouăsprezece* nu acceptă construcția cu *de*, tot așa nici compusele în care intră acestea nu se asociază cu *de* (*opt case* – *o sută opt case*, *nouăsprezece dolari* – *cinci sute nouăsprezece dolari*, *un milion nouăsprezece mii trei sute unsprezece locuitori*).

86. „Fostă iubită *Guță*” (Kanal D, 13.07.2011)

Nu este recomandabil să scriem sintagme de tipul celei din titlu fără a marca relația dintre componente. În construcția *fostă iubită Guță* se stabilesc două relații: una între *fostă* și *iubită*, care este marcată prin acord (în gen, număr și caz), și alta între *fostă iubită* și *Guță*, care însă nu este marcată în niciun fel. Relația de posesie dintre aceste componente trebuia să fie indicată prin cazul genitiv la al doilea component: *fostă iubită a lui Guță*.

Cazul nu e singura modalitate de a se stabili legătura dintre două grupuri nominale (două substantive). În funcție de context, se pot utiliza fie genitivul, fie o prepoziție (mai frecvent *de*), însă, de cele mai multe ori, se neglijează ambele posibilități, ca în exemplele: „manager *hotel*” (TVR 1, 27.03.2011), în loc de „manager *al hotelului*”; „patron *Steaua*” (Antena 1, 29.07.2011), în loc de „patron *la Steaua*” sau „patron *al Stelei*”; „șofer *camionetă*” (Antena 1, 7.09.2008), în loc de „șoferul *camionetei*”; „președinte *Camera Deputaților*” (TVR 1, 8.03.2011), în loc de „președinte *al Camerei Deputaților*”; „iubitor *animale*” (www.aaz.ro, anunț, 18.04.2010), în loc de „iubitor *de animale*”; „fișa postului *director bancă*” (www.ejobs.ro), în loc de „fișa postului *de director de bancă*”; „localnică *Beijing*” (TVR2, 17.03.2011), în loc de „localnică *din Beijing*”.

Marcarea prin genitiv sau prin prepoziție depinde și de sensul substantivului de pe poziția a doua. Astfel, dacă acest substantiv este folosit cu sens generic, deci nu trimite la o entitate cunoscută, se folosește, de obicei, prepoziția *de*, ca în „director *de bancă*”, iar dacă desemnează o entitate cunoscută, specificată, se folosește genitivul: „directorul *băncii*”. Nemarcându-se însă relația, uneori e greu de înțeles dacă substantivul e folosit generic sau nu. Dintr-o construcție precum „director *bancă*”, nu se înțelege exact dacă persoana respectivă este directorul unei anumite bănci sau dacă are calitatea de director, indiferent de ce bancă ar fi vorba. Numai contextul (textul scris/auzit sau imaginile, la televizor) ne poate ajuta, în acest caz, să distingem utilizarea generică de cea specifică a celui de al doilea component al grupării.

Toleranța față de fenomenul nemarcării relațiilor sintactice depinde de tipul de text în care se produce. Într-un anunț, omiterea unor cuvinte nu este foarte supărătoare, pentru că s-a creat o convenție în acest sens. Dar, chiar și în acest tip de text, pentru evitarea unor confuzii, este nevoie să se folosească elementele de relație. De exemplu, anunțul (lansat pe internet) „breloc *iubitor natură, iubitor animale*” (www.okazii.ro) este probabil ambiguu pentru cei care nu au văzut sau nu au auzit despre

asemenea obiecte. Ambiguitatea rezultă din neprecizarea relației dintre cuvântul *breloc* și ceea ce urmează. Ai putea să te gândești că lipsește prepoziția *pentru*, care ar indica destinația obiectului („breloc *pentru iubitorul de natură*”), sau că între *breloc* și restul sintagmei ar fi o relație de posesie, și atunci ar fi trebuit să apară genitivul („breloc *al iubitorului de natură*”). Căutând însă mai multe informații, găsești fotografiile ajutoare conținând niște brelocuri cu imagini sugestive și chiar un alt text (ca o reformulare) în care este utilizată prepoziția *cu*: „Breloc *cu iubitori de animale, iubitori de natură*”. Rostul discutării pe larg a acestui exemplu a fost tocmai acela de a atrage atenția că, din cauza omiterii prepoziției, pot apărea dificultăți de înțelegere a unui text.

Dacă, în textele de tip anunț, absența prepozițiilor poate fi tolerată într-o anumită măsură (cu condiția de a nu fi afectat sensul), în alte tipuri de texte, aceasta nu este deloc recomandată. Este cu atât mai grav ca astfel de „economii de limbaj” să apară și în conversațiile uzuale, cum se întâmplă în exemplul următor, preluat de pe un forum: „Ghici cine este administrator *rețea* în primărie?” (forum.macin.ro, 2.08.2009).

87. „Se ridică întrebarea firească *care* am afișat-o și noi pe ecran.” (Realitatea TV, 30.06.2011)

Dacă moderatoarea emisiunii din care am extras enunțul-titlu ar fi folosit prepoziția *pe*, ar fi evitat cacofonia rezultată din întâlnirea finalei cuvântului *firească* cu următorul cuvânt, *care*. Pe lângă producerea cacofoniei, moderatoarea respectivă a neglijat și regula potrivit căreia complementul direct exprimat prin pronumele relativ *care* trebuie precedat de prepoziția *pe*. Prepoziția *pe* are rolul de a diferenția complementul direct de subiectul exprimat prin *care*. Astfel, în enunțul „El este omul *care* m-a salvat”, *care* este subiect, iar în „Omul *pe care* l-am salvat mi-a mulțumit”, *pe care* este complement direct. Semnul de recunoaștere că într-o construcție avem complement direct, și nu subiect, este acela că relativul *care* este reluat prin

pronumele personal formă neaccentuată în acuzativ (*îl, o, îi, le*): „omul pe care l-am salvat“, „cartea pe care am citit-o“, „băieții pe care i-am întâlnit“, „cadourile pe care le-ai făcut“. În mod obișnuit, acest pronume neaccentuat se folosește pentru exprimarea dublă a complementului direct, fie că *pe* apare sau nu („L-am întâlnit *pe profesor*“, „Ziarul l-am citit de dimineață“).

Neutilizarea prepoziției *pe* atunci când complementul direct este redat prin pronumele relativ *care* nu este un fapt înregistrat doar în limba actuală. Iată două exemple din secolul al XIX-lea, care arată că *pe* nu este marcat consecvent: „mia *care* mi-o ceri“ (D. Bolintineanu, *Manoil*), „Și câte alte multe lucruri sunt mai vrednice de vedere decât acestea *care* am văzut, *pe care* nu am avut vreme într-o lună de zile [...]“ (D. Golescu, *Însemnare a călătoriei mele*).

Tendința generală este aceea de omitere a prepoziției *pe*. Dar, deși nu există riscul de a o utiliza și unde nu este cazul, trebuie să avem în vedere și faptul că *pe* nu marchează orice complement direct. Apariția lui *pe* depinde de caracteristicile semantico-referențiale ale complementului direct (ce tip de entitate din realitate desemnează cuvântul prin care se exprimă complementul direct). Astfel, *pe* nu se folosește în construcții cu complement direct precum „Am citit *o carte*“ (unde substantivul desemnează un obiect) sau „Nu am citit *nimic*“ (unde pronumele trimite la o entitate nonpersonală și inanimată), dar se folosește obligatoriu în „Am chemat-o *pe ea*“, „L-am văzut *pe Ion*“ sau „Nu am văzut *pe nimeni*“ (unde pronumele și substantivul trimit la persoane). Chiar dacă substantivul cu funcție sintactică de complement direct are ca referent în realitate o persoană, apariția lui *pe* este cerută de caracterul specific, individualizat, al acestuia (să se compare „Caut *profesor*“ – unde substantivul cu funcție de complement direct nu e specificat, individualizat, ci se referă la o calitate – cu „Îl caut *pe profesor*“, unde substantivul precedat de *pe* este individualizat). În ceea ce privește complementul direct exprimat prin *care*, acesta trebuie construit cu prepoziția *pe* și când e folosit pentru un referent uman, și când e folosit pentru un referent nonuman/

nonanimat: „*băiatul pe care l-am cunoscut*“, „*bijuteria pe care am admirat-o*“.

„Din *punct* de vedere“ vs „din *punctul* de vedere“

Considerate în unele gramatici drept variante ale aceleiași grupări cu statut de locuțiune prepozițională, „din *punct* de vedere“ și „din *punctul* de vedere“ reprezintă, de fapt, grupări analizabile diferit. Substantivul component *punct* se articulează sau nu, în funcție de contextele în care apare și, implicit, de caracteristicile grupării (îmbinare liberă sau îmbinare în foarte mare măsură fixată, asemenea unei locuțiuni).

La nivel discursiv, grupările „din *punct de vedere*“ și „din *punctul de vedere*“, foarte asemănătoare ca formă, au, indiferent de combinațiile în care intră, același rol: cel de a introduce sau de a reliefa o idee ori de a ordona ideile după anumite criterii.

88. „România, la coada UE din *punct* de vedere al libertății presei.“ (www.adevarul.ro, 20.10.2010)

Prepozițiile, ca și locuțiunile prepoziționale, impun diverse restricții termenului pe care îl precedă: de caz (*împotriva dușmanului*, dar *la dușman*), de număr (*între/dintre ei* – numai plural), de articulare (*cu trenul*, dar *din/în/spre tren*).

Locuțiunile prepoziționale care cer genitivul (sau un posesiv echivalent cu genitivul: *ta, nostru* etc.) conțin un substantiv articulat ori alt element al cărui segment final este identic cu articolul hotărât: „*în fața ta*“, „*din pricina lui*“, „*prin intermediul nostru*“, „*în jurul casei*“, „*de jur împrejurul pomului*“, „*în afara orașului*“ etc. Ca și în cazul locuțiunilor prepoziționale, dacă gruparea în discuție, care însă nu s-a fixat ca locuțiune, este urmată de un substantiv în genitiv (însoțit de *al*), atunci substantivul *punct* din componența sa trebuie să fie articulat (*punctul*); corect ar fi fost, așadar, „din *punctul* de vedere *al libertății presei*“, ca și „din *punctul* de vedere *al economiștilor*“ sau „din *punctul* de vedere *al directorului*“.

Articularea regentului este o condiție pe care o presupune, de regulă, genitivul: „*colegul Mariei*” sau „*un coleg de clasă al Mariei*”. Mai rar se întâlnește un genitiv care are ca regent un substantiv nearticulat, fapt explicabil prin aceea că substantivul regent nearticulat nu se referă la o persoană, un obiect etc., ci la o proprietate (o calitate), ca în exemplul: „Puțini dintre ei nu sunt profesori, dar speră să devină sau sunt *prieteni ai profesorilor*” (www.noidacii.ro).

Gruparea *din punctul de vedere* nu este rigidă, astfel că substantivul articulat *punctul* din componența ei poate primi un adjectiv pronominal („din punctul *acesta* de vedere” sau „din punctul *nostru* de vedere”) ori un nominal – substantiv sau pronume – în genitiv („din punctul *mamei/ei* de vedere”). Este relevant, pentru statutul de îmbinare liberă al grupării urmate de genitiv, și faptul că uneori se poate schimba topica genitivului, care, indiferent de poziție, cere ca regentul să fie articulat: „din punctul de vedere *al mamei*”, dar și „din punctul *mamei* de vedere”.

89. „Este o perioadă critică din *punctul* de vedere moral cea în care trăim?” (www.ziarullumina.ro, 21.03.2010)

Când gruparea *din punct de vedere* se construiește cu un adjectiv categorial (de tipul *economic, gramatical, juridic, moral, politic, teoretic* etc.), substantivul *punct* din interiorul grupării este nearticulat: „din *punct* de vedere *economic*”, „din *punct* de vedere *politic*” etc.; deci, și în exemplul din titlu, corect ar fi fost „din *punct* de vedere *moral*”.

Gruparea *din punct de vedere* (urmată de un adjectiv) este o construcție fixă, apropiată de statutul de locuțiune, pentru că substantivul *punct* din componența ei și-a limitat posibilitățile de combinare. Substantivul nu acceptă asocieri precum „din punctul *acesta* de vedere *economic*” sau „din punctul *nostru* de vedere *economic*”; de asemenea, secvența nu poate fi disociată, prin intercalarea adjectivului în interiorul ei: nu se poate spune „din *punct economic de vedere*”. Secvența *punct de vedere* funcționează ca un substantiv compus, sinonim cu *perspectivă* („din

punct de vedere moral” = „din perspectivă morală”). Gruparea *punct de vedere* se poate asocia, ca orice substantiv, cu adjective pronominale antepuse („din *acest* punct de vedere”, „din *niciun* punct de vedere” etc.).

Trebuie evitate structuri precum „Dintr-un *punct* de vedere *cultural*, Bucureștiul este mult mai activ” (www.adevarul.ro, 6.06.2010), unde prezența articolului nehotărât ar putea fi explicată numai la nivel discursiv, cu ajutorul lui reluându-se sau evidențiindu-se ceea ce s-a spus anterior.

Un semn al fixării secvenței *din punct de vedere* urmate de adjectiv este și faptul că aceasta poate să lipsească, situație în care adjectivul își schimbă statutul, devenind adverb („Din *punct de vedere* *economic*, stăm prost”, dar și „*Economic*, stăm prost”).

Conjunția

Ca și prepoziția, conjunția este o „unealtă gramaticală”, având rolul de a stabili legătura dintre diversele componente ale enunțului. Greșelile care vor fi exemplificate și explicate, în continuare, privesc înlocuirea unei conjuncții cu alta, elementele corelative și omiterea conjuncției.

Înlocuirea unei conjuncții cu alta

Vom aduce în discuție două situații în care conjuncțiile nu sunt utilizate corect, fie din cauza extinderii sinonimiei din anumite contexte (*ca* să în loc de *să*, în propoziții necircumstanțiale), fie din cauza asemănării formale cu altă conjuncție (*ori* în loc de *or*).

90. „Am vrut *ca* să fim obiectivi.” (OTV, 26.09.2010)

Pentru ca exemplul din titlu să fie corect, este necesar să ștergem cuvântul *ca*. Gruparea *ca* să nu trebuia să apară nici

în enunțurile următoare, în care introduce propoziții necircumstanțiale de diverse tipuri: „Probabil se gândea *ca să* vină cu mine“ (sasu.fairtopic.com, 15.06.2011), „Istoria ne-a învățat *ca să* nu mai credem în nimeni și în nimic“ (www.ziare.com, comentariu, 3.07.2010), „Era bine *ca să* știm și noi ce votăm“ (www.sector3primarie.ro, 28.09.2010), „Gândul meu era *ca să* intru la o facultate“ (miana.geneza.ro, 4.01.2009), „Mereu m-a făcut *ca să* mă simt înjosită“ (www.flu.ro, comentariu, 3.12.2008), „Ideea *ca să* facem multe cămine de bătrâni e bună“ (www.aradon.ro, comentariu, 2.02.2011). În toate aceste situații, era de ajuns *să*.

În schimb, sunt acceptate atât conjuncția compusă *ca să*, cât și conjuncția simplă *să* (care este și marcă a conjunctivului) pentru a introduce o propoziție circumstanțială de scop („Merge în Cipru (*ca*) *să* își petreacă vacanța“) și, mai rar, o propoziție consecutivă („Nu era atât de generos (*ca*) *să* îi satisfacă orice moft“). *Ca să* este corect folosit când poate fi înlocuit, în propoziția circumstanțială de scop, cu grupul *cu scopul să* („Merge în Cipru *cu scopul să* își petreacă vacanța“), iar în propoziția circumstanțială consecutivă, cu grupul *încât să* („Nu era atât de generos *încât să* îi satisfacă orice moft“).

Apariția greșită a lui *ca să* în propoziții necircumstanțiale, cum sunt cele de mai sus, se explică prin extinderea sinonimiei dintre *ca să* și *să*, care introduc propozițiile circumstanțiale de scop și consecutive. La această explicație, se adaugă faptul că *să*, care este și marcă a modului conjunctiv, e resimțit de vorbitor ca insuficient pentru a stabili o relație sintactică, și atunci îi adaugă și elementul *ca*. Dar faptul că greșeala (ridiculizată de I. L. Caragiale, la ale cărui personaje întâlnim chiar *pentru ca să*, în loc de *să*) are justificare nu înseamnă că este și scuizabilă.

Concluzia ce se desprinde este că gruparea *ca să* este corect utilizată numai când introduce propoziții circumstanțiale de scop sau consecutive, nu și când introduce alte propoziții.

Dacă norma actuală nu acceptă folosirea lui *ca să* pentru a introduce propoziții necircumstanțiale, în schimb, în secolul al XIX-lea, *ca să*

era folosit frecvent în asemenea situații: „Mă grăbii dară de a-l ascunde cu mare pază până va veni prilejul *ca să*-l scoatem teafăr peste hotare“ (B. P. Hasdeu, *Ursita*), „Ursul veni așa de repede, încât nu-mi dete timpul *ca să* descarc carabina“ (D. Bolintineanu, *Manoil*), „Safto, zi unui ficior *ca să* poftască aici pe șatrariul Săbiuță [...]“ (V. Alecsandri, *Iașii în carnaval*).

91. „Adevărul nu poate fi apărat decât cu adevăr. *Ori* voi nu-l dețineți.“ (stelapopa.unimedia.md, comentarii, 12.04.2011)

Două greșeli apar în titlu, ambele legate de folosirea conectorului adversativ *or*. În primul rând, s-a confundat conjuncția adversativă neologică *or* cu *ori*, conjuncție disjunctivă; în al doilea rând, nu s-a pus virgulă după această conjuncție: „*Or*[.] voi nu-l dețineți.“

Confuzia dintre *or* și *ori* este cauzată, pe de o parte, de asemănarea lor formală și, pe de altă parte, de faptul că *ori* este pronunțat popular (deci incorect) și [or]: „Nu știu cine a făcut cumpărăturile, Maria *or* Ion“, în loc de „Nu știu cine a făcut cumpărăturile, Maria *ori* Ion“.

Greșeala e destul de frecventă, însă, dacă se are în vedere rolul sintactico-semantic diferit al conectorilor *or* și *ori*, ea poate fi evitată. Testul cel mai simplu pentru a distinge cele două conjuncții este posibilitatea de înlocuire cu un sinonim. Astfel, *or* poate fi înlocuit cu o conjuncție adversativă (*dar*, *iar*, *însă*), pe când *ori* poate fi înlocuit cu *sau*. Aplicarea acestui test arată că în enunțul din titlu nu ar fi fost acceptat *sau*. Mai mult, din punct de vedere sintactic și semantico-pragmatic, există o deosebire mare între cele două conjuncții. Dacă *ori* stabilește, prototipic, relații la nivelul propoziției sau al frazei (între propoziții), *or*, în schimb, e specializat în stabilirea de relații discursive, pragmatice, la nivel transfrastic și, de aceea, apare frecvent la începutul celui de al doilea enunț. Însă, chiar dacă se află în interiorul frazei, *or* (care conectează numai propoziții, nu și componente ale propoziției) are un rol pragmatic evident, marcând opoziția față de cele enunțate anterior.

Conectorul *or* trebuie urmat de virgulă, indiferent dacă apare în interiorul enunțului sau dacă „deschide” un alt enunț (ca în titlu). De asemenea, *or* trebuie precedat de virgulă (după regula tuturor conjuncțiilor adversative) sau de punct și virgulă: „Ne plângem că nu ne merge bine[,] *or*[,] noi nu facem nimic” sau „Ne plângem că nu ne merge bine[:] *or*[,] noi nu facem nimic”.

Greșeli în utilizarea corelativelor

Uneori, la stabilirea unui raport sintactico-semantic participă doar o conjuncție, alteori, o pereche de elemente, dintre care măcar unul este conjuncție. Această pereche se supune, și ea, unor reguli de utilizare, care, în uz, de multe ori sunt încălcate.

92. „*Ori* renunți la partener și cauți pe cineva să o iei de la capăt, fără ascunzișuri, fără minciuni, *sau* îi spui iubitului că l-ai înșelat.” (www.horoscop-astrologie.ro)

Conjuncțiile coordonatoare disjunctive *fie*, *ori*, *sau* (și *au*, învechit și popular) au rolul de a stabili un raport semantic de excludere sau de alternanță între, de obicei, doi termeni desemnând acțiuni, momente, calități etc.: „Dormi *sau* lucrezi”, „Măine *ori* poimăine voi termina lucrarea”. Acest raport semantic este marcat mai intens când conjuncția disjunctivă se construiește cu un corelativ de același tip: „*Sau* dormi, *sau* lucrezi”, „*Ori* mâine, *ori* poimăine voi termina lucrarea”. De altfel, una dintre conjuncțiile coordonatoare disjunctive – *fie* – presupune obligatoriu termenul corelativ: „*Fie* renunți la proiect, *fie* faci tot posibilul să-l termini.”

Pentru a reda în mod clar raportul sintactico-semantic prin perechile de conjuncții disjunctive, se cere ca elementul corelativ să fie o conjuncție identică, nu sinonimă, ca în titlu sau ca în exemplul: „Secretarul general al Organizației de Tineret al PDL va rămâne *fie* în echipa acesteia, *sau* va fi stagiar al altui europarlamentar” (Antena 1, 5.09.2008). Construcțiile nerecomandate, ca acestea două, nu trebuie însă confundate cu

acele construcții, corecte, în care *fie* ajută la exprimarea circumstanțialului concesiv redat prin doi membri aflați în relație de coordonare disjunctivă marcată prin *sau*; de exemplu, „În planurile de afaceri ale companiilor, un nou obicei, *fie* el bun *sau* prost, echivalează cu o nouă șansă de creștere a vânzărilor” (www.businessmagazin.ro, 5.06.2007). Dovada că *fie* nu necesită coocurența unui element identic este faptul că poate fi utilizat și pentru a se exprima un circumstanțial concesiv realizat printr-o structură ai cărei membri sunt în relație de coordonare marcată prin conjuncția copulativă *și*: „Dacă cineva, *fie* el chiar instruit *și* cultivat, n-a observat că în franceză se spune «escroc», va fi înclinat să scrie și să pronunțe «excroc»” (Hristea 1976: 8).

Reținem din cele explicate mai sus că, pentru redarea unui raport disjunctiv, cele două conjuncții trebuie să fie identice. Utilizarea unei conjuncții disjunctive sinonime, nu identice, drept corelativ poate îngreuna înțelegerea enunțului. Într-o construcție complexă, precum cea din exemplul următor, folosirea unei conjuncții disjunctive sinonime ar fi făcut probabil neclare relațiile semantice dintre componentele enunțului: „Ziariștii au de ales: *ori* acceptă salariu tăiat la jumătate, *ori* demisionează *sau* pleacă în concediu fără plată” (www.paginademedia.ro, 26.01.2011). Din exemplul dat, se înțelege că alternanța e stabilită prin perechea de conjuncții *ori*..., *ori*, iar *sau* marchează raportul disjunctiv în interiorul celui de al doilea membru al relației alternative: [*ori* acceptă salariu tăiat la jumătate], [*ori* demisionează *sau* pleacă în concediu fără plată]. De fapt, ziariștii aveau trei posibilități.

În plus, din punct de vedere pragmatic, elementele corelative, fiind identice, ajută mai bine la orientarea cititorului sau a interlocutorului în înțelegerea textului. Rolul acesta e similar cu cel al corelativelor de tipul: *pe de o parte*..., *pe de altă parte*...; *în primul rând*..., *în al doilea rând*...

Și în secolul al XIX-lea se înregistrau uneori, pe lângă perechile de conjuncții disjunctive cu elemente identice, și perechi cu elemente

sinonime: „Atunce din nou în dușmani se aruncă mai cumplit. / Ungurul văzându-l iarăși rămâne încremînit, / Pierde toată bărbăția ce nădejde-i însuflă, / Și ori pleacă ca să fugă, sau prins de război se dă“ (C. Negruzzi, *Aprodul Purice*).

93. „Aflăm mai multe despre acest subiect, *cât și* despre altele la «Dimineața mondenă».“ (Antena 1, 2.07.2011)

Locuțiunea conjuncțională copulativă *cât și* se construiește cu elementul adverbial corelativ *atât*. Elementele perechii *atât... cât și...* s-au fixat în această structură (adverbele *atât și cât* pierzându-și sensul pe care îl au în mod independent), pentru a marca împreună ideea de cumul. Corect este, așadar, fie „Aflăm mai multe *atât* despre acest subiect, *cât și* despre altele la «Dimineața mondenă»“, fie „Aflăm mai multe despre acest subiect *și* despre altele la «Dimineața mondenă»“.

Greșeala apare prin analogie cu celelalte locuțiuni conjuncționale copulative, *precum și*, *ca și*, care nu se construiesc cu un corelativ: „Alimentația, sportul, *precum și* odihna sunt necesare pentru o viață sănătoasă“, „Au stabilit itinerarul, *ca și* data plecării“.

Omiterea conjuncției

Absența conjuncției nu este un fenomen frecvent și nu are consecințe semnificative în plan gramatical, spre deosebire de absența prepoziției. Totuși, semnalăm o situație în care este recomandabil să nu se omită conjuncția, chiar dacă, în scris, aceasta e substituită printr-o marcare grafică (linia de pauză neprecedată și neurmată de blanc).

94. „Înscrierile se fac între 26–28 iulie.“ (www.market-watch.ro, 3.04.2010)

Prepoziția *între*, ca și *dintre*, cere să fie urmată fie de doi termeni coordonați („între *el și ea*“), fie de un cuvânt la plural

(„între *ei*“). În exemplul din titlu, trebuia să apară conjuncția *și*, pentru a se evidenția relația de coordonare dintre numerele ce exprimă niște date. Greșeala apare din cauza faptului că mai există o posibilitate de exprimare a intervalului orar, peste care construcția cu *între* se suprapune, și anume construcția „în perioada 1–4 aprilie“, unde linia de pauză marchează intervalul. Prin urmare, se spune și se scrie corect ori „între 26 *și* 28 iulie“, ori „în perioada 26–28 iulie“.

Alt exemplu de greșeală de același tip este „distanța dintre București–Constanța“ (www.infoturism.ro). Corecte sunt structurile: „distanța dintre București *și* Constanța“ sau „distanța București–Constanța“.

VI. Greșeli de sintaxă

La nivel sintactic, se urmăresc relațiile pe care o unitate a limbii (cuvânt, grup de cuvinte, propoziție) le stabilește cu altă unitate sau cu alte unități. Aceste relații se supun unor reguli de construcție ce sunt date de statutul unităților implicate. Încălcarea regulilor se produce frecvent, din mai multe cauze, așa cum vom vedea. Dintre greșelile de ordin sintactic, ne vom referi la dezacord, la topica unor cuvinte și la anacolut.

Greșeli în realizarea acordului

Acordul reprezintă concordanța din punctul de vedere al formei între doi (sau mai mulți) termeni, ceea ce înseamnă că unul dintre termeni repetă, integral sau parțial, informația gramaticală a celuilalt termen. Bunăoară, în sintagmele „*casă frumoasă*“, „*casei frumoase*“, informația de gen, număr și caz a substantivului regent *casă*, respectiv *casei*, este preluată de adjectivul subordonat *frumoasă*, respectiv *frumoase*.

Abaterile de la acordul gramatical corect sunt acordul prin atracție și acordul după înțeles (sau semantic). Într-un exemplu ca „Reacția telespectatorilor *m-au neliniștit*“ s-a realizat acordul prin atracție între predicat și termenul cel mai apropiat de acesta, *telespectatorilor*. În alte exemple, ca „*Familia Ionescu m-au vizitat*“ sau „*Unul dintre victime era fiul șoferului*“, s-a făcut, greșit, acord după înțeles, în loc să se facă după formă („*Familia Ionescu m-a vizitat*“, „*Una dintre victime era fiul șoferului*“).

În prima situație, predicatul a fost utilizat la plural, pentru că subiectul este un substantiv colectiv (*familia*) care desemnează o mulțime, iar în a doua situație s-a făcut acordul pronumelui nehotărât *unul* cu referentul din lumea reală de genul masculin (*fiul*). În exemplul următor, în care era vorba de arestarea fostului lider al sârbilor bosniaci, s-au făcut două greșeli reprezentând acorduri după înțeles: „Apelul făcut se referă la faptul că o persoană, a *cărui* stare de sănătate este critică și care nu este capabilă să se apere *singur*, nu poate fi extrădată“ (Antena 1, 31.05.2011). Atât relativul *care*, cât și adjectivul *singur* trebuie să se acorde, după formă, cu substantivul exprimat anterior, *persoană*.

În unele contexte însă, acordul prin atracție sau acordul după înțeles nu sunt greșeli. În construcții ca „limba și literatura *română*“, „geanta și portofelul *meu*“, acordul prin atracție a devenit chiar normă (nu spunem „limba și literatura *române*“, „geanta și portofelul *mele*“). Și acordul după înțeles este acceptat într-un exemplu ca „*Majoritatea* (oamenilor) *au plecat*“, unde subiectul este un colectiv.

Încălcările regulilor acordului primesc, după cum vom vedea, diverse explicații în contextele în care apar, dar asta nu înseamnă, evident, că sunt scuizabile.

Această secțiune va fi alcătuită din mai multe tipuri de greșeli care privesc acordul dintre subiect și predicat, acordul dintre adjectivul de diverse tipuri și substantiv, acordul dintre numeral (adjectival sau substantival) și substantiv, acordul lui *al* (*a*, *ai*, *ale*) din structura genitivului cu termenul pe care îl substituie și acordul pronumelui relativ *care* însoțit de *al* (*a*, *ai*, *ale*), precum și acordul nepermis al adverbului.

Acordul subiectului cu predicatul

Una dintre cele mai grave greșeli gramaticale (și totodată cele mai combătute) o reprezintă, cu siguranță, dezacordul dintre subiect și predicat. Printre circumstanțele care favorizează încălcarea regulilor de acord dintre cei doi constituenți ai

enunțului, menționăm postpunerea subiectului față de predicat, realizarea subiectului printr-un grup de termeni aflați în relație de subordonare sau de coordonare, distanța dintre subiect și predicat. Pentru a evita producerea dezacordului, este foarte important să fim atenți la organizarea construcției, la raporturile logico-sintactice dintre termeni, la tipul de subiect, precum și la tipul de verb cu funcție de predicat.

95. „Mi s-a făcut vrăji.” (OTV, 16.03.2011)

Dezacordul dintre subiect și predicat, care se întâlnește mai ales în comunicarea orală, este favorizat de postpunerea subiectului, ca în exemplul din titlu. Vorbitorul începe enunțul cu predicatul la singular, apoi își dă seama că are nevoie de un subiect la plural, dar nu mai revine asupra formulării. Când subiectul este antepus, este mai puțin probabil ca dezacordul să se producă, forma de număr a acestuia dictând forma predicatului cu care urmează să se asocieze: „*Vrăjile mi s-au făcut*” (aici, și cu deplasare de sens față de topica din construcția din titlu).

În mod similar, greșeala apare când subiectul postpus predicatului este multiplu. Vorbitorul folosește verbul la singular, urmat de un substantiv tot la singular, cu funcția de subiect, apoi mai adaugă unul, completarea dând naștere unui subiect multiplu, care cere ca verbul (antepus) să fie la plural. Așa rezultă o construcție precum „*Îmi place muzica și dansul*.”

Dezacordul se înregistrează frecvent în contexte cu verbe impersonale, verbe care au numai formă de persoana a 3-a, din cauza caracteristicilor sintactico-semantică evidențiate în context, și care, atunci când au subiect, preferă postpunerea acestuia. În titlu, ca și în exemplele următoare, conținând verbe impersonale (unele dintre ele, în ipostaza de verbe pasiv-impersonale), acordul se face greșit la singular: „*Îi merge afacerile*”, „*Îmi convine condițiile*”, „*Mi s-a făcut vrăji*”, „*Mi s-a expus cerințele*”, „*Se știe răspunsurile*”. În alte utilizări, când verbele sunt personale (având forme nu numai de persoana a 3-a), acordul nu ridică probleme: „*Dușmancele mi-au făcut vrăji*”, „*Șefii mi-au expus cerințele*”, „*Ei știu răspunsurile*”.

96. „Publicul *au ales*, votând prin sms concurenții de pe locurile întâi și doi.” (www.romaniainternational.com, 9.04.2011)

Așa cum am arătat mai sus, o abatere de la regula acordului este acordul după înțeles. Greșeala apare când subiectul este exprimat printr-un substantiv cu sens colectiv folosit la numărul singular, de tipul *echipă, juriu, public*. Faptul că substantivul colectiv denumește un ansamblu de elemente nu trebuie să influențeze realizarea acordului. Substantivul colectiv poate fi folosit atât la singular, cât și la plural (*echipă* vs *echipe, juriu* vs *jurii, public* vs *publicuri*), impunând predicatului, în consecință, acord la singular sau la plural.

În titlu, predicatul trebuia să fie la singular, pentru că și subiectul exprimat prin substantiv colectiv este la singular: „Publicul *a ales*.” În exemplele următoare, de asemenea, acordul predicatului trebuie făcut la singular, în locul acordului, semantic sau după înțeles, la plural, pentru că substantivele colective din poziția de subiect (*comisia, lumea*) sunt la singular: „*Comisia au considerat* că este necesară continuarea cercetării” (cis01.central.ucv.ro, 15.01.2011), „*Toată lumea s-a oprit pe loc și s-au bucurat* de concert” (Pro TV, 1.07.2011). Corecte sunt deci formele verbale *a considerat* și *s-a bucurat* (la fel ca forma de singular *s-a oprit* a celui alt verb, din același enunț).

Spre deosebire de română, în engleză substantivul colectiv poate impune predicatului acord la plural, când acesta se referă la fiecare membru în parte al ansamblului: *The people were very glad* „Lumea era foarte bucuroasă”.

Și în cazul în care subiect este substantivul colectiv *mass-media*, acordul trebuie să se realizeze tot la singular, după formă, nu după sens, conform DOOM²: „*Mass-media are* o mare importanță în viața omului”, nu „*Mass-media au* o mare importanță în viața omului”. Faptul că se comportă ca un substantiv colectiv singular se vede și în forma de genitiv-dativ articulat hotărât (*mass-mediilor*, nu *mass-mediilor*), precum și în acordul la singular cu adjectivul („*mass-media modernă*”); vezi și 46.

Tot prin acord după înțeles s-ar putea explica greșeala din exemplul următor, unde nu apare un substantiv colectiv, ci un pronume relativ: „Știm cine *au negociat* aceste prețuri“ (Realitatea TV, 30.06.2011). *Cine* impune în mod normal predicatului formă de persoana a 3-a singular (*cine a negociat*), dar probabil locutorul l-a folosit privitor la mai multe persoane.

97. „Dezvoltatorii sunt indeciși în ceea ce privesc investițiile în piața imobiliară.“ (www.casedelux.ro)

Acordul greșit din titlu este explicabil prin atracție cu termenul următor *investițiile*, care este la plural. Altă explicație poate fi aceea că locutorul, neînțelegând care element al structurii are statut de subiect, face acordul la plural tocmai de teama de a nu greși (este vorba, și de această dată, de fenomenul numit hipercorectitudine). În realitate, subiectul verbului *a privi* este pronumele relativ invariabil *ceea ce*, care nu poate să impună verbului decât forma de singular.

Structura în *ceea ce privește* este în mare măsură fixată, fiind utilizată pentru exprimarea circumstanțialului de relație. La nivel discursiv, aceasta are rolul de a introduce sau de a reliefa o temă de discuție.

În mod similar se comportă, din punctul de vedere al acordului, grupările *în ce privește*, *cât privește*, în care forma de singular a verbului este impusă de pronumele relative *ce* sau *cât*.

98. „Încă de dimineață, o mulțime de tineri a luat aproape cu asalt Casa Tineretului din Timișoara.“ (www.renasterea.ro, 24.09.2010)

Realizarea acordului într-o asemenea construcție depinde de modul cum analizăm structura *o mulțime de tineri*, aflată în poziția de subiect. Mai precis, depinde de stabilirea elementului cu care predicatul se acordă, adică a centrului din grupul nominal *o mulțime de tineri*, pentru că predicatul nu se acordă cu un termen subordonat din grupul nominal, ci cu centrul

grupului. Astfel, acordul se face la singular sau la plural, după cum se consideră că, în grupul nominal *o mulțime de tineri*, centrul este *mulțime* sau, dimpotrivă, *tineri*.

Dat fiind că prepoziția *de* marchează, de obicei, subordonarea unui element față de altul (ca în „o cutie *de plastic*“, „casa *de acolo*“), primul termen, *mulțime*, s-ar putea interpreta drept centru, și atunci acordul cu predicatul se face la singular, ca în titlu (structura *o mulțime de tineri* are, în această situație, sensul „o mulțime compusă din tineri“). Prepoziția însă nu este mereu semn al subordonării celui de al doilea termen față de primul. În unele structuri, ca în cea similară cu un numeral cardinal mai mare de *douăzeci* – „*douăzeci de oameni*“ – sau în cele conținând elemente adjectivale sau adverbiale de tipul „*astfel de oameni*“, „*altfel de oameni*“, „*atât de frumoasă*“, „*așa de bine*“, *de* se asociază cu primul termen.

Din punct de vedere semantic, *o mulțime de* este interpretabil drept cuantificator (element cantitativ) ce poate fi substituit prin alt element cantitativ ca *mulți*, *puțini*, *câțiva*, *destui*. Faptul că termenul *mulțime* din structură exprimă o cantitate reprezintă un argument pentru a spune că nu el este centrul grupului nominal *o mulțime de tineri*. În plus, dacă enunțul ar continua cu un pronume personal care să substituie grupul nominal, pronumele ar relua, prin acord, mai degrabă informația gramaticală a substantivului *tineri* decât a substantivului *mulțime*, deci ar fi folosit la masculin plural, nu la feminin singular: „Încă de dimineață, o mulțime de tineri au luat aproape cu asalt Casa Tineretului din Timișoara. *Ei erau nerăbdători* să găsească un loc de muncă“ (nu: „*Ea era nerăbdătoare* să găsească un loc de muncă“). Interpretând drept centru al grupului substantivul *tineri*, sensul structurii este „foarte mulți tineri“, care implică acordul la plural.

Statutul celor două componente ale structurii se schimbă însă când primul dintre ele, *mulțime*, este articulat cu articol hotărât. Acest articol are, în general, rolul de a evidenția centrul grupului nominal, determinându-l definit. În această situație, *mulțimea* se analizează drept centru și, în consecință, impune

acord la singular: „*Mulțimea* de tineri *a luat aproape cu asalt* Casa Tineretului.“ De asemenea, când substantivul *mulțime* intră în relație contrastivă cu alt termen, acesta este interpretabil drept centru al grupului nominal, și deci intră în relație de acord cu predicatul: „O *mulțime* de oameni este mai ușor de manipulat decât un *indivîd*“, „O *mulțime* de angajați este mai utilă societății decât o *mulțime* de șomeri“.

99. „La noi, la țară, patru sute de lei *este* o avere.“ (www.monitoruldevaslui.ro, 18.01.2011)

În structurile cu verbul copulativ *a fi*, în care nu există concordanță de număr între cele două grupuri nominale conectate de verb (în exemplul dat, între *patru sute de lei* și *o avere*), se pune problema cu care dintre acestea se acordă verbul copulativ. Problema se rezolvă în urma identificării subiectului verbului. Pentru aceasta, este necesar să ținem seama de cel puțin două criterii care diferențiază subiectul de numele predicativ (al doilea component nominal al structurii).

Un criteriu de luat în considerație pentru a afla care component nominal reprezintă subiectul este topica: de regulă, subiectul ocupă prima poziție (precedă predicatul), iar numele predicativ îi urmează verbului copulativ. Nu întotdeauna însă se respectă această ordine. În structurile emfaticе, de pildă, pentru a reliefa numele predicativ (asociat și cu o anumită intonație), topica e schimbată: „O *avere* sunt patru sute de lei.“

Alt criteriu important este de natură semantico-pragmatică. Subiectul corespunde informației vechi, cunoscute, iar numele predicativ reprezintă informația nouă, adusă în enunț. Cu alte cuvinte, prin intermediul numelui predicativ afirmi un lucru nou despre subiect, care îl califică („Ioana este *frumoasă*“), îl identifică („El este *Ion*“), îl include într-o categorie („Delfinul este un *mamifer*“) sau îl echivalează cu o calitate („Sportul înseamnă/este *sănătate*“). În exemplul din titlu, numele predicativ *o avere* aduce o informație nouă despre subiect, stabilind cu acesta o relație de echivalență. Așadar, corect este: „Patru sute de lei *sunt* o avere.“

E posibil ca greșeala din titlu să aibă și altă explicație, și anume să se considere că subiectul real al construcției este *suma*, subiect neexprimat, care, fiind la singular, impune predicatului acord la singular. Într-adevăr, dacă acest substantiv ar fi fost exprimat, acordul trebuia făcut la singular: „Suma de patru sute de lei *este* o avere.“ Însă o astfel de presuposiție complică analiza și, implicit, realizarea acordului, care, în general, se face în funcție de subiectul prezent în enunț. Așa cum folosim la plural verbul într-o construcție ca „Pe masă *sunt* patru sute de lei“ (nu „Pe masă *este* patru sute de lei“), așa este recomandat să spunem și „Patru sute de lei *sunt* o avere“.

Identificarea greșită a subiectului explică și greșeala din exemplul: „Două flori *este* un minunat wallpaper pentru desktop“ (wallpapere.wallpaperstock.net, 28.04.2009).

În alte construcții, în care pe prima poziție se află o structură cu elemente coordonate (un subiect multiplu), greșeala este rezultatul acordului prin atracție dintre verb și ultimul component al structurii, la singular, ca în exemplele: „Nu întotdeauna *vârsta și experiența îndelungată este* un atu“ (www.pokerheaven.com, 31.05.2011), „*Crearea și păstrarea locurilor de muncă este* un succes al mediului de afaceri bucureștean“ (www.manager.ro, 4.11.2010). Aplicând criteriile enumerate mai sus, deducem că subiectul, realizat printr-o structură cu elemente coordonate, se comportă ca un plural, prin urmare impune predicatului acord la plural.

Acordul adjectivului și al numeralului cu substantivul și „acordul“ adverbului

O serie de dificultăți de realizare a acordului apar în utilizarea adjectivelor propriu-zise și a celor provenite din participiu, care au, în general, în flexiune forme distincte de gen, număr și caz. De asemenea, ridică probleme de acord numerele variabile, care se comportă ca adjectivele. Spre deosebire de adjective și de numere, adverbele nu sunt variabile, deci „acordul“ lor nu este permis.

Acordul adjectivelor

100. „Cinci sute cincizeci de jurnaliști și o sută de camere de luat vederi vor transmite emoția și fastul unei ceremonii *așteptată* cu un interes uriaș de lumea întreagă.“ (TVR 1, 29.04.2011)

Adjectivul trebuie să se acorde cu termenul regent atât în gen și număr, cât și în caz. Deseori însă, se neglijează acordul adjectivului cu substantivul regent în cazul genitiv sau dativ, ca în: „Aflu și eu de existența *unei fete frumoasă*, D. M.“ (fluxuri.preference.net, forum, 15.04.2008). Acest dezacord se produce mai ales când adjectivul este participial, ca în exemplul din titlu sau ca în: „Departajarea candidaților care au obținut medii de admitere egale se face în ordinea descrescătoare a *notei obținută* la proba de desen“ (www.studentsoftheworld.info), „Potrivit *analizei făcută* de Comisia Europeană, raportul cotizanți-pensionari a scăzut de la 3,43 în 1990 la numai 0,79 în 2003“ (www.realitatea.net, 26.03.2009). În cele trei exemple, adjectivele participiale trebuiau să aibă forme de genitiv singular („*unei ceremonii așteptate*“, „*ordinea descrescătoare a notei obținute*“) sau de dativ („*potrivit analizei făcute*“). Greșeala este favorizată de faptul că participiul are, prin natura sa, atât trăsături adjectivale, manifestate prin acord, cât și trăsături verbale, care permit asocierea sa cu subordonați specifici verbului („*nota obținută de candidați*“, „*nota dată candidaților*“, „*o ceremonie așteptată cu un interes uriaș*“, „*nota obținută la proba de desen*“). Compatibilitățile sintactice specifice verbului favorizează interpretarea participiului ca fiind mai puțin legat de substantivul regent. De aceea dezacordul participiului adjectival cu substantivul regent se produce mai ales când acesta e construit cu diferiți subordonați (complemente sau circumstanțiale).

Lipsa acordului se admite când adjectivul este izolat, ca în exemplele: „Apoi a apărut ideea emisiunii, *apreciată* drept interesantă și binevenită de postul de radio Elvas, din Portugalia, unde este difuzată“ (www.flux.md, 17.11.2008), „Calificativul

final se obține prin rotunjirea notei (*obținută* sub formă fracționară) în favoarea studentului“ (www.upt.ro, 2009).

Prudența unora de a realiza acordul adjectivului, asociată cu interpretarea greșită a relației sintactice în care acesta intră, poate duce la un acord incorect în caz. În exemplul „Sindicaliștii par dispuși să acționeze în judecată ministerul de resort pentru aplicarea unei măsuri considerate *abuzive*“ (crisana.ro, 18.11.2009), adjectivul evidențiat grafic trebuia să apară la forma de nominativ, *abuzivă*, cerută de adjectivul participial *considerate*, acordat corect cu genitivul *unei măsuri*. Forma adjectivului *abuzivă* este păstrată dintr-o structură cu nume predicativ ca: „pentru aplicarea unei măsuri considerate ca fiind *abuzivă*“.

101. „Va fi ziua prietenei mele *cea mai bună* și mâine îi cumpăr cadou.“ (www.tpu.ro, 24.07.2011)

Dezacordul în caz cu substantivul regent se produce destul de frecvent și când adjectivul este la gradul superlativ relativ. De pildă, căutând pe motorul Google, am constatat că, dintre cele două structuri cu dezacord – „prietenei mele *cea mai bună*“ și „prietenei mele *bună*“ –, a doua, unde adjectivul este la gradul pozitiv, apare foarte rar în comparație cu prima.

Așa cum adjectivul pronominal posesiv se acordă, în exemplul dat în titlu, cu substantivul *prietenei* în caz („prietenei mele“), la fel și adjectivul propriu-zis *bună* la gradul superlativ relativ trebuie acordat, nu numai în gen și număr, ci și în caz. Adjectivul la gradul superlativ relativ realizează acordul prin ambele componente variabile, marca de superlativ *cel* și adjectivul propriu-zis: „prietenei mele *celei mai bune*“.

Uneori, în alte structuri decât cele cu superlativ relativ, se neglijează acordul în caz al demonstrativului *cel* aflat între substantivul regent și adjectivul subordonat, ca în: „Frumusețea există în sufletul omului *cel bun*“ (sfaturi.eva.ro), „Florile cu parfumul lor te fac să te îndrăgostești de puritatea și gingășia gândurilor *cele bune*“ (www.niuzer.ro, 8.09.2010), în loc de

„omului *celui* bun“, respectiv „gândurilor *celor* bune“. Când însă *cel* intră în structura unor nume proprii, precum Ștefan *cel Mare*, Ecaterina *cea Mare*, acesta nu se acordă cu regentul: lui Ștefan *cel Mare*, Ecaterinei *cea Mare*.

102. „Îți iei o bluză roșie, cu un decolteu mov, o fustă *movă* până la baza genunchilor și o pereche de sandale roșii.“ (animenzup.com, forum, 16.04.2010)

În română, cele mai multe adjective au patru forme distincte pentru a marca numărul și genul. Pe lângă acestea, există și unele adjective invariabile, care au o singură formă pentru toate valorile de gen, număr și caz. Printre adjectivele invariabile, se numără câteva nume de culori, cum sunt *bleu*, *kaki*, *maro*, *mov*, *roz*, *turcoaz*, *vernii*. În cazul unora, acolo unde finala o permite, se constată însă tendința de creare a unor forme diferite pentru gen, acordate cu substantivul regent: „Pe covorul roșu, ele s-au gândit să o repete și să poarte aceeași rochie *turcoază*“ (www.perfecte.ro, 24.09.2010), „Îți stă bine în cămașa *roză*“ (www.faces.md, 28.02.2009).

Aceeași tendință se remarcă în utilizarea câtorva adjective invariabile, terminate în *-ce*: *locvace*, *precoce*, *vivace*. Tendința e ilustrată de exemple în care aceste adjective apar cu o formă inventată de masculin plural: „Fotbaliștii, părinți *precoci*“ (www.adevarul.ro, 30.07.2010), „Amândoi suntem *locvaci*“ (roxanutsa.blogspot.com, 19.02.2011), „Dacă, în copilărie, Gemenii sunt *vivaci*, voioși și *precoci*, la adolescență aceste trăsături se estompează“ (www.elystar.ro, 14.09.2007). Greșeala este favorizată și de faptul că alte adjective terminate în *-ce* nu sunt invariabile, ci au în flexiune două forme (una de singular, ambele genuri, aceeași cu forma de feminin plural, și alta de masculin plural): *rapace*, *rapaci*; *sagace*, *sagaci*; *tenace*, *tenaci*; *vorace*, *voraci*. În cazul acestora din urmă, se înregistrează însă și utilizări invariabile – cu terminația *-ce* – în contexte în care ar trebui să apară forma de plural: „Am doi copii *tenace*“ (forum.desprecopii.com, 29.01.2011), în loc de *tenaci*;

„Înconjurați de câini *vorace*“ (www.targuuiu.ro, 24.07.2006), în loc de *voraci*.

103. „Toate țările *fost comuniste* din Europa Centrală și de Est care au aderat la Uniunea Europeană s-au confruntat cu problema lustrăției.“ (www.citynews.ro, 19.06.2010)

Deducem că România, țară *fostă comunistă*, s-a confruntat, ca toate țările *foste comuniste*, cu problema lustrăției. Așa trebuie utilizat adjectivul participial *fost* și în fraza din titlu, adică acordat cu substantivul regent.

Interpretarea ca adverb – cuvânt invariabil – a adjectivului participial *fost* este greșită. Cu toate că, în presă, *fost* apare foarte frecvent invariabil în asemenea construcții, el are, în realitate, comportament adjectival, deci trebuie să se acorde cu substantivul regent. Acordul nu se face, probabil, deoarece se consideră că, în grupul nominal din care face parte, *fost* este dependent de adjectivul care îi urmează, *comunistă*, deci ar fi adverb. Ca reacție la greșeala constând în „acordul“ adverbului (vezi *infra*, **104**, **105**), apare, în acest caz, greșeala în sens invers: adjectivul participial *fost* este interpretat, greșit, ca adverb, fiind subordonat unui adjectiv (*comuniste*). Această coocurență e însă posibilă, pentru că adjectivul participial *fost* păstrează de la verbul copulativ *a fi*, din care provine, capacitatea de a se construi cu un adjectiv: „țările *au fost comuniste*“ → „țările *foste comuniste*“. La fel se comportă și adjectivul participial *devenit*: „țări *devenite socialiste*“, „țară *devenită independentă*“ (nu spunem „țări *devenit socialiste*“ sau „țară *devenit independentă*“).

Interpretarea incorectă, drept adverb, a lui *fost* din astfel de structuri poate avea ca explicație relația sinonimică pe care o stabilește cu prefixul *ex-* („țară *ex-comunistă*“) ori cu circumstanțiale de tip *anterior*, *până nu demult*, *în trecut*, ca și relația de antonimie cu prefixul *post-* („structuri *postcomuniste*“), toate, elemente, în mod evident, invariabile (Avram 2005 [1999]: 220). Legătura cu prefixul *ex-* e sugerată uneori, grafic, chiar prin legarea cu cratimă a lui *fost* de adjectivul pe care îl

însoțește: „Criza a evidențiat punctele slabe ale statelor *fost-comuniste*“ (www.adevarul.it, 3.11.2009).

„Acordul“ adverbilor

104. „Steluța este un aparat dedicat copiilor *noi născuți*, care proiectează desene și cântă; este *nou-nouță*, în perfectă condiție de utilizare.“ (www.supercars.ro, 29.01.2011)

Greșelile din enunțul-titlu privesc utilizarea cuvântului *nou*. În ambele situații, acesta intră în alcătuirea unor cuvinte compuse, care au valoare morfologică de adjectiv. Însă, în interiorul compuselor, *nou* are statut diferit.

În prima sintagmă, care trebuie scrisă cu cratimă, în forma *nou-născuți*, *nou* este adverb (cu sensul „de curând“), fiind subordonat adjectivului participial *născuți*. Cuvântul compus astfel obținut este un adjectiv care se subordonează substantivului *copiilor*, iar acordul este marcat numai prin elementul flexibil – adjectivul participial *născuți*. Greșeala apare și când compusul, în absența unui regent substantival, are valoare de substantiv, ca în: „Așteptăm cu nerăbdare poze cu *noi născuți*“ (www.utilecopii.ro, 19.03.2010). Substantivul compus *nou-născut* s-a format, în limba română, după modelul fr. *nouveau-né* (Hristea 1981: 61).

În a doua sintagmă, adjectivul *nouă* capătă valoare intensivă prin repetare (în forma derivată cu sufix diminutival), după modelul „o casă *mare-mare*“ (cu sensul „o casă foarte mare“). Forma sa corectă este deci, în contextul dat, *nouă-nouță*, acordându-se cu substantivul regent *Steluța*, numele aparatului „dedicat“ *nou-născuților*. Repetarea adjectivului este un mijloc expresiv de realizare a superlativului, cum se poate observa și în construcția: „Am mâncat o prăjitură *bună-bună* (sau *bună-bunuță*).“

Întorcându-ne la prima greșală din exemplul dat în enunțul-titlu, mai frecvent apare în uz „acordul“ adverbului, care constituie o greșală destul de gravă, cauzată de neînțelegerea relațiilor de subordonare dintre componentele grupurilor

sintactice. Iată și alte exemple: „Nu merg tramvaiele pe bulevardele *teribile* de largi“ (OTV, 31.05.2011), „În administrația locală, angajații sunt *slabi* pregătiți“ (www.cariereonline.ro, 27.05.2010), „Tinerii erau *proaspeți* căsătoriți și nu aveau unde locui“ (www.spectrulrealitatii.ro, 3.07.2010). Corecte în contextele de mai sus sunt formele *teribil*, *slab*, *proaspăt*, pentru că termenii respectivi sunt adverbe subordonate unui adjectiv.

105. „Piața terenurilor a fost *cea* mai puternic afectată de criza economică.“ (www.1001case.ro, 10.11.2010)

Acordul fals afectează adesea adverbul când acesta e la gradul de comparație superlativ relativ. După cum se știe, exprimarea superlativului relativ se realizează – atât în cazul adverbului, cât și în cazul adjectivului – cu ajutorul elementului *cel*. Forma acestui element este în concordanță cu forma adverbului, respectiv a adjectivului. Astfel, când *cel* intră în structura superlativului relativ al unui adjectiv, el are forme diferite, acordându-se, la fel ca adjectivul, cu substantivul căruia i se subordonează („băiatul *cel mai frumos*“, „fata *cea mai frumoasă*“, „băieții *cei mai frumoși*“, „fetele *cele mai frumoase*“); în schimb, în structura superlativului relativ al adverbului, *cel* este invariabil („Băiatul a scris *cel mai frumos*“, „Fata a scris *cel mai frumos*“).

În exemplul din enunțul-titlu, *cel* face parte din structura adverbului la gradul superlativ relativ – *cel mai puternic* –, care se subordonează adjectivului participial *afectată*: „*afectată cel mai puternic*“.

Marca invariabilă *cel* de superlativ a adverbului se confundă adesea cu marca variabilă, acordată, a adjectivului. În următoarele contexte, apare aceeași greșală ca în titlu: „Autoturismele *cele* mai bine cotate sunt cele ale producătorilor germani“ (www.conso.ro, 23.09.2008), „Ei sunt oamenii *cei* mai ușor de manipulat“ (www.hadesrecords.com, 27.01.2007).

Într-un exemplu precum „*Cele* mai atent analizate sunt companiile mari“ (www.romanialibera.ro, 19.06.2011), structura cu

cele poate fi corectă dacă *cele* este analizat ca pronume (echivalent contextual cu pronumele demonstrativ *acelea*), căruia i se subordonează grupul adjectival *mai atent analizate*. Prin urmare, în această lectură avem o construcție cu un adverb la gradul comparativ de superioritate, *mai atent*, subordonat adjectivului participial *analizate*, care se acordă cu *cele*: „*Cele/Acelea analizate mai atent sunt companiile mari.*“

În contextul următor, gruparea cu *cei* este interpretabilă ca îmbinare liberă, nu ca adverb la gradul superlativ: „Slăbuț pentru *cei* ce-au văzut originalul, cam tare pentru *cei* mai ușor impresionabili“ (subtitrari.com.ro). În această interpretare, susținută de opoziția stabilită între „*cei* ce-au văzut originalul“ și „*cei* mai ușor impresionabili“, demonstrativul *cei* din a doua sintagmă se combină cu adjectivul *impresionabili*, căruia i se subordonează adverbul *mai ușor*. *Cei* poate fi înlocuit în contextul dat cu *aceia*: „Slăbuț pentru *aceia* ce-au văzut originalul, cam tare pentru *aceia* mai ușor impresionabili.“

Din cele arătate mai sus, reținem că, pentru a elimina ambiguitățile rezultate din interpretarea lui *cel* – fie ca formant al superlativului, fie ca pronume demonstrativ –, este recomandat, când nu avem intenția de a reda sensul superlativ, să folosim formele „lungi“ ale demonstrativului – *acela, aceea, aceia, acelea* –, în loc de formele „scurte“ *cel, cea, cei, cele*.

Acordul numeralelor

106. „Evenimentul era fixat la ora *doisprezece*.“ (www.kamikazeonline.ro, răspunsuri, 11.05.2011)

Construcția de tip „ora *doisprezece*“ este, din păcate, frecventă în uz, deși norma literară actuală impune acordul în gen al numeralului cardinal cu substantivul pe care îl însoțește (*ora*). Și aici, ca în toate construcțiile pentru exprimarea orei care conțin numeralul *doi* sau un compus cu acesta, acordul se face, în limba literară, la feminin: „ora *două*“, „ora *douăzeci și două*“. Realizarea acordului în astfel de sintagme este, de fapt, o excepție (un acord prin atracție), dovadă că numeralul *unu* sau

numeralul compus cu *unu*, pe lângă același substantiv, *oră*, nu se acordă în gen (se spune „ora *unu*“, „ora *douăzeci și unu*“).

Pentru redarea orei, numeralul trebuie folosit, conform normei literare, la feminin chiar și când substantivul *ora* nu este exprimat: „Ne vom întâlni la *douăsprezece*“ (nu „Ne vom întâlni la *doisprezece*“).

Scrierea cu cifre a numeralului favorizează folosirea incorectă, neacordată, a numeralului: „Evenimentul era fixat la ora *12*“, „Ne vom întâlni la *12*“.

Forma acordată *douăsprezece* din sintagma discutată are o justificare istorică. De la construcții mai vechi ca „*un* ceas după miezul nopții“, „*două* ceasuri după amiază“, s-a ajuns la „ceasul *unu*“, „ceasul *două*“, pentru ca, mai târziu, *ceas* să fie înlocuit cu *oră* (Graur 1971: 150). Abia în secolul al XIX-lea apare substantivul *oră* în acest tip de construcție: „la 2 ore după amiază zi“, „2 ore după miezul nopții“, „era 12 ore din noapte“ (Zafiu 2002).

107. „Peste *doisprezece* mii de români nemulțumiți de bănci s-au organizat în grupuri pe internet.“ (www.primatv.ro, 20.09.2010)

Sub influența numeralelor invariabile, și numerele care au forme diferite în funcție de gen se folosesc, greșit, numai cu forma de masculin.

Greșeala apare adesea când numeralul însoțește un substantiv feminin sau neutru, cu care trebuie să se acorde în gen. În exemplele următoare, acordul numeralului cu substantivul nu s-a făcut: „Fiecare test este format din *doisprezece* întrebări“ (www.festo-didactic.com), în loc de „*douăsprezece* întrebări“; „*Doisprezece* trenuri de călători au înregistrat întârzieri“ (www.ziare-pe-net.ro, 24.06.2011), în loc de „*douăsprezece* trenuri“; „Consider că aceste subiecte sunt de nivelul clasei a *doisprezecea*“ (Pro TV, 19.07.2011), în loc de „nivelul clasei a *douăsprezecea*“.

Tendința de folosire invariabilă a numeralului se constată și în compusele cu substantivul feminin *mii* (ca în enunțul-titlu)

sau cu substantivele neutre *milioane* ori *miliarde*: „opt sute *doisprezece milioane* de lei“ (Prima TV, 13.04.2009), în loc de „opt sute *douăsprezece milioane* de lei“; „*doisprezece miliarde* de dolari“ (www.cavarartigo.com, 5.05.2009), în loc de „*douăsprezece miliarde* de dolari“.

Numeralul cardinal *doi*, precum și compusele cu acesta se acordă cu substantivele *mii*, *milioane*, *miliarde*, cu care formează un numeral compus superior. În exemplele următoare, sugerăm, prin utilizarea parantezelor, structura numeralelor compuse în care intră substantivele menționate: „[[două] mii] de *muncitoare*“ și „[[două] mii] de *muncitori*“; „[[douăsprezece] milioane] de *femei*“ și „[[douăsprezece] milioane] de *bărbați*“; „[[treizeci și două] de mii] de *case*“ și „[[treizeci și două] de mii] de *copaci*“.

108. „Impozite de *câțiva* zeci de lei pentru garaje și cotețe“ (infoportal.realitatea.net, 12.09.2010)

În enunțul din titlu, *zeci* e substantiv de genul feminin (*o zece* – *două zeci*) și funcționează drept centru al grupului nominal „*câțiva zeci* de lei“, iar *câțiva* și *de lei* se subordonează lui. Din cauză că se interpretează greșit drept centru de grup (regent) substantivul subordonat *lei*, de genul masculin, apare greșeala constând în acordul adjectivului pronominal nehotărât cu acesta, în loc să se acorde cu *zeci*. Corect ar fi fost „*câteva zeci* de lei“.

Și în exemplele următoare s-a făcut greșit acordul în gen al adjectivului pronominal interogativ cu *ani*, respectiv cu *metri*, substantive care se subordonează prin intermediul prepoziției *de* centrului de grup *zeci*: „*Câți zeci* de ani o să mai treacă?“ (www.acsoare.com, 26.07.2010), în loc de „*câte zeci* de ani“; „Clienții s-au așezat organizat la coada de mai *mulți zeci* de metri“ (www.dailybusiness.ro, 25.03.2011), în loc de „mai *multe zeci* de metri“.

Aceeași greșeală poate apărea când centrul grupului nominal este substantivul feminin *mii* sau un substantiv neutru de tipul *milioane*, *miliarde*, cărora li se subordonează substan-

tive masculine: „Creator prin excelență, omul a fost privat cu *mulți mii de ani* în urmă de această latură“ (cronicaromana.com, 14.09.2011), în loc de „*multe mii de ani*“; „*Acei milioane de români* nu cred în programul opoziției“ (forum.realitatea.net, 27.10.2010), în loc de „*acele milioane de români*“; „Pe Calea Turzii din Cluj-Napoca s-a petrecut ieri un grav accident de circulație soldat cu pagube de *câțiva miliarde de lei*“ (science.hotnews.ro, 8.08.2011), în loc de „*câteva miliarde de lei*“.

Construcțiile neîntâlnite în uz „*câțiva* sute de lei“, „*câți milioane de ani*“ pot fi un argument în plus pentru a înțelege că determinantul de pe prima poziție a grupului nominal (*cel, cât, câțva, mult* etc.) se acordă în gen – feminin sau neutru – cu substantivul-centru (*sute, zeci, mii, milioane, miliarde*), nu cu substantivul subordonat de pe ultima poziție (*lei, ani* etc.).

Față de situațiile discutate, în contexte precum „*alți două mii de oameni*“, „*ultimii trei sute de lei*“, „*acei opt milioane de lei*“, „*cei cinci miliarde de dolari*“, acordul primului component din fiecare grup se face corect cu substantivul de pe ultima poziție (*oameni, lei, dolari*), *mii, sute, milioane, miliarde* nefiind aici substantive, ci componente ale numeralelor *două mii, trei sute, opt milioane, cinci miliarde*.

Când nu sunt precedate de un numeral cardinal, cuvintele *zeci, sută* – *sute, mie* – *mii, milion* – *milioane, miliard* – *miliarde* sunt substantive, pentru că: exprimă un ansamblu de elemente, nu un număr; au, întocmai ca substantivul, gen fix (feminin sau neutru) și forme diferite de număr (singular și plural); primesc determinanți comuni cu ai substantivului („*mia*“, „*miile*“, „al cincilea *milion*“, „*multe/câte zeci/sute/mii/milioane/miliarde*“); exprimă, prin forma de plural, aproximarea („*zeci/sute/mii/milioane/miliarde de oameni*“) (GBLR 2010: 195–196).

109. „Nouăzeci și *unu* de persoane ar fi fost afectate de descărcarea electrică.“ (www.ziare.com, 4.08.2008)

Destul de frecvent, se înregistrează și dezacordul numeralelor compuse cu *unu*, când acestea se asociază cu substantive feminine sau neutre. În exemplul din enunțul-titlu, numeralul

nouăzeci și unu ar fi trebuit să se acorde cu substantivul feminin *persoane*, acord care s-ar fi marcat prin forma ultimului component, variabil: „nouăzeci și *una* de *persoane*“ (spre deosebire de „nouăzeci și *unu* de *oameni*“). Aceeași greșală apare în exemplele: „cincizeci și *unu* de *flori*“ (butterflycolor.wordpress.com), în loc de „cincizeci și *una* de *flori*“; „douăzeci și *unu* de *universități*“ (Prima TV, 13.04.2009), în loc de „douăzeci și *una* de *universități*“.

Când substantivul este de genul neutru, conform regulilor de acord pe care acesta le impune oricărui adjectiv (acord cu masculinul la singular și cu femininul la plural), numeralul compus cu valoare adjectivală trebuie să aibă formă de masculin când ultimul său element este *unu* și formă de feminin când numeralul conține elementul variabil *doi*. Regulile enunțate sunt încălcate în construcții ca „două sute optzeci și *una* de episoade“ (www.desprestiri.ro, 2010) sau „doisprezece dosare“ (www.-auto-blog.ro, 1.04.2009). Corecte sunt construcțiile „două sute optzeci și *unu* de episoade“ (sau „două sute optzeci și *două* de episoade“) și „douăsprezece dosare“.

Acordul lui *al* (*a*, *ai*, *ale*) din structura genitivului

Genitivul presupune subordonarea față de un nominal: substantiv („*elevul* Mariei“, „*un elev* al Mariei“), pronume („*acela* al Mariei“) sau numeral („*două ale* Mariei“). Uneori, genitivul este cerut de o prepoziție sau de o locuțiune prepozițională: „*împotriva* nedreptății“, „*dedesubtul* cutiei“, „*asupra* problemelor“, „*în locul* fetei“, „*în fața* casei“. În condițiile în care genitivul este format cu *al*, *a*, *ai*, *ale* (vezi *supra*, 50), acest element variabil trebuie să se acorde obligatoriu în gen și în număr cu regentul („*un elev* bun *al* Mariei“) sau să fie în concordanță cu forma prepoziției ori a locuțiunii prepoziționale care îl cere („*împotriva* nedreptății și *a* abuzului“, „*dedesubtul* hainei și *al* machiajului“, „*în locul* părinților și *al* profesorilor“). Mult mai complicat este acordul relativului *care* însoțit de *al* (*a*, *ai*, *ale*), întrucât cele două componente trimit la elemente

diferite din enunț („poetul *ale* *cărui* poezii îmi dau flori“); de aceea, de multe ori, acordul nu se realizează corect.

110. „Aceste programe să fie gestionate la nivelul consiliilor județene, la nivelul consiliilor locale, la *nivelul* școlii sau a inspectoratelor școlare?“ (TVR 1, 30.03.2011)

În structura ultimului genitiv din enunț, „*a* inspectoratelor“, forma *a* nu este corectă, pentru că trebuia să se acorde cu substantivul la care se referă, *nivelul*. Acest substantiv este de genul neutru, numărul singular, prin urmare trebuia aleasă forma *al*.

Utilizarea invariabilă, pentru exprimarea genitivului sau a posesivului, numai a formei de feminin singular *a* a componentului antepus din structura genitivului apare frecvent în coordonare, ca în exemplul din titlu ori ca în exemplele: „*dansul* mirilor și *a nașilor*“ (www.pipas.ro, 24.07.2008), „cu ajutorul lui Dumnezeu și *a vostru*“ (forum.desprecopii.com, 10.07.2009). Greșala se întâlnește, de asemenea, când genitivul (sau posesivul) este mai departe de substantivul regent, de la care *al*, *a*, *ai*, *ale* preia genul și numărul: „Nu am fost de acord cu *listele* alea lungi și plictisitoare *a* matematicianului“ (www.e-pa-riuri.ro, forum 24.09.2009). Corect: „*listele* alea lungi și plictisitoare *ale* matematicianului“.

Utilizarea lui *a* invariabil este un moldovenism (Graur 1987: 205), prin urmare nu este acceptată de norma literară.

Semnalam aici și greșala, care apare tot în coordonare, constând în omiterea lui *al*, *a*, *ai*, *ale* din structura celui de al doilea genitiv: „temperamentul părinților și *copiilor*“ (www.copilul.ro), „alegerea rochiei și *pantofilor*“ (in-chirie-pentru-nunta.blogspot.com, 19.01.2011), „mijloace de presiune asupra elevilor sau *părinților*“ (www.ziare.com, 9.09.2011), în loc de „temperamentul părinților și *al copiilor*“, „alegerea rochiei și *a pantofilor*“, „mijloace de presiune asupra elevilor sau *a părinților*“.

111. „Construcția veche situată în centrul istoric al orașului Târgoviște este locul de întâlnire *al* tinerilor.” (www.cautpensiu.ro, 8.03.2011)

Uneori, dezacordul lui *al, a, ai, ale* din structura genitivului este cauzat de identificarea greșită a regentului. În exemplul din titlu, relația logică pe care o stabilește substantivul în genitiv este cu substantivul *întâlnire*: nu *locul* este *al tinerilor*, ci *întâlnirea*. Întregul grup nominal *întâlnire a tinerilor* se subordonează, la rândul său, prin intermediul prepoziției *de*, substantivului *locul*. Relațiile de subordonare sau de incluziune din interiorul grupului nominal cu centru *locul* se văd foarte bine în următoarea reprezentare grafică: *locul [de întâlnire a tinerilor] → locul [de [întâlnire a tinerilor]] → locul [de [întâlnire [a tinerilor]]]*.

Același tip de greșeală ca în titlu apare în construcțiile: „*procesul de curățare al dinților*” (www.sfatulmedicului.ro), în loc de „*procesul de curățare a dinților*”; „*termenul de începere al lucrării*” (www.excesgrup.ro), în loc de „*termenul de începere a lucrării*”.

În schimb, în alt context, asemănător celui din titlu, ca „*Locul de parcare al vecinului* este mai mare”, *al* se acordă, corect, cu substantivul *locul*. Spre deosebire de construcția discutată anterior, în această construcție genitivul se subordonează întregului grup *locul de parcare*, nu substantivului *parcare*: [*locul de parcare*] *al vecinului*, pentru că nu vecinul se parchează, ci mașina lui. În mod similar, în construcția „*romanul de tinerețe al lui Nabokov*”, substantivul în genitiv se subordonează grupului *romanul de tinerețe*, care constituie o unitate semantico-referențială, prin urmare, *al* se acordă cu *romanul*, nu cu *tinerețe*, fapt ilustrat prin reprezentarea grafică a organizării construcției: [*romanul de tinerețe*] *al lui Nabokov*.

112. „Soțul unei mătuși *ale* mele are cincizeci de ani și arată superbine.” (forum.softpedia.com, 6.05.2007)

Al, a, ai, ale din structura posesivului sau a genitivului se acordă obligatoriu în gen și număr cu substantivul regent: „*unei*

mătuși a mele”, dar „*unor mătuși ale mele*”. Formele *al, a, ai, ale* nu se acordă însă în caz: „*unor mătuși ale mele*” (nu „*unor mătuși alor mele*”), „*unei mătuși a mele*” (nu „*unei mătuși alei mele*”). Acordul în caz cu regentul este realizat de celălalt component al posesivului cu valoare adjectivală: „*unei mătuși a mele*” (nu „*unei mătuși a mea*”).

Doar popular, când *al, a, ai, ale* au statut de pronume (pentru că înlocuiesc substantive), se folosesc formele *alui, alei, alor* cu privire la membrii familiei: *alei mele* „soției mele”, *alui meu* „soțului meu”, *alor mei* „părinților mei, membrilor familiei mele”.

Construcția – conținând prepoziția *de* – „*unei mătuși de-ale mele*” este corectă, pentru că, în acest caz, acordul în număr al lui *al, a, ai, ale* cu substantivul este blocat de prepoziția *de* cu sens partitiv, care cere numărul plural (la fel ca *dintre*).

Norma veche nu accepta construcții ca *o mătușă de-a mea, un prieten de-al meu, un coleg de-al lui*, deoarece se considera că, după modelul construcțiilor partitive tipice (*unul dintre ei, niciuna dintre fete*), acestea cer pluralul pe a doua poziție. Norma actuală acceptă și construcțiile cu posesiv sau genitiv plural (*o mătușă de-ale mele, un prieten de-ai mei, un coleg de-ai lui*), dar și pe cele cu posesiv sau genitiv singular (*o mătușă de-a mea, un prieten de-al meu, un coleg de-al lui*). Cele două tipuri de construcții primesc interpretări diferite, în funcție de realizarea sau nu a acordului dintre componentele lor: în construcțiile cu plural, posesivul sau genitivul exprimă întregul (*ale mele, ai mei, ai lui*) din care se extrage o parte (*o mătușă, un prieten, un coleg*), în timp ce, în cele cu singular, posesivul sau genitivul (*a mea, al meu, al lui*) nu exprimă un întreg, ci o proprietate, o calificare prin apartenență a primului grup nominal (*o mătușă, un prieten, un coleg*).

113. „Am o prietenă *al* cărui soț câștigă mult mai puțin decât ea.” (www.miresici.ro, 23.11.2009)

Acordul genitivului exprimat prin pronumele *care* antepus regentului este dificil de realizat, de aceea, de multe ori, în vorbire mai ales, regula este încălcată. Dificultatea vine din

faptul că cele două elemente – *al* (*a, ai, ale*) și relativul – stabilesc relații de acord cu termeni diferiți, plasați în direcții opuse, rezultând un acord „încrucișat”: *care* preia informații de gen și număr de la substantivul care îl precedă (*prietenă*), iar *al* (*a, ai, ale*), de la substantivul care îi urmează lui *care* (*sof*). În exemplul din titlu, conform regulii de acord enunțate, relativul trebuie să aibă forma *cărei* (de feminin singular, ca *prietenă*), iar celălalt component, forma *al* (de masculin singular, ca *sof*): „o prietenă *al cărei* soț”.

De multe ori, doar un component al structurii nu este acordat corect, cum s-a întâmplat și în titlu; vezi și exemplul „Nu pot promova decât *produsele în a căror performanțe cred*” (www.-graiu-gorjului.ro, 1.09.2011) (corect: „produsele în *ale căror* performanțe cred”).

Uneori, se produce chiar dublul dezacord, explicabil prin atracție (fiecare component al structurii se acordă cu termenul cel mai apropiat): „*Omul al cărei moarte* a determinat mii de români să se vaccineze n-a murit din cauza gripei noi” (www.-vesperala.com, forum, 9.02.2010), în loc de „*omul a cărui moarte*”.

Greșeli de topică

Pentru că topica în limba română nu este în general constrângătoare, cel care a scris pentru o reclamă enunțul „Acum și pizza pentru o persoană de 23 cm la numai 9,9 lei” a putut combina cuvintele într-o structură al cărei efect semantic stârnește râsul: *o persoană de 23 cm*. Topica firească era „Acum și pizza de 23 cm pentru o persoană la numai 9,9 lei.”

Deși topica în limba română are destul de mare libertate, există totuși unele reguli referitoare la ordinea cuvintelor, dictate de statutul lor gramatical și semantic. Una dintre reguli se referă la poziția unor adverbe în raport cu alte elemente din grupul verbal

114. „*Mai* ne-au rămas vreo cincisprezece minute.” (OTV, 29.05.2011)

În interiorul clasei largi și eterogene a adverbilor, se disting unele elemente cu trăsături semantico-pragmatice și sintactice speciale. Printre aceste elemente, care au fost numite *semiadverbe*, se numără *mai, cam, tot, prea, și, nici*.

Spre deosebire de adverbele propriu-zise (*bine, rău, departe, mâine, frecvent* etc.), care au sens bine precizat, aceste semiadverbe au rolul de a nuanța într-un anumit fel caracteristicile unei acțiuni, ale unei stări sau ale unei însușiri. Astfel, pot avea sens de aproximare (*mai, cam*), sens cumulativ (*și* în enunțurile afirmative, *nici* în enunțurile negative), rol de insistență (*chiar*). Sensul lor poate depinde și de context. De pildă, *tot* indică într-un context continuitatea („*Tot* rău se simte”), dar are rol de insistență în alt context („*Tot* el m-a anunțat”); *mai* exprimă adaosul („*Mai* cumpăr o bluză”), continuitatea („*Mai* așteaptă până se va însănătoși”) sau aproximarea („*Mai* la vale este magazinul”). Particularitățile semantico-pragmatice ale acestor elemente se corelează cu particularități în plan sintactic. Dintre acestea, ne oprim la topică, aspectul care ne interesează în analiza greșelii semnalate în enunțul-titlu.

Față de adverbele propriu-zise, care preferă postpunerea față de regent („*Lucrează bine*”, „*Ne vizitează frecvent*”), semiadverbele la care ne referim apar obligatoriu în antepunere (spunem „*Mai* vreau”, nu „*Vreau mai*”; „*E cam* devreme”, nu „*E devreme cam*”). Semiadverbele se disting și prin posibilitatea pe care o au de a se intercala între auxiliar și verbul de bază („*Am mai* citit”, „*Aș mai* citi”), între *să* și verb („*Vreau să mai* citesc”), ca și între pronumele reflexiv sau personal și verb („*(Nu) te mai* aștept”, „*(Nu) mă mai* gândesc”). În vorbirea neîngrijită, ele apar însă înaintea formelor verbale compuse sau a grupărilor conținând un verb și un pronume („*Mai* am citit”, „*Mai* mă doare capul”); această poziție nu este acceptată de normă, fiind caracteristică doar adverbilor propriu-zise folosite emfatic („*Mult* am citit”, „*Rău* mă doare capul”).

Constrângerea de topică la care se supun semiadverbele (și, implicit, *mai*) nu a fost respectată nici în exemplul din titlu (corect ar fi fost „Ne-au *mai* rămas vreo cincisprezece minute”), nici în următoarele exemple: „Nu *mai* îți faci planuri” (Acasă TV, 17.11.2007), în loc de „Nu îți *mai* faci planuri”; „Ce soluție *mai* le propuneți?” (Pro TV, 24.04.2010), în loc de „Ce soluție le *mai* propuneți?”; „Eu nu *mai* mă uit înapoi când s-a terminat o relație” (www.kudika.ro, forum, 20.08.2008), în loc de „Eu nu mă *mai* uit înapoi când s-a terminat o relație”; „Măcar încearcă să *mai* te duci în locurile în care se duce și el” (sfaturi.eva.ro, 2009), în loc de „Măcar încearcă să te *mai* duci în locurile în care se duce și el”; „*Mai* am dat de două chestii pe net” (wasd.ro, 21.07.2011), în loc de „Am *mai* dat de două chestii pe net”.

Când semiadverbul *mai* se raportează la o formă verbală care conține două auxiliare (sau morfemul *să* și un auxiliar, în cazul conjunctivului perfect), corectă este plasarea lui după primul component: „aș *mai* fi mâncat”, „să *mai* fi stat”, „o *mai* fi discutat”.

115. „Eu *cam* am spus ce era de spus.” (raspunsuri.rol.ro, 11.03.2010)

Cam este, ca și *mai*, semiadverb și se supune aceluiași reguli de topică. Destul de des, și în cazul acestui semiadverb, care exprimă o aproximare, regulile sunt încălcate. În exemplul din titlu, semiadverbul *cam* trebuie plasat nu înaintea formei verbale de perfect compus, ci după auxiliar: „Eu am *cam* spus ce era de spus.” Greșeala privind topica semiadverbului *cam* apare și în exemplele „*Cam* se termină concediul” (pseudomus.blogspot.com) și „Eu *cam* aș vrea banii înapoi” (forum.computer-games.ro, 7.12.2007), a căror ordine corectă este „Se *cam* termină concediul” și „Eu aș *cam* vrea banii înapoi.”

116. „În presa centrală, nu *prea* s-a scris despre asta.” (Național TV, 22.10.2007)

În raport cu semiadverbele *mai* și *cam*, discutate mai sus, *prea* și *tot* își schimbă topica în funcție de sensul pe care îl au în context. *Prea* cu sens aproximativ și *tot* pentru indicarea continuității se supun restricțiilor de topică la care se supun *mai* și *cam*; prin urmare, sunt corecte construcțiile cu topica „Nu am *prea* mâncat”, „Nu mă *prea* interesează”, „Am *tot* așteptat”. În schimb, când *prea* nu are sens de aproximare, ci este un element de insistență, sau când *tot* nu exprimă o valoare aspectuală, ci are sens concesiv, semiadverbele aduse în discuție sunt antepuse: „*Prea* ai greșit”, „*Prea* mă deranjează”, „*Prea* ți-ai dorit acest lucru”; „*Tot* nu a înțeles”, „*Tot* se teme”, „*Tot* îl iubește”.

Dat fiind că, în enunțul din titlu, ca și în exemplul „Sigur că nu *prea* se plătesc cotizațiile” (Național TV, 6.05.2008), *prea* nu are rol de insistență, ci exprimă aproximarea, topica lui în cele două contexte trebuia să fie „În presa centrală, nu s-a *prea* scris despre asta”, respectiv „Sigur că nu se *prea* plătesc cotizațiile”.

Nici topica lui *tot*, care exprimă continuitatea, nu este corectă într-un exemplu precum „Mă macină de ceva timp, dar *tot* am amânat să scriu despre asta până am uitat” (www.visurat.ro, 10.02.2011), în loc de „Mă macină de ceva timp, dar am *tot* amânat să scriu despre asta până am uitat”.

117. „*Nici* într-un caz nu a fost subminată poziția premierului sau a președintelui de partid în discuția cu grupurile parlamentare.” (www.timponline.ro, 1.02.2012)

În construcția *nici într-un caz*, *nici* este un semiadverb care a fost deplasat din poziția obișnuită, corectă, această deplasare fiind posibilă în cazul mai multor semiadverbe, așa cum am văzut și în discutarea greșelilor date mai înainte. În poziția obișnuită, *nici* se află între componentele construcției, adică între prepoziție și grupul nominal *un caz*, formând împreună

cu articolul nehotărât pe care îl precedă adjectivul pronominal negativ *niciun*: *în nici un caz* > *în niciun caz*. Deplasarea este favorizată de faptul că, pe lângă construcția fixată *în niciun caz*, există și construcția nefixată *într-un caz*, la care vorbitorul atașează semiadverbul *nici*. Plasarea în față a semiadverbului *nici* este corectă numai când componentele construcției sunt libere, nu fixate, ca în exemplul: „Îți spun eu de ce nu poți gândi asta: pentru că ești conștient de unicitatea fiecărui om și nu îți poți închipui *nici într-un caz* particular să fie altfel lucrurile“ (www.9am.ro, forum, 30.08.2009). Faptul că substantivul *caz* este însoțit de adjectivul *particular* arată aici că este un component liber, nefixat în gruparea *în niciun caz* (sau în gruparea greșită *nici într-un caz*). Dacă se poate folosi sau subînțelege adverbul restrictiv *măcar*, atunci gruparea *nici într-un caz* este corectă: „nu îți poți închipui *nici* [măcar] *într-un caz* să fie altfel lucrurile“.

O explicație pentru deplasarea semiadverbului *nici* într-un exemplu ca acela din titlu o reprezintă și existența în limbă a unor construcții cu elemente corelative conținând elementul *nici* sau opusul lui semantic, și: „Nu am fost entuziasmați *nici* într-un caz, *nici* în celălalt“ (www.ziare.com, 12.02.2010), „Nu trebuie să vă neliniștiți *nici* într-un caz, *nici* în altul“ (blog.hopa-sus.ro, 23.07.2011); „Și într-un caz, și în celălalt s-a vorbit despre trădare“ (www.contributors.ro, 14.01.2011).

Și mai frapantă este greșeala care apare în enunțul: „În *nici* într-un caz, nu putem fi mai superficiali, în condițiile în care au existat probleme“ (www.ziare.com, 25.11.2011). Într-un exemplu ca acesta, pe lângă faptul că topica lui *nici* nu este corectă, se folosește și prepoziția *în*, care nu este necesară, construcția conținând deja prepoziția locativă *întru*. Faptul că prepoziția *în* precedă construcția *nici într-un caz* arată că această construcție greșită este destul de fixată în uz.

Conform DOOM², pronumele și adjectivele pronominale negative formate cu *nici* se scriu într-un cuvânt: *niciunul*, *niciuna*, *niciunii*, *niciunele*, *niciun*, *nicio*. Acestea trebuie separate de îmbinările libere

în care *nici* este semiadverb asociat unui articol, unui numeral sau unui pronume nehotărât, ca în exemplele: „Nu e *nici un* om frumos, *nici un* bogat, dar e inteligent“, „Nu am *nici un* apartament, *nici două*, cum au spus unii, ci locuiesc cu chirie“, „*Nici unul*, *nici celălalt* nu seamănă cu mama“. În multe situații, interpretarea ca pronume sau adjectiv pronominal negativ, respectiv îmbinare în care apare semiadverbul *nici* se dă numai în context. De exemplu, în „Nu a venit *nici* [măcar] *un* student la curs“, *nici un* se scrie în două cuvinte numai dacă sensul exprimat este „nici măcar un student“. Pentru a dezambiguiza sensul, în vorbire *nici un* se pronunță cu o intonație diferită de cea în care gruparea are rol de adjectiv pronominal negativ. În scris, se poate deduce din context dacă e vorba de îmbinare liberă sau de pronume ori adjectiv pronominal negativ, dar, pentru o dezambiguizare clară, e preferabil să se folosească un indiciu, cum este semiadverbul restrictiv *măcar*.

Anacolutul

Anacolutul, greșeală întâlnită mai ales în vorbire, reprezintă alegerea incorectă a cazului unui substantiv sau al unui pronume și este cauzat de întreruperea care se produce în organizarea sintactică a enunțului: emițătorul începe enunțul având în minte o anumită structură sintactică, pe care o abandonează și continuă cu o altă structură.

Apariția anacolutului are la bază mai multe cauze, dintre care le menționăm pe cele mai frecvente. O cauză este distanța mare dintre componentele aflate în relație sintactică: „*Ioana*, de când am aflat că minte, nu *o* mai ascult cu atenție“ (corect: „*Pe Ioana*, de când am aflat că minte, nu *o* mai ascult cu atenție“). Altă cauză este că nu se ține seama de dubla calitate a elementului relativ – de a lega componentele unui enunț și de a avea o funcție sintactică în propoziția relativă pe care o introduce: „*Cine* face rău nu-*i* merge bine“, „*Fata care* am vorbit cu *ea* este vecina mea“ (corect: „*Cui* face rău nu-*i* merge bine“, „*Fata cu care* am vorbit este vecina mea“). La aceste cauze se adaugă, desigur, graba, neglijența în exprimare, necunoașterea

regulilor sintactice de construire a unui enunț.

118. „Un teribil de talentat pianist chinez, celebru în toată lumea, *i* s-au tăiat degetele.” (OTV, 17.05.2011)

Este evidentă, în exemplul dat în titlu, lipsa de consecvență în construirea enunțului. Pronumele personal cu formă neaccentuată *i* nu poate relua decât un complement indirect în dativ; or, articolul, care trebuia să marcheze cazul în grupul nominal exprimat anterior, nu are forma de dativ cerută de context (*unui*), ci de nominativ (*un*). O posibilitate de a se fi evitat anacolutul era și aceea ca grupul nominal să se asocieze cu alt verb, fără complement indirect: „Un teribil de talentat pianist chinez, celebru în toată lumea, *a rămas* fără degete pentru că *i* s-au tăiat.”

119. „Dar credeți că *cei* care vor vota anul viitor va conta acest lucru *pentru ei*?” (Realitatea TV, 30.04.2011)

Și în acest exemplu se produce o discontinuitate sintactică, însă de alt tip decât cel discutat anterior. Dacă s-ar fi utilizat prepoziția pentru exprimarea circumstanțialului de relație, anacolutul nu s-ar fi produs: „Dar credeți că *pentru cei care vor vota anul viitor* va conta acest lucru?” Pentru că prepoziția nu a apărut unde era necesar, a fost recuperată la sfârșitul enunțului: *pentru ei*.

Alegerea verbului *va conta* pentru grupul nominal cu centrul *cei* aflat în poziția de subiect – „cei care vor vota anul viitor” – reprezintă, de fapt, „momentul” în care se produce ruptura sintactică. Dacă în locul acestui verb ar fi fost utilizat un echivalent contextual, greșeala s-ar fi evitat: „Dar credeți că *cei* care vor vota anul viitor *vor considera important* acest lucru?”

Bibliografie

- Avram, Mioara, 1987 [1979], „Aspecte ale folosirii lui *ca*”, în *Probleme ale exprimării corecte*, Editura Academiei Române, București, pp. 174–178.
- Avram, Mioara, 1987 [1980], „Punctuația și implicațiile ei în limbă și comunicare”, în *Probleme ale exprimării corecte*, Editura Academiei Române, București, pp. 193–206.
- Avram, Mioara, 1987, *Probleme ale exprimării corecte*, Editura Academiei Române, București.
- Avram, Mioara, 1991, „Diversiunea *ă*”, *România liberă*, XLIX, serie nouă, 355, p. 4.
- Avram, Mioara, 1996, „Anacolutul”, *Limba și literatura română*, XXV, 2, pp. 3–6.
- Avram, Mioara, 1997, *Anglicismele în limba română actuală*, Editura Academiei Române, București.
- Avram, Mioara, 1997, *Ortografie pentru toți. 30 de dificultăți*, ediția a II-a, Editura Litera, Chișinău.
- Avram, Mioara, 2001, *Gramatica pentru toți*, ediția a III-a, Humanitas, București.
- Avram, Mioara, 2001, *Cuvintele limbii române între corect și incorect*, Editura Cartier, Chișinău.
- Avram, Mioara, 2003, „Considerații asupra dinamicii limbii și asupra studierii ei în româna actuală”, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, vol. al II-lea, Editura Universității din București, București, pp. 15–22.
- Avram, Mioara, 2005 [1985], „Despre vechimea și explicația formelor de imperativ negativ *nu du*, *nu fă*, *nu zi*”, în *Studii de morfologie a limbii române*, Editura Academiei Române, București, pp. 198–204.

- Avram, Mioara, 2005 [1999], „Folosirea adverbială a participiului *fos*“, în *Studii de morfologie a limbii române*, Editura Academiei Române, București, pp. 218–221.
- Avram, Mioara, 2005 [2003–2004], „Despre desinența *-uri* la substantivele feminine“, în *Studii de morfologie a limbii române*, Editura Academiei Române, București, pp. 111–120.
- Beldescu, G., 1997, *Punctuația în limba română*, Gramar, București.
- Brâncuș, Grigore, 1976, *Limba română contemporană. Morfologia verbului*, Tipografia Universității din București, București.
- Brâncuș, Grigore, 1976, „Productivitatea conjugărilor în româna actuală“, *Studii și cercetări lingvistice*, XXVII, 5, pp. 485–492.
- Brâncuș, Grigore, 1978, „Pluralul neutrelor în româna actuală“, *Studii și cercetări lingvistice*, XXIX, 3, pp. 253–262.
- Breban, Vasile (coord.), Maria Bojan, Elena Comșulea, Doina Negomireanu, Valentina Șerban, Sabina Teiuș, 1973, *Limba română corectă. Probleme de ortografie, gramatică, lexic*, Editura Științifică, București.
- Ciobanu, Georgeta, 2006, „Dinamica adaptării elementului englez în limba română“, în Marius Sala (coord.), *Studii de gramatică și de formare a cuvintelor*, Editura Academiei Române, București, pp. 57–67.
- Ciobanu, Fulvia, Lidia Sfirlea, 1970, *Cum scriem. Cum pronunțăm corect. Norme și exerciții*, Editura Științifică, București.
- Constantinescu-Dobridor, Gheorghe, 2000, *Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație al limbii române*, Editura Lucman, București.
- Constantinescu, Ilinca, 1989, „Asimilarea numelor proprii englezești în limba română“, *Studii și cercetări lingvistice*, XL, 3, pp. 219–223.
- Coteanu, Ion (coord.), 1985, *Limba română contemporană. Fonetica. Fonologia. Morfologia*, ediție revizuită și adăugită, Editura Didactică și Pedagogică, București (ediția I: 1974).
- Crașoveanu, D., 1969, „Extinderea acordului după înțeles“, *Limba română*, XVIII, 6, pp. 545–549.
- Croitor, Blanca, 2009, „Extinderea utilizării prepoziției *pe* în limba română actuală“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, Editura Academiei Române, București, pp. 309–333.
- Croitor, Blanca, 2009, „Dinamica flexiunii substantivele, reflectată în DOOM²“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, Editura Academiei Române, București, pp. 33–58.
- Croitor, Blanca, Andreea Dinică, Adina Dragomirescu, Carmen Mîrzea Vasile, Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae, Irina Nicula, Marina Rădulescu Sala, Rodica Zafiu, 2009, „Tendințe morfosintactice ale limbii române actuale manifestate în mass-media audiovizuală“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, Editura Academiei Române, București, pp. 493–512.
- Croitor, Blanca, Andreea Dinică, Adina Dragomirescu, Carmen Mîrzea Vasile, Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae, Irina Nicula, Marina Rădulescu Sala, Rodica Zafiu, 2010, *Ești COOL și dacă vorbești corect*, Univers Enciclopedic Gold, București.
- Dascălu Jinga, Laurenția, 2006, „Despre folosirea neologismelor în presa vorbită“, în Marius Sala (coord.), *Studii de gramatică și de formare a cuvintelor*, Editura Academiei Române, București, pp. 116–126.
- Dediu, Cristina, 2009, „Adjectivul invariabil în limba română actuală“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, Editura Academiei Române, București, pp. 59–74.
- DCR – Florica Dimitrescu, 1997, *Dicționar de cuvinte recente*, ediția a II-a, Logos, București.
- DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Univers Enciclopedic, București, 1996.
- DIN – Ioana Vintilă-Rădulescu, 2009, *Dicționar normativ al limbii române ortografic, ortoepic, morfologic și practic*, Corint, București.
- Dinică, Andreea 2010, „(Dez)acordul adjectivului participial în limba actuală“, *Limba și literatura română*, XXXVII, 1, pp. 6–11.
- DLR – *Dicționarul limbii române*, serie nouă, Editura Academiei Române, București, 1965 ș.u.
- DOOM¹ – *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Editura Academiei, București, 1982.
- DOOM² – Ioana Vintilă-Rădulescu (coord.), *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Univers Enciclopedic, București, 2005.
- Dragomirescu, Adina 2006, „O formă verbală hibridă: *vroiam*“, *Limba și literatura română*, XXXV, 1, pp. 15–17.
- Dragomirescu, Adina, 2009, „Dinamica normei lingvistice. Observații statistice asupra verbelor din DOOM²“, în Gabriela Pană Dindelegan

- (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, Editura Academiei Române, București, pp. 219–226.
- DSL – Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxândoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar de științe ale limbii*, Nemira, [București], 2001.
- Dumistrăcel, Stelian, 1993, *Lupta în jurul literei â și demnitatea Academiei Române. Imperativele integrării culturale a tuturor românilor*, Iași (autoeditare).
- Forăscu, Narcisa (colaborator Mihaela Popescu), 2001, *Dificultăți gramaticale ale limbii române*, Editura Universității din București, București.
- Frâncu, Constantin, 1982, „Vechimea și difuziunea lexicală a unei inovații comune dialectelor limbii române: desinența *-uri* la pluralul femininelor“, *Limba română*, XXXI, 3, pp. 199–212.
- Frâncu, Constantin, 2009, *Gramatica limbii române vechi*, Casa Editorială Demiurg, Iași.
- GAI, II, 1963 – *Gramatica limbii române*, vol. I–II, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Academiei, București.
- GALR I, II, 2008 [2005] – Valeria Guțu Romalo (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. I, *Cuvântul*; vol. II, *Enunțul*, Editura Academiei Române, București.
- GBLR 2010 – Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, Univers Enciclopedic Gold, București.
- Gheorghe, Mihaela, 2009, „Aspecte de dinamică a construcțiilor cu relative“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, Editura Academiei Române, București, pp. 415–430.
- Graur, Al., 1968, *Tendințe actuale ale limbii române*, Editura Științifică, București.
- Graur, Al., 1971, *Puțină... aritmetică*, Editura Științifică, București.
- Graur, Alexandru, 1976, «*Capcanele*» limbii române, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Graur, Al., 1987, *Puțină gramatică*, Editura Academiei Române, București.
- Gruică, G., 1981, *Acordul în limba română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Gruică, G., 1994, *Gramatică normativă. 77 de întrebări. 77 de răspunsuri*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.
- Guțu Romalo, Valeria, 1991, „Ortografie“, *România literară*, XXIV, 13, p. 9.
- Guțu Romalo, Valeria, 1991, „Ortografia românească“, *România literară*, XXIV, 22, p. 7.
- Guțu Romalo, Valeria, 2002, *Corectitudine și greșală. Limba română de azi*, versiune nouă, Humanitas Educațional, București (ediția I: 1972).
- Guțu Romalo, Valeria, 2002, „Dinamica limbii și normele“, în Gabriela Pană Dindelegan (redactor responsabil), *Perspective actuale în studiul limbii române*, Editura Universității din București, București, pp. 41–51.
- Guțu Romalo, Valeria, 2002, „Despre «acord»: reguli și abateri“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din București, București, pp. 11–30.
- Guțu Romalo, Valeria, 2005, *Aspecte ale evoluției limbii române*, Humanitas Educațional, București.
- Hristea, Theodor, 1976, „Hipercorectitudinea în limbă“, *România literară*, IX, 10, p. 8.
- Hristea, Theodor, 1979, „Greșala... hipercorectă!“, *Tribuna României*, VIII, 169, p. 11.
- Hristea, Theodor (coord.), 1981, *Sinteze de limba română*, ediția a II-a revăzută și mult îmbogățită, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Hristea, Theodor, 1981, „Principiile ortografiei românești actuale“, în Theodor Hristea (coord.), *Sinteze de limba română*, ediția a II-a revăzută și mult îmbogățită, Editura Didactică și Pedagogică, București, pp. 99–109.
- Hristea, Theodor, 1992, „Pledoarie pentru scrierea cu *î* (din *i*)“, *Limba română*, XLI, 1–2, pp. 37–40.
- Hristea, Theodor, 1994, *Probleme de cultivare și de studiere a limbii române contemporane*, Academia Universitară Athenaeum, București.
- Hristea, Theodor, 2002, „Inovații lingvistice negative în limba română contemporană“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din București, București, pp. 185–205.
- Hristea, Theodor, 2006, „Contaminația în raporturile ei cu etimologia populară“, în Ana-Cristina Halichias, Tudor Dinu (coord.), *Antic și modern. In honorem Luciae Wald*, Humanitas, București, pp. 295–327.
- Iordan, Iorgu, 1943, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor“*, Institutul de Arte Grafice „Alexandru A. Țerek“, Iași.

- Iordan, Iorgu, 1977 [1956], „Cultivarea limbii“, în *Limba literară. Studii și articole*, ediție îngrijită și note de Pavel Țugui și Ion Trăistaru, „Scrisul românesc“, Craiova, pp. 45–53.
- Iordan, Iorgu, 1977, *Limba literară. Studii și articole*, ediție îngrijită și note de Pavel Țugui și Ion Trăistaru, „Scrisul românesc“, Craiova.
- Manea, Dana, 2009, „Aspecte ale dinamicii sistemului corelativelor“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, Editura Academiei Române, București, pp. 335–360.
- Marcu, Florin, 2002, *Mic dicționar ortografic și ortoepic al limbii române*, Editura Saeculum Vizual, București.
- MDA – *Micul dicționar academic*, vol. I–IV, Univers Enciclopedic, București, 2001–2003.
- Mihăescu, N., 1973, *Cum e corect? Îndreptar de limbă românească*, Editura Ion Creangă, București.
- Mîrzea Vasile, Carmen, 2008, „Greșeli cauzate de hipercorectitudine“, *Revista 22*, XIX, 20 (*Plus 22*, XV, 248), p. 6.
- Mîrzea Vasile, Carmen, 2009, „Câteva greșeli în care apar adverbele mai, și, cam, prea, tot“, *Limba și literatura română*, XXXVI, 1, pp. 8–11.
- Nedelcu, Isabela, 2004, „Greșeli în utilizarea conjuncției“, *Limba și literatura română*, XXXIII, 2, pp. 11–14.
- Nedelcu, Isabela, 2008, „Greșeli în utilizarea prepozițiilor“, *Revista 22*, XIX, 20 (*Plus 22*, XV, 248), p. 6.
- Nedelcu, Isabela, 2009, „Utilizarea prepozițiilor partitive în româna actuală“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, Editura Academiei Române, București, pp. 291–298.
- Nedelcu, Isabela, 2012, „Prepoziția“, în Gheorghe Chivu (coord.), *Tratatul de istorie a limbii române*, vol. III (după 1780), manuscris.
- Nedelcu, Isabela, 2012, „Conjuncția“, în Gheorghe Chivu (coord.), *Tratatul de istorie a limbii române*, vol. III (după 1780), manuscris.
- Nicolae, Alexandru, 2006, „Probleme ale articulării hotărâte“, *Limba și literatura română*, XXXV, 1, pp. 17–19.
- Nicolae, Alexandru, 2006, „Abateri sintactice de la normele limbii literare“, *Limba și literatura română*, XXXV, 3–4, pp. 9–11.
- Nicula, Irina, 2009, „Câteva greșeli de morfologie a verbului (I)“, *Limba și literatura română*, XXXVI, 2, pp. 5–7.
- Nicula, Irina, 2009, „Câteva greșeli de morfologie a verbului (II)“, *Limba și literatura română*, XXXVI, 3, pp. 12–16.
- Ocheșanu, Rodica, 1959, „Observații asupra folosirii greșite a prepozițiilor în limba unor publicații“, *Limba română*, VIII, 5, pp. 40–51.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 1987, *Aspecte ale dinamicii sistemului morfologic verbal (perioada de după 1880)*, Tipografia Universității din București, București.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 1999, *Sintaxa grupului verbal*, ediția a II-a, Aula, Brașov.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 2001, *Admiterea în facultate. Teste de limba română*, ediția a II-a, Humanitas Educațional, București.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 2002, „Formații substantivale recente și rolul «clasificatorilor» în actualizarea lor contextuală“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din București, București, pp. 31–46.
- Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2002, *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din București, București.
- Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2003, *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, vol. al II-lea, Editura Universității din București, București.
- Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2009, *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, Editura Academiei Române, București.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 2009, „Trăsături flexionare ale substantivului în româna actuală“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, Editura Academiei Române, București, pp. 3–32.
- Pană Dindelegan, Gabriela, Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, 2010, *Morfosintaxa limbii române. Sinteze teoretice și exerciții*, Editura Universității din București, București.
- Pleşu, Andrei, 2011, *Despre frumusețea uitată a vieții*, Humanitas, București.
- Radu, Andreea, 2007, „«Jocul» actual al reflexivizării și al dereflexivizării“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Stadiul actual al cercetării*, Editura Universității din București, București, pp. 183–190.
- Rădulescu Sala, Marina, 2006, „Ce e nou și ce e vechi în DOOM²“, *Limba și literatura română*, XXXV, 1, pp. 3–8.
- Rădulescu Sala, Marina, 2006, „DOOM² – între tradiție și inovație (în problema variantelor)“, *Limba și literatura română*, XXXV, 2, pp. 3–6.

- Rădulescu Sala, Marina, 2007, „Despre adaptarea unor anglicisme în limba română”, *Studii și cercetări lingvistice*, LVIII, 1, pp. 175–184.
- Rădulescu Sala, Marina, 2008, „Capriciile numeralelor și avatarurile tradiției lingvistice”, *Revista 22*, XIX, 20 (*Plus 22*, XV, 248), pp. 4–5.
- Rădulescu Sala, Marina, 2009, „Numeralul și norma lingvistică”, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, Editura Academiei Române, București, pp. 205–210.
- Sala, Marius, 2008, „Lungul drum spre o limbă română corectă”, *Revista 22*, XIX, 20 (*Plus 22*, XV, 248), p. 4.
- Sădeanu, Florența, 2000, *Dicționar de pronunțare. Nume proprii străine*, Editura Enciclopedică, București (ediția I: Editura Enciclopedică Română, 1973).
- Slama-Cazacu, Tatiana, 2004, „«Îndreptare» inconsecvente, ori reguli justificative, ori laxism, în folosirea limbii (*Ieuropa, ezeceutiv, egzeco etc.*)?” în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Tradiție și inovație în studiul limbii române*, Editura Universității din București, București, pp. 13–21.
- Slama-Cazacu, Tatiana, 2010, *Confuzii, greșeli, prostii și răutăți în limba română, azi*, Tritonic, București.
- Stan, Camelia, 2008, „Punctuația – rolul fonetic, sintactic, expresiv și discursiv”, în GALR II, 2008, pp. 993–1002.
- Stan, Camelia, 2012, „Ortografia și ortoepia”, în Gheorghe Chivu (coord.), *Tratatul de istorie a limbii române*, vol. III (după 1780), manuscris.
- Stoichițoiu Ichim, Adriana, 2001, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, All, București.
- Stoichițoiu Ichim, Adriana, 2006, *Aspecte ale influenței engleze în româna actuală*, Editura Universității din București, București.
- Șuteu, Flora, 1981, „Introducere în studiul ortografiei”, în Theodor Hristea (coord.), *Sinteze de limba română*, ediția a II-a revăzută și mult îmbogățită, Editura Didactică și Pedagogică, București, pp. 86–98.
- Toma, Ion, Ana-Maria Botnaru, 2007, *Dicționar ortografic, ortoepic, morfologic și explicativ de nume proprii românești și străine*, Niculescu, București.
- Uritescu, Dorin N., 1995, *Noutăți în ortografie. Corectitudine și greșeală*, Editura Procion, București.
- Vasilescu, Andra, 2006, „Acordul în limba română”, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Aspecte sincronice și diacronice*, Editura Universității din București, București, pp. 201–214.
- Vasiliu, Emanuel, 1979, *Scrierea limbii române în raport cu fonetica și fonologia. Curs anul I*, Universitatea din București, Facultatea de Limba și Literatura Română.
- Vintilă-Rădulescu, Ioana, 2003, „Unele inovații ale limbii române contemporane și ediția a II-a a DOOM-ului”, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, vol. al II-lea, Editura Universității din București, București, pp. 43–64.
- Vintilă-Rădulescu, Ioana, 2006, „Primele reacții la noul DOOM”, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Aspecte sincronice și diacronice*, Editura Universității din București, București, pp. 39–47.
- Vintilă-Rădulescu, Ioana, 2006, „Cuvinte străine în enunțuri românești”, în Marius Sala (coord.), *Studii de gramatică și de formare a cuvintelor*, Editura Academiei Române, București, pp. 442–455.
- Zafiu, Rodica, 2001, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universității din București, București.
- Zafiu, Rodica, 2002, „Ora unu, ora două”, *România literară*, XXXV, 4, p. 4.
- Zafiu, Rodica, 2002, „Obsesiile cacofoniei”, *România literară*, XXXV, 50, p. 13.
- Zafiu, Rodica, 2005, „Mass-media”, *România literară*, XXXVIII, 28, p. 12.
- Zafiu, Rodica, 2006, „Vroiam”, *România literară*, XXXIX, 43, p. 14.
- Zafiu, Rodica, 2008, „Pronunțarea numelor proprii”, *România literară*, XL, 15, p. 15.
- Zamfir, Dana-Mihaela, 2005, *Morfologia verbului în daco-româna veche (secolele al XVI-lea–al XVII-lea)*, vol. I, Editura Academiei Române, București.
- Zamșa, Eleonora, 2011, „Din nou despre *ca* sau *ca și*”, *Limba și literatura română*, XXXVIII, 1–2, pp. 24–25.

Surse

Surse literare și documente

- Alecsandri, V., 1984, *Comedii*, ediție îngrijită de Georgeta Rădulescu-Dulgheru, Editura Minerva, București.
- Bălcescu, Nicolae, 1998, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*, Litera, Chișinău.
- Bolintineanu, Dimitrie, 1988, *Manoil. Elena*, postfață și bibliografie de Teodor Vârgolici, Editura Minerva, București.
- Codicele Voronețean*, 1981, ediție critică, studiu filologic și studiu lingvistic de Mariana Costinescu, Editura Minerva, București.
- Documente și însemnări românești din secolul al XVI-lea*, 1979, text stabilit și indice de Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu, Magdalena Ioniță, Alexandru Mareș, Alexandra Roman-Moraru, Editura Academiei, București.
- Golescu, Dinicu, 1971, *Însemnare a călătoriei mele*, Editura Eminescu, București.
- Hasdeu, B. P., 1968, *Pagini alese*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Mihai Drăgan, Editura Tineretului [București].
- Legenda duminicii*, 2005, studiu monografic, ediție și glosar de Emanuela Timotin, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București.
- Negruzzi, C., 1997, *Negru pe alb*, Litera, Chișinău.

Surse din mass-media

- „Academia Cațavencu“, 2011.
- Antena 1.
- Antena 3.
- B1 TV.

- Europa FM.
- Internet.
- Kanal D.
- Național TV.
- OTV.
- Prima TV.
- Pro TV.
- Radio 21.
- Radio România Actualități.
- Radio România Cultural.
- Realitatea TV.
- TVR 1.
- TVR 2.
- TVR Cultural

acordul 138–160

~ adjectivului cu substantivul
(substitutul substantivului)

146–150, 154–155

acei milioane de români 155

analizei făcută 146

cămașa roză 148

câini vorace 149

câți zeci de ani 155

câțiva miliarde de lei 155

* Indicele cuprinde atât tipuri de greșeli care apar în diversele compartimente ale limbii, cât și exemple subordonate acestora. Pentru ca indicele să fie mai accesibil, în unele situații, chiar dacă un aspect particular se subordona altuia mai general, s-au dat intrări separate (vezi, de exemplu, intrările separate *genitivul* și *substantivul* sau *imperfectul* și *verbul*), iar în alte situații, sub un aspect mai general, s-au dat aspectele particulare (vezi problemele care apar în utilizarea prepoziției, indicate sub *prepoziția*). Exemplele reprezintă variantele greșite din text. Dacă în text se atrăgea atenția asupra unei probleme de exprimare, fără a se menționa și varianta greșită, în indice s-a dat și varianta greșită presupusă, aceasta fiind semnalată prin asterisc înaintea cuvântului sau a construcției. Nu s-au dat în indice și exemplele care privesc nivelul enunțului (pentru intrările *anacolutul*, *semnul întrebării*, *semnul exclamării* nu sunt exemple). De asemenea, nu s-au dat exemple sub intrări reprezentând tipuri de greșeli care se subordonează altor tipuri de greșeli (vezi *hipercorectitudine*, *hipercorrect*, unde nu au fost înregistrate greșelile de pronunțare, de scriere, de morfologie, de sintaxă). Prin caractere aldine, s-a marcat coloncifra care indică pagina sau paginile în care au fost discutate tipurile de greșeli. În exemple, pentru a ilustra greșeala, uneori, s-a notat ca intrare o formă flexionară a cuvântului (cum sunt *făcusei*, *simplii*), alteori, s-a notat forma așa cum apare într-un dicționar (de exemplu, *butelii*, nu *butelii*; *exil*, nu *exilului*). În multe locuri, a fost înregistrat contextul minimal pentru evidențierea greșelii (vezi contextele pentru ilustrarea dezacordului).

câțiva zeci de lei 154
 copii tenace 148
 fustă movă 148
 gândurilor cele bune 147–148
 (amândoi suntem) locvacii 148
 mulți mii de ani 155
 mulți zeci de metri 154
 notei obținută 146
 (Steluța este) nou-nouță 150
 omului cel bun 147–148
 (părinți) precoci 148
 prietenei mele cea mai bună 147
 rochie turcoază 148
 statelor fost-comuniste 150
 țările fost comuniste 149
 unei ceremonii așteptată 146
 unei fete frumoasă 146
 unei măsuri considerate abuzive 147
 (Gemenii sunt) vivaci 148
 ~ adverbului cu substantivul **150–152**
 cea mai puternic afectată 151
 cele mai bine cotate 151
 cei mai ușor de manipulat 151
 noi născuți 150
 proaspeți căsătoriți 151
 slabi pregătiți 151
 teribile de largi 151
 ~ după înțeles (semantic) **138–139, 141**
 cine au negociat 142
 comisia au considerat 141
 familia Ionescu m-au vizitat 138
 mass-media au 141
 o persoană, a cărui stare de sănătate 139

(o persoană) care nu este capabilă să se apere singur 139
 publicul au ales 141
 toată lumea [...] s-au bucurat 141
 unul dintre victime 138
 ~ gramatical **138**
 ~ lui al (a, ai, ale) din structura genitivului/posesivului **156–160**
 cu ajutorul lui Dumnezeu și a vostru 157
 dansul mirilor și a nașilor 157
 la nivelul școlii sau a inspectoratelor 157
 listele alea lungi și plictisitoare a matematicianului 157
 locul de întâlnire al tinerilor 158
 omul al cărei moarte 160
 o prietenă al cărui soț 159–160
 procesul de curățare al dinților 158
 produsele în a căror performanțe 160
 unei mătuși ale mele 158–159
 termenul de începere al lucrării 158
 ~ numeralului **152–156**
 *acele opt milioane de lei 155
 *alte două mii de oameni 155
 *cei cinci miliarde de dolari 155
 cincizeci și unu de flori 156
 clasa a doisprezece 153
 doisprezece dosare 156
 doisprezece întrebări 154
 doisprezece mii 153
 doisprezece miliarde 154

doisprezece trenuri 154
 două sute optzeci și una de episoade 156
 douăzeci și unu de universități 156
 nouăzeci și unu de persoane 156
 opt sute doisprezece milioane 154
 ora doisprezece 152–153
 *ultimele trei sute de lei 155
 ~ prin atracție 22, 138–139, 142, 153
 în ceea ce privesc investițiile 142
 neînțelegerea problemelor au făcut 22
 reacția telespectatorilor m-au neliniștit 138
 ~ subiectului cu predicatul **139–145** (vezi și **acordul după înțeles, acordul prin atracție**)
 crearea și păstrarea locurilor de muncă este un succes 145
 două flori este un minunat wallpaper 145
 îi merge afacerile 140
 îmi place muzica și dansul 140
 mi s-a expus cerințele 140
 mi s-a făcut vrăji 140
 o mulțime de oameni a luat 142–144
 patru sute de lei este o avere 144–145
 se știe răspunsurile 140
 vârsta și experiența îndelungată este un atu 145
adjectivul 90–92
 drage 22, 90–91
 (calități) intrinseci 91–92
 ultimele 91

adverbul 113–115 (vezi și **topica**)
 ~ confundat cu adjectivul 114–115
 maxim 114–115
 minim 114–115
 semiadverbul restrictiv *decât* 115
anacolutul 24, 165–166

complementul direct fără pe 127–129

care 22, 127–129
conjunctivul 93–98
 ~ perfect 93, **103–104**
 să fii venit 93
 să fii greșit 103
 ~ prezent **93–98** (vezi și **indicativul prezent**)
 (să) aibe 93, 96–97
 (să) aivă 96–97
 (să) aive 96–97
 (să) copii 93
 (să nu) fi! 106
conjuncția 131–137
 absența conjuncției și **136–137**
 corelative ale conjuncțiilor **134–136**
 cât și 136
 fie..., sau 134
 ori..., sau 134
 înlocuirea unei conjuncții cu alta **131–134**
 ca să în loc de să **131–133**
 am vrut ca să 131
 era ca să 132
 era bine ca să 132
 ideea ca să 132
 m-a făcut ca să 132
 ne-a învățat ca să 132

se gândeа ca să 132
ori în loc de or 133

dativul (vezi și **genitivul**) 79,
80–84

~ exprimat prin construcții
prepoziționale 83–84

la copii 24, 83–84

la fată 79

la nimeni 84

la oricine 84

dezacordul 138–150, 152–160

(vezi **acordul**)

dinamică 19, 20–21

două puncte 65

genitivul (vezi și **dativul**) 79,
80–83, 84–89

~ cu *al* (*a*, *ai*, *ale*) în loc de
construcția cu prepoziția *a*
80, 87–88

(membrii) *ai două partide* 80

(membrii) *ai două familii* 87–88

~ exprimat prin construcții
prepoziționale 79, 83

la această persoană 83

la amândoi 83

la fată 79

la soțul meu 83

la toți 83

~ exprimat redundant 79, 84–86

(autoarea) *a multor romane* 79

(casele) *a multor români* 84

(părerea) *a multor pacienți* 86

(plecarea) *a multor profesori* 86

~ exprimat sintetic (prin
desinențe) 80–82

(unei) *certuri* 81–82

ceței 80

grădinei 80

groapei 80

(unei) *lipsuri* 82

norei 81

pâinei 79

(unei/unor) *plapume* 77

Săptămânei Modei 80

sorei 81

vioarei 80

(unei) *vopseluri* 82

~ fără *al* (*a*, *ai*, *ale*) 157–158

alegerea rochiei și pantofilor
157

asupra elevilor sau părinților
157

temperamentul părinților și
copiilor 157

~ invariabil 79, 82

mass-media 79, 82

~ în locul dativului 80, 88–89

conform proiectului și a
caietului de sarcini 89

datorită mamei și a prietenilor
80

datorită medicamentelor și a
susținerii 88

mulțumită familiei și a educației
89

~ nemarcat 125–126 (vezi și

prepoziția, absența

prepoziției *de*)

director bancă 126

iubită Guță 125

manager hotel 126

patron Steaua 126

președinte Camera Deputaților
126

șofer camionetă 126

hipercorectitudine, hipercorect

22–23, 27, 42, 77, 88, 103,

112, 123, 125, 142

imperativul 104–106

fi! 105

nu du! 104

nu fă! 104

nu fi! 105–106

nu zi! 104

zii! 105

imperfectul 101–102

vroia 101

vroiai 101

vroiam 93, 101

vroiați 101

vroiau 101

indicativul 93–103

~ prezent 93–98 (vezi și

conjunctivul prezent)

aderează 94

**apreciează* 95

bănuiește 95

copiează 94–95

copii 93

**detaliează* 95

dezvăluiește 95

excedă 94

ignorează 94

înfiripează 94

îngăduiește 95

palpитеază 94

perturbează 94

preced 97–98

precede 97–98

prelevează 94

resuscită 94

revizuite 95

sforăiește 95

stăruiește 95

**subliniază* 95

(se) *succed* 97–98

succede 97–98

tăinuiește 95

linia de pauză 63, 64, 65

~ pentru izolarea apozitiei 64–65

~ pentru marcarea elipsei 63

~ pentru separarea construcției
incidente 65

mai-mult-ca-perfectul 98–99,
100

(eu) *ajunseserăm* 93

(ei) *făcuse* 99

făcusei 100

luasei 99

(noi) *primisem* 98

(mă) *schimbaserăm* 99

spusesei 99

(nu ne) *văzusem* 99

morfologie 71–137

norma limbii literare 12, 19–
–21, 23–25

parantezele pentru separarea
construcției incidente 65

perfectul simplu 99–101

(tu) *făcui* 99

(el) *venii* 100–101

pluralul 72–79

~ dublu exprimat 72, 77–78

snacksuri 72, 77–78

~ înlocuit de singular 79

(doi) *hamburger* 79

(două) *pizza* 79

~ în locul formei de singular 72,
78

cole 79

(un) *paparazzi* 72, 78

~ substantivelor feminine 74–77

boale 77

chitănți 72

chitări 72

ciocolăți 24, 76
 coale 76
 comuni 76
 după-amieze 77
 garniture 77
 grijuri 74, 75
 ierbi 75
 înghețări 24, 76
 lefi 75
 pieți 76
 plapume 76, 77
 roate 77
 soarte 76
 strade 77
 școale 77
 trăsuri 77
 trebi 75
 ~ substantivelor neutre 72–74
 aragazuri 72, 73, 74
 azile 73, 74
 chibrite 73, 74
 compromise 73, 74
 hotele 72
 mormânturi 73, 74
 pardesiuri 73, 74
prepoziția 115–131
 absența prepoziției *de* 124,
 126–127 (vezi și **genitivul nemarcat**)
o sută cincizeci persoane 124, 125
administrator rețea 127
director bancă 126
iubitor animale 126–127
iubitor natură 126–127
manager hotel 126
postul director 126
 absența prepoziției *cu* 126–127
breloc iubitor (de natură, de animale) 126–127

absența prepoziției *din* 126
localnică Beijing 126
 absența prepoziției *la* 126
patron Steaua 126
 absența prepoziției *pe* (vezi **complementul direct** fără *pe*)
 folosirea prepoziției *de* **125**
o sută una de greșeli 10, 125
 grupări (cvasi)fixate **129–131**
din punct de vedere al libertății 129
din punctul de vedere moral 130
dintr-un punct de vedere cultural 131
 utilizarea unor prepoziții în locul altora **116–123**
ca și în loc de ca **118–121**
ca și acord 119
ca și candidat 119
ca și coleg 118, 120
ca și români 119
de pe în loc de după 123
de pe vorbă 123
de pe ochi 123
(a se) înrudi de pe 123
(a se) lua de pe 123
despre în loc de de **121–122**
(a-și) aminti despre 121–122
(a-i) plăcea de 122
(a-i) plăcea despre 122
după în loc de de pe **122–123**
bluza după ea 122–123
după atunci 123
dupe în loc de de pe 123
în în loc de la 122
(a) intra în apă 122
la în loc de cu 122
(a) echivala la 122

pe în locul altor prepoziții **116–118**
articol pe 117
(a) comenta pe 117
(a) declara pe 117
(a) discuta pe 22
discuția pe 118
(a) informa pe probleme 117
în telefon 116
laboratorul pe grupe de lucru 118
negocierile pe 117
pe pauza publicitară 117
pe probleme 117
pe telefon 116
răspunderea pe 117
specialist pe 117, 118
pronunțarea 26–35
a în loc de ea după ș/j **30**
**argeșan* 30
**clujan* 30
gorjan 30
greșală 30
(se) erijază 30
**oblojală* 30
**ostășască* 30
**roșată* 30
șarjază 30
**vitejască* 30
 ~ cuvintelor străine **30–32**
acquis-ul [ak'isul]/[ajk'iul] 31
bodyguard [bodiguard] 31
**Borbély* [borbeli] 32
**Brescia* [bresčia] 31
Champs-Élysées [șampelize] 31
Chile [k'ile] 32
**Ciudad de México* [čjudad de meksiko] 32
**Cosenza* [kosența] 32
curry [k'uri]/[k'ori] 31

Darvari [dar-var'i] 32
Gori [gor'i] 32
**Haendel/Händel* [hændel] 31
**Jules Michelet* [jul mișle] 31
Karachi [ka-rač] 32
**Köln* [koln] 32
Lahovari [la-ho-var'i] 32
**Liszt* [lizt] 32
**Manchester* [menčester] 32
Moruzi [mo-ruz'i]/[mo-ru'i] 32
pasteurizat [pas-te-u-ri-zat] 31
**Richard Wagner* [ričard vagnăr] 32
**Shelley* [șelej] 32
Soci [soč] 32
spray [spraj] 31
spray [špraj] 31
spray [šprej] 31
staff [ștaf] 31
**Strasbourg* [strasburg] 32
cs [ks] în loc de *gz*
exact [eksakt] 28
examen [eksamen] 28
exemplu [eksemplu] 28
exil [eksil] 28
(a) exista [eksista] 28
cs [ks] în loc de *s* 29
**excroc* [ekskrok] 29
**excadrilă* [ekskadrilă] 29
**(a) exalada* [ekskalada] 29
**(a) excamota* [ekskamota] 29
 ~ după franceză 22
cazino 22
postură 22
e în loc de ă după ș/j **29**
cenuse 29
grije 29
loje 29
mătușe 29
păpușe 29

ușe 29
vrăje 29
e în loc de i [i] 27
aceea [ačēga]
aceeași [ačēgaʃ]
e în loc de ie [ie] 27
e [e] 27
**ei* [ei] 27
**el* [el] 27
**ele* [ele] 27
**era* [era] 27
**erau* [erau] 27
**eram* [eram] 27
**erați* [eraʈi] 27
**erau* [erau] 27
**este* [este] 23, 27
**ești* [eʃti] 27
**eu* [eu] 27
ea în loc de a după ș/j 30
așează 30
deșearță 30
înșeală 30
ie [ie] în loc de e 27
alee [aleje] 27
educație [iedukație] 27
epocă [jepokă] 27
euro [ieuro] 27
european [ieuropean] 27
euroregiunii [ieuroređiuni] 27
idee [ideje] 27
poezie [pojezie] 27
locul accentului 32–35 (vezi și
**trecerea dintr-o conjugare
 în alta**)
aliți 32, 33
Ankara 35
Apolodor din Damasc 35
Armand Călinescu 35
avarie 34
butelie 32

calcar 34
Ciubotariu 35
Coșeriu 35
derbiul 34
Dobrogea 35
Ferariu 35
Funeriu 35
furie 33
Kuweit [ku-ve-it] 35
Montevideo 35
Morariu 34
Olariu 35
prevederi 33
pricină 33
radar 34
regizor 34
seif [se-if] 33
simbol 32, 33
simpozion 34
taxi 34
s în loc de cs [ks]
expansiv [espansiv] 29
explicație [esplikație] 29
**exploata* [esplɔata] 29
cs [ks] în loc de *s* 29
**Bruxelles* [bruksel] 29
**Xiamen* [ksiamăn] 29
punctuația 59–70

scrierea 36–58 (vezi și
pronunțarea)
 ~ cu *â* în loc de *î* 45–47
bineînțeles 47
neândurător 47
(a) preântâmpina 47
(a) reâmprespăta 47
reântregire 47
subânțeles 47
 ~ cu *â* în loc de *u* 48
sânt 48

sântem 48
**sunteți* 48
 ~ cu *cratimă* 48–49, 52
**board-uri* 52
face-ți 49
î-ți 49
**job-ul* 52
job-uri 52
**judo-ul* 52
lăsa-ți 48
lua-ți 48–49
(să) spune-ți 49
sunte-ți 49
**trend-ul* 52
**trend-uri* 52
 ~ cu *x* în loc de *cs* 29
**îmbăxală* 29
**ruxac* 29
**sconx* 29
**(a) tixi* 29
 ~ cu *x* în loc de *sc* 29
**excroc* 29
**excadrilă* 29
**(a) excalada* 29
**(a) excamota* 29
 ~ cu *x* în loc de *cș* 29
**complexi* 29
**fixi* 29
**linxi* 29
**mixti* 29
**sfinxi* 29
 ~ fără *cratimă* 50–52
**acord cadru* 51
**acquisul* 52
**actor vedetă* 51
**Bruxellesul* 52
**cafea filtru* 51
**câine lup* 50
comisar șef 51
**cuvânt cheie* 50

**derbyul* 52
**derbyuri* 52
derbyului 52
**emisiune anchetă* 51
**floarea soarelui* 51
general colonel 51
**gura leului* 51
ing. șef 51
inspector șef 51
locotenent colonel 51
lt. col. 51
**mamă surogat* 51
**ochiul boului* 51
**oraș stațiune* 51
**penaltyul* 52
**penaltyuri* 52
plt. maj. 51
prim ministru 51
prim procuror 51
proces verbal 50
prim vicepreședinte 51
redactor șef 51
regina nopții 51
**rochița rândunicii* 51
**rugbyul* 52
sau 50
showul 52
**showuri* 52
**situație limită* 51
**whiskyul* 52
**whiskyuri* 52
 ~ cu doi *-i* în loc de un *-i* 37–39
membrii 37
noștrii 37
(să nu) intrii 37
simplii 37
socrii 37
(să) umplii 37
 ~ cu doi *-i* în loc de trei *-i* 39–41
**copii* 40

fii 40
proprii 39–41
 ~ cu -e în loc de -ă 44
agreem 44
creem 44
(ne) recreem 44
 ~ cu -e în loc de -i 42
aceleea 42
aceleeași 42
 ~ cu *i* 43–44
agriezi 44
(să) creiați 44
(să) creiez 43
(a) creiat 44
procreiez 44
(se) recreiază 44
 ~ cu *i* în loc de *e* 41–42
aceia 41
aceiași 42
 ~ cu -ind în loc de -ând 44
agreind 44
creind 44
 ~ cu un -e în loc de doi -e 44
agrezi 44
crează 44
(să te) recrezi 44
 ~ cu un -i în loc de doi -i 39
membri 39
miniștri 39
 ~ cu -i final 43
drăgălași 43
 ~ fără -i final 42–43
acelaș 42–43
totuș 43
 ~ în două sau în mai multe
 cuvinte 52–58
altă dată 55
câte o dată 54
dintr-o dată 53
o dată 53

o dată cu 53
pe din afară 57
pe din-afară 57
vre-odată 55–56
 ~ într-un cuvânt 53–54, 55, 56,
 57–58
altădată 55
demult 56
dinafara 57
înafară 57–58
odată 53–54
oridecâteori 54–55
semnul exclamării 70
semnul întrebării 70
sintaxă 138–167
substantivul 72–90

topica 160–165
 ~ semiadverbului *cam* 162
cam am spus 162
cam se termină 162
cam aș vrea 162
 ~ semiadverbului *mai* 161–162
**aș fi mai mâncat* 162
mai am citit 162
mai am dat 162
mai le propuneți 162
mai mă doare 162
mai ne-au rămas 161
nu mai îți faci 162
nu mai mă uit 162
**o fi mai discutat* 162
**să fi mai stat* 162
să mai te duci 162
 ~ semiadverbului *prea* 163
nu prea s-a scris 163
nu prea se plătesc 163
 ~ semiadverbului *tot* 163
tot am amânat 163
 ~ semiadverbului *nici* 163–164

nici într-un caz 163–164
în nici într-un caz 164
**trecerea dintr-o conjugare în
 alta** 92, 106–108
apare 107
ar bătea 107–108
ar place 107
(să) bătem 92, 107–108
credeți(-mă)! 108
(să) credeți 108
(a) făcea 108
făceți 92, 108
scrieți! 108
țineți! 108
(să) țineți 108
va prevede 107
vor scade 107
ziceți! 108

verbul 92–113
 ~ impersonal 111–113, 140
(a se) întâmpla 111–112
(a) fi 23, 112
(a) trebui 10, 113
 ~ reflexiv 108–111
(a se) conversa 109
(a se) criza 110
(a se) divorța 109
(a se) exista 108, 109
(a se) merita 108
(a se) râde 108, 109
(a se) risca 109, 110
viitorul 102–103
or să ajute 102–103

or să crească 102
or să se schimbe 103
or să spună 103
virgula 60–69
 ~ după conjuncțiile adversative
 61–62, 133, 134
 ~ înainte de conjuncțiile
 adversative 61–62, 134
 ~ înainte de *etc.* 69
 ~ pentru izolarea interjecției
 adresative 60–61
 ~ pentru izolarea vocativului
 60–61
 ~ între complement direct și verb
 68
 ~ între completiva directă și
 regentă 69
 ~ între membrii unei relații
 marcate prin elemente
 corelative 62, 67
 ~ între subiect și predicat 67–68
 ~ pentru izolarea apozitiei 63–64
 ~ pentru marcarea elipsei
 predicatului 63
 ~ pentru separarea construcției
 incidente 65
 ~ pentru separarea unui
 circumstanțial 66–67
vocativul 80, 89–90
băiatul! 90
băieții! 90
doamna! 80
fata! 80, 90
fetele! 89, 90

Greșelile supărătoare pe care le observăm în utilizarea limbii române reprezintă un subiect mai mult decât generos, nu numai pentru lingvist, ci și pentru oricine este preocupat de exprimarea corectă. Ele singure ar umple tomuri întregi, însă mai important decât simpla lor înregistrare, însoțită de indicația „așa nu e corect“, este să înțelegem de ce se produc și cum să le evităm. Chiar dacă mulți utilizatori ai limbii române neglijează cerințele exprimării corecte, considerând că important este doar conținutul unui mesaj, forma care organizează mesajul este la fel de importantă. Această formă reflectă logica limbii și, implicit, logica celui care o utilizează. Ne dăm seama ușor de modul cum gândește o persoană, dar și de nivelul ei de cultură, după felul cum se exprimă.

25.00

ISBN 978-973-50-3959-2

